
NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
41
2 E
22
ROMA

SPONGIA QVA ABSTERGVNTVR CONVITIA ET MALEDICTA EQVITIS POLONI CONTRA IESVITAS.

Cornelio Francescucci

GRACOVIÆ. A. M. D. XC.

Recusa NEAPOLI,

Apud Iosephum Cacchium. M. D. XCII.

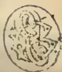
Ill.mo D. meo D. Card.li S. Severina

Auctor

MISI ad vos, omnes seruos meos Prophætas, de nocte consurgens; mittensque & dicens. Nolite facere verbum abominationis eiuscemodi, quam audiui.

I. CORIN. I.

FIDELIS Deus. per quem vocati estis in SOCIETATEM filij eius; Iesu Christi Domini nostri.

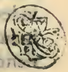
I. IOAN. I.

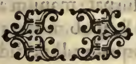
QVOD vidimus, & audiuimus, anunciamus vobis, vt & vos SOCIETATEM habeatis nobiscum; & Societas nostra sit cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo.

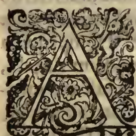
SENECA.

NIL, in rerum natura, tam sacrum est: quod sacrilegum non inueniat.

SPONGIA, QVA ABSTERGVNTVR CONVITIA, ET MALEDICTA, EQVITIS POLONI CONTRA IESVITAS.

THEVS SIS, an Iudęus; Hæreticus, an Schiſmaticus; ater, an albus? Ieſumaſtyx procaciſſime, ignoro. Catholicum eſſe non credo: Chriſtianum vix puto; Iuuenem, quem ſimulas, eumq; leuiſſimum, nugaciſſimum, maledicentiſſimum, ventoſiſſimum concedo. & hoc ipſo nomine non verborum, ſed virgarum flagellis digniſſimum ſtatuo. ita nil maturum, nil meditatum, nil ſobrium, nil ingenuo dignum, nil veritati conſentaneum; ſed omnia ſingulari ſtultitia, & inhumanitate oblita, conuitijs & maledictis farta; nec ſolum veſtigia; ſed ipſa falſitatis, rebellionis, & ſeditionis cubilia, in ea, quam

contra Iesuitas suscepisti actione perspicio. In quâ si quâ voluptatem maledicendo concepisti; dabo operam, vt verum audiendo amittas. Sed tuam, ô patria charissima, miserrimam faciem prius deplorabo, in qua CHRISTI iste nescio quis perduellis, audacia pro sapientia armatus, libertateq; tua, & indulgentia abusus, iuuenilem suam ferociam, videri vult consilium, & tanquam è cœlo delapsus, in subsellia Senatorum inuolat: consulendi decernendiq; partes vsurpat: manum amatorijs leuitatibus fœdatam, ad Reipub. moderationem admouet: & qui tacere nunquam adhuc didicit, loqui in conspectu Magnatum, legesq; Draconicas, libertati nostrę repugnantes figere, tanquam in Megeræ pyxide calamum intingens, non erubescit. Homo, quem ob ętatis imbecillitatem, censoriam istam virgulá, eorum quos docendos & mouendos suscepit, intelligentissimorum Senatorum autoritati submittere, & in Academico adhuc puluere, aut in Grammaticorum scholis, sub magistri ferula sedere, vapulareq; oportebat. Quam adolescentis audaciam cùm plenam fraudis, plenam periculi, plenam temeritatis, summa cum patrię turpitudine coniunctam, & omnium in vtraque Repub. sententijs damnatam atque reprobatam ostendero; vim ingentem mendaciorum, quæ iste ad insaniam effutijt, calumniarumq; acerbitatem, quibus actionem suam infar-

ſit, breuiſsima oratione refutabo. Non tamen agã ſummo iure, nec omnibus veſtigijs, omnes huius nugatoris calumnias perſequar: eligam ea quę maximè excellunt, & in quibus videre poſsitis omnes iſtius ineſſe culpas maximas; Hæreſis, perfidiæ, dementiæ, contumelię, ſeditionis, rebellionis, ſummi in Deum, in Reges, in Leges, & in omnes bonos cõtemptus. Nam ſi adoleſcentem vobis denudarem à pectore, cicatrices proculdubio aſpiceretis non ab hoſtibus Reipub. ſed in mulierum contubernijs ſuſceptas; nec eſſet quiſquam in patria, qui illum mori ſatis eſſe putaret. Illud autem in primis mirari ſatis nequeo, quòd Actorem hunc, iſtæ Muſę, quarum amator videri vult, nec intelligentiorem, nec manſuetiorem reddiderunt. Nam ſi ſe hominem eſſe meminiſſet, rationem bono ſibi conſilio à Deo immortali datam, in fraudem bonorum non conuerteret: viciſsim autem niſi ſe iuuenem oblitus eſſet; tacendi, non loquendi; diſcendi, nõ docendi; obtemperandi, non imperandi partes vſurparet: & veſtram præterea ſapientiſsimi Senatores autoritatem, & prudentiam non contemneret; niſi veterem illam dignitatem & ſeueritatem vos amiſiſſe putaret. quod certè putat, cùm in omnia omniũ veſtrũ, munera & officia furenter & licentiosè inuolat: regendæ Reipub. artificium ſibi arrogat: ſe vnum in illius videndis vulneribus lynceum, reliquos om-

nes talpas putat: quasi hoc esset proprium Equitis Poloni officium (huius enim vocabuli splendore aures vestras reddere sitientes desiderat) rerum omnium ordinem sursum deorsum agere, flammas vndis miscere, imma summis paria facere. cùm tamē scientis sit (ait Plato) non diuitis, de quacunq; re benē consulere. Nam vt Æmon ille huic nostro dissimilimus adolescens in Antigone loquitur.

Quicunque se solos sapere, linguaq; vi
Vel pectoris pollere, quam alij non habent,
Existimant; isti retecti, sæpius
Comperti inanes sunt.

Equidèm apparet Tyronem istum nunquam illud Ecclesiastici sapientis præceptum auribus vsurpasse: In medio Magnatum non præsumas: & vbi sunt senes non multum loquaris. Nec illud; Adolescens, loquere in tua causa vix: si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. in multis esto quasi inscius, & quasi tacens simul & quærens. Nec illud etiam; Cùm Roboam reprobato senum consilio, iuuonum sentētiam secutus Regnū Israelis amisit.

Illud stupeo, quod ne in Cicerone quidem legerit; Adolescentiæ ineunti, maximam inesse imbecillitatem consilij. Multa (ait ille) in nostro collegio præclara sunt, sed hoc in primis, quòd vt quisq; ætate antecellit, ita sententiæ principatum tenet.

quòdq; illud in Diuino Platone non obseruauerit, Tacere debent coram senibus iuniores, cedere illis locum atque assurgere, & vt parentes colere. O fili (ait Atheniensis ad Cliniam) iuuenis adhuc es, nec dubito quin progreſsio temporis faciat, vt de multis aliter, quàm nunc sentias: expecta igitur oro, vt tunc de rebus maximis iudices. Homerus quoque;

Αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται
Οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω
Λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.

Idest. *Semper vero iuniorum virorum mentes pendent*
Quibus verò senex interfuerit simul præsentes & futura
Prospicit, vt valde optimè cum vtrisq; agatur.

Sed apparet profectò Actorem istũ nullas istiusmodi sobrias cogitationes habuisse, cùm scriberet: Verisimilius est ea, quę sunt iuuenum, mente & animo pertractasse; quo vestis genere, quo calcei colore, qua forma pilei, ad conuiuia accedendum? quis tonsuræ modus seruandus? & quemadmodũ in muliebri cõsessu, coronam vnam in capite, alteram in collo, reticulumq; ad nares sibi apponeret plenum rosæ? Sed verba mittamus, ignem quę habeant.

Posteaquàm ergò visum est homini ventosa sua loquentia præsidenti de eodem, quod aiunt, oleo & opera, & Pontificis Romani authoritatem cõtumelię aculeis pungere: & Regum Christianorum maiestatem carpere: & regni Senatores cæcos & mu-

tos

tos facere, & Dei ſeruos lacerare: rebúſq; clariſsimis tetras tenebras obducere; (videte quæſo Senatores quàm multa ſunt in vno iſtius calamo vulnera) CHRISTI nos viciſsim cogit charitas, vt veritatis propugnatione ſuſcepta, Pontificem contumelia, Reges inuidia, Senatores iniuria, Dei ſeruos calumnia liberemus; rebuſq; omnibus lucem afferamus. Non quòd exiſtimemus, tutiorem vitam noſtro præſidio victuros in patria Ieſuitas, (quid enim ab adoleſcentis garrulitate periculi?) Sed vt exemplum ſequamur humanitatis & officij: vt contagionem iſtius impudentię imitandæ præcludamus: vt ne labor quoque noſter ijs defuiſſe viris videatur; quorum labore fit, vt religio chriſtiana minus in patria noſtra, quàm ante laboret. Nuſquam eſt tutius calamum ſtringere, nuſquam iraſci, & excandeſcere, nuſquam etiam errare tolerabilius, quá cùm in amore nimio (vt loquitur B. Auguſtinus) veritatis, & in reiectione nimia falſitatis excandeſcimus. Qui enim non ſatiatur amore erga IESVM (ait B. Chryſoſtomus) hic nec vnquá ſatiabitur pugna aduerſus eos ſuſcepta, IESVM qui oderunt. Gregorius verò Nazianzenus; Nequaquam, ait, eũ feruorem damnare debemus, abſque quo nihil fieri pręclarè, ſiue pietatem, ſiue virtutes cæteras ſpectes, poteſt. Et B. Baſilius; In alijs modeſti ſumus, in quit, & omnibus reliquis humiliores; vbi verò Dei

ne-

negotium periclitatur, cunctis alijs contemptis, ad Deum solum respicimus. ita vt gladij, bestiæ, vngues carnem dissecantes, potius deliciæ nobis sint; quàm tormenta. Deum precor vt mihi iubeat ex alto, sicut Poëta loquitur πομπαῖον ἐλθεῖν οὖρον. i. deductorium venire ventum. Te igitur appello, fili tenebrarum. Ais. *Omnibus quidem charissimam esse patriam; illos tamen propter iniquitatem temporũ, in hanc causam multis odiosam non audere descendere, ne illorum oratio, multorum varias voces ad inuidiam & odium excitaret.* Ego verò patriæ charissimæ etiam atq; etiã gratulor, neminem in ea inuentum esse prçter vnũ te, ita impudentem, qui niuem auderet atram dicere, aut arma nefaria pro falsitatis propugnatione, contra vim veritatis assumere. Suadeo tibi vt circumspicias, quàm recto cõsilio sapientissimis Regni Senatoribus maculam hanc aspergis: aut quo tuo commodo reliquorum ciuium præstantiam laceras; cùm ita cæcos omnes putas, vt præsentem patriæ pestem non videant: ita verò mutos & inuidiç metu consternatos; vt ad çquissimç causæ propugnationem descendere, proq; ciuium capite verba facere nemo audeat. Quam tuam audaciam, quibus legum vinculis, vtrum eculeo, an exilio refrenare volet, Amplissimus Senatus, ipse viderit; nos tibi vitam non inuidemus; mentem optamus meliorem: non enim hominem, sed hominis er-

rorem

rorem odisse didicimus,& quò magis amamus hominem; hoc magis perire cupimus errorem. At vide,quàm tui oblitus es: Animi tui angustiæ, ne perorantium quidem consuetudinem, aut Rhetoricarum pręceptionum ordinem capiunt. Quorũ enim tibi beneuolentiam cõciliare debebas initio, eos in ipso actionis tuæ vestibulo, pungis illicò, & omniũ intemperantissimè in Auditores tuos, grauitate (vt ais) doctrina, & rerum gestarum gloria præstantes, iuuenilis amétię tuæ crapulam exhalas; cùm ereptam illis affirmas hominum potentia, iniquitate,crudelitate,non solùm dicendi facultatem, sed etiam sentiendi libertatem. Absit huic tuo verbo veritas: auertat à patriæ capite infaustum omen hoc Deus: Non cadat in Nobilissimos animos ista abiectio. An tu Equites omnes mortuos putas? Id enim est Equiti Polono liberum esse,quod viuęre: & viuere,quod liberum esse. Rumparis necesse est μισόφιλε. Equitem Polonum in Regno, nisi vel liberum, vel mortuum,non videbis. ita,vt non ob aliud affirmare te voluisse putemus, ereptam Polonis,nescio quorum hominum potentia,sentiendi libertatem; quàm vt isto quoque loco notas maximas,immò sedem, immò cubilia mendaciorum tuorum videamus. Sed, in rebus notissimis non moremur. Illud tibi non possum non gratulari, quod perorante te non acciderit,quod olim Sexti-

lio Enæ Poëtæ pingue quiddam, & peregrinum, in suo carmine more Cordubensi sonanti. Is proscriptionem Ciceronis in domo Messalę Coruini recitaturus, Pollionem Asinium aduocauit, ac ita cœpit;

Deflendus Cicero est, Latiaq; silentia linguæ.

Id verò audiens Pollio, vir disertissimus, iniquo prorsus animo tulit, Latinā Linguā ex vrbe Roma, cū Cicerone in exiliū actā, audire. Cōsurrexit itaq;, & è media concione abijt dicens. Ego istum auditurus non sum, cui mutus videor. Sic tu magnam profectò debes gratiā auditoribus tuis, quòd quos in Repub. tanquam cœcos, & mutos accusasti, te audire garrientē perrexerint; surdos propterea fortasse non dixisti, ne insanus haberere; si surdis, de Repub. loqui perrexisses.

Quod Repub. vulnera memoras, veterem comitiorum consuetudinem abrogatam, nouam introductam, pristinum Electionis morem mutatum, barbaros milites, exercitus numerosos, rapinas, cædes, incendia, pericula, minas, clamores, contumelias, lachrimas, depopulatos agros, Nobiles eiectos, virgines abreptas, Cracouiam obsidione pressam, cæde & incendijs vastatam.

Vtinam in istiusmodi tēpora patria charissima nunquam incidisset; sed istius cladis origo, nota apud omnes & peruulgata est. Nos non bellorum & seditionum, sed veritatis defensionem suscepi-

mus. Optima (ait ille) ciuilis belli defensio, obliuio est. Si ab illis quoq; consilijs, tui similes iuuenes abfuissent, quos, & tu nosti, & ego pretereo; nō tantis tempestatibus pulsatam Rempub. vidissemus. Sed abijt huius tempus querelę. Caput actionis & accusationis tuæ videamus. Ais: *Ego Romanæ Ecclesiæ propemodum alumnus, dico hanc vnam monachorum familiam, quæ à I E S V saluatore nomen habet, ad perniciem multarum Rerumpub. esse institutam.*

Si dixisse, vicisse est; herbam vt victori, porrigo. At quàm abs te facilè dicitur, tam à me facile negatur. Crimen audio sine teste, sententiam sine consilio; damnationem sine defensione. Tu quidem quod dicis, Aiacis clypeum putas: ego Iouis scandalium statuo: teq; illi ipsi Aiaci flagellifero per omnia similem esse volo, qui cum Vlysse de Achillis armis in Græcorum iudicio contendebat. à quibus cùm esset abiudicatus, præ iracundię impetu in furorem actus, gregem pecorum inuasit, existimans se Græcos omnes trucidare. Arietem autem qui cęteris eximia magnitudine eminebat, cùm Vlyssem putasset, ligatum flagellauit. Ita tu, de statu mentis ob odium veritatis deturbatus, cùm cupias Catholicos omnes vnā ceruicem habere quam præcideres, Iesuitas potissimū, quasi coniuratos Euāgelicorum hostes, verborū flagellis emendare, decreuisti. Quid si verò ego, huic tuo clypeo clypeum, vmbonē vm-

boni, hastá hastæ, galeá galeç, viro virũ opposuero? manu tanges ipse tua, quàm sit potẽs veritas, quàmq; sit difficilis eius expugnatio. Veritas enim falsitatem, non falsitas debet expugnare ueritatem.

Dico itaq; : Ego Romanæ Ecclesiæ nõ propemodum ut tu, (vox hęc non nisi Euangelicorum est) sed per omnem modum, ut ij sunt qui se Christianos esse meminerunt, alumnus; hanc vnam familiam, quæ à I E S V saluatore nomen accepit, ad salutem Christianæ Reipub. esse institutam. Tibi certè Ecclesię Romanæ propemodum alumno, propemodum; mihi verò per omnem modum alumno, per omnem modum erit fides adhibenda. Nonne rectè dixi initiò, quòd te Christianum non puto. An licet quemquam hominem lynceum vocare, qui propemodũ cœcus est? An esse sanus quisquam potest, qui propemodũ mortuus est? An sapientem vocabis, qui ꝓpemodũ insanus est? Si propemodũ Ecclesię alumnus es, alumnus non es. Si propemodũm vir bonus es, vir bonus non es. Profectò scitum est vetus illud verbum: facilius esse decem Elephantes sub vna veste, quàm vnum Cynedum occultare. Tu quod impij faciunt in circuitu ambulas. Sed ipsa veritas quæ nihil timet, nisi taceri, per tuum iugulum, inuito te, erumpit. Tertulianus certe Hæreticos omnes infideles appellare nõ dubitat; propterea quòd adhuc de fide disputant. Qui enim

disputat,ait ille, nondum credit; qui nondum credit,nondum Christianus est. Quid diceret si te propemodum alumnum Ecclesię audiret?Profectò paganum propemodum,& infidelẽ statueret. Sed hęc mittamus.Nil mirum est cõsilium intelligendi,adolescenti loquaculo, isto quoq; loco defuisse. Nondum forte per ętatem audiuerat: nõ est bonitas esse pessimis meliorem. Verùm tu causas & rationes moliris, cur ita de hominibus istis sentias; quas equidem rectè putas, perarduum tibi fore demonstrare. Audiamus. Ais *Iesuitas à vestris Theologis pestẽ esse pronuntiatos, cùm in primario templo Lublinensi, tum in summo templo Cracouiensi.*

Si vestros Theologos illos animarum piratas intelligis,quos verbi vocatis Ministros,falsum est pestes illas in summis vtriusq; vrbis templis,verba ad populum pro concione habuisse. Christus enim in illis templis ex Maria Virgine in Bethleem natus, non Antichristus Islebiensis Luterus, ex tetro incubo satus, non Caluinus stygmaticus, non Beza Sodomiticus,non Volanus, non Gregorius,non Biesaga,non Paklepka,non Vardega hæreticus,prædicatur. CHRISTI Dei viuentis, non Ochini, aut Blandratę verbum,è superiore loco annunciatur.Si cùm sis angelus Sathanæ, transfiguras te in Angelũ lucis,& vestros Theologos intelligi vis Ecclesię Catholicę Romanæ doctores,& concionatores; ne sic

quidem

quidem viciſti. Meminiſſe oportet, inter duodecim Apoſtolos Iudam, inter ſeptem Diaconos Nicolaũ extitiſſe; inter decem à lepra mundatos, vnum ſolũ regreſſum debitas Deo gratias pro reddita ſanitate reddidiſſe. Fūgos aliquos eſſe oportuit (ſi modo verum eſt quod ais) aut intelligentium virorum carcinomata; (non enim quenquam nominas) qui non ponere, ſed proijcere verba didicerunt; nec eſſe nefas putāt reſorbere, quod vomuerunt. Iniuriam infert cœteris, qui vnius in omnibus ſententiam ſequitur. Lippis quoq; oculis, lumen ſolis moleſtum eſt; & omnis ægrotanti amara eſt medicina; idq́; etiam te ipſum animaduertiſſe argumento eſt. Paulò poſt enim ad ſummorum virorum autoritatem recurris: ut uelut hedera ſuſpenſa, ſententiam tuam facias vendibiliorem. Illius fortaſſe memor, quod Hecuba ad Vlyſſem apud Euripidem:

λόγος γὰρ ἐκ ἀδοξούντων ἰὼν
κ᾽ ἐκ τῶν δοξόντων αὐτὸς ὀυ ταυτὸν σθένει.

Nam ab inæſtimatis proficiſcens oratio,
Et ab æſtimatis haud quaquam tantundem valet.

Ego uerò fatebor quod res eſt. Video iſto loco intelligendi conſilium tibi non defuiſſe; ſummos enim patriæ noſtræ Heroas memoras, qui totas ętates in Reip. negotijs contriuerunt: qui ſi à partibus tuis ſtarent, ex ſtulto inſanũ te facerent pre gaudio. At ingenij tui imbecillitas altitudinem conſilij nõ

capit

capit, quo isti abundant. Sic enim in patria nostra in omni laudis genere vixerunt; sic clauum Reipu. moderati sunt; sic omnia consilia ad salutem expli-cata semper habuerunt; ut nefas sit existimare, quã tu patrię pestem putas, eam ipsos fuisse in patrię vi-sceribus toleraturos, pestem si putassent. Lynceis sunt oculis; longissimè omnia prospiciunt; emun-ctas nares habent, facillimè omnia odorantur: pa-triam uero sic amãt, ut præ illius salute omnia quæ Sol iste aspicit, inferiora ducant. Isti pestem non vi-derent? isti pestem non intelligerent? isti pestem non auerterent? Nimis iniquus es in tam laudatos viros, mastigia; si tam acres, & generosos animos hominum iniquitate cogi posse existimas, ut arden ti patrię flammas iniectas negent.

Tria sunt, ait Nazianzenus, quibus instructum esse consiliarium bonum oportet: rerum experien-tia, amore publici boni, & oris libertate. Tu si quid-quam eorum tantis viris adimis, Senatores eos, Re gniq; consiliarios neges necesse est: quo tuo bono, dies te docebit. Si illum ipsum quem nominas Za-moiscium, exercitus Ducem, aliquãdo legisses, (cœ teros dignitatis & honorum gradus prętereo, virtu tes enim Zamoiscij magis suspiciendę sunt, quàm honores) illum esse verum Senatorem, in eius de Senatu libello didicisses; qui ita semper vixerit, ut omnia consilia, atq; facta ad solam honestatem re-

ferat

rat: non ſibi ſed patriæ ſe natum putet: nec vlla in poteſtate, auaritię prędam, aut libidinum fructus, ſed inſtrumenta adiumentaq; moris maiorum, diſciplinæ, ac æquitatis tuendę, & conſeruandę, quęrenda arbitretur: nullaſq; ſollicitudines, nullos labores iuuandę patrię cauſa, recuſet: nulla cupiditate, nullis voluptatum illecebris, nulla commodorũ ſpe, nullo periculorum metu, animum ſuum, non modo flecti, ſed ne tentari quidem patiatur. Ita profectò res habet. Senator ardens amore patrię, non quid paſſurus, ſed quid acturus ſit, aſpicit. Mori poteſt, de ſtudio & conſilio iuuandi, potentia vlla, iniquitate, crudelitate deduci non poteſt; vultu, fronte, oculis, voce, manu, conſilio, re prodeſſe Reipu. non deſinet: ſiquid obſtiterit, remouebit: ſiquis fauces oppreſſerit, etiam tacendo iuuabit. Fingas quę voles, mendaciorum architecte, ſapientiſſimi Senatoris Miſcouij Epiſcopi Cracouienſis. verba dabis Illuſtriſſimo Præſuli, huius quoq; calumnię rationem. res enim longè aliter ſe habet quàm narras. Accipe, quod ſi negare voles, non video cur te hominem putem. Miſcouius Noſcouio in Epiſcopatu Plocenſi prius acceſſit, poſtea ſucceſſit. Collegij Pultouienſis fundamenta iacta inuenit, auxit, fouit locupletauit, promouit: paterno ſemper animo, vultu, fronte, oculis, omni hilaritate, Ieſuitas omnes complexus eſt; & vniuerſum Collegij ſtudijq; Pultoui-

touienfis progreſſum, Ieſuitarũq; operas non ſolum non impediuit, ſed etiã promouit. Ad Cracouienſem uerò trãſlatus, Epiſcopali ſua autoritate, & templum S. Barbaræ, & Eccleſiam S. Stephani, Parochialem vocant, eiſdem attribuit. An ut in eis Eccleſiæ Romanę dogmata euertant? An ut ſeditionum incendia excitent? An ut omnium in Repub. mores bonos, & omnium comprobatione inſtitutos peſſundent? Hoc tu ſi putas, idem eſt ac ſi putares Miſcouium nec Epiſcopum eſſe, nec bonũ patrię ſuæ ciuem. Non verborũ, ò iuuenis vlmee, ſed virgarum flagellis tibi iſta erunt expianda. Zamoiſcium uerò Cancellarium Ducemq; fortiſſimum, optimũ ut Iſocratis verbis utamur, Regis, ac Regni theſaurum, quod tecum ſentire fingis; toto, quod aiunt, cęlo, erras. Non diſſentit ille, ſed conſentit cum Ieſuitis. Ea quippe illis miniſteria in templis, cœteriſq; Eccleſiaſticis officijs & muneribus concedit, quę ipſi ſponte ſua, in ſe, pro gloria Saluatoris ſuſceperũt. Hoc nullo pacto ferri oportere iudicat, quod & ipſi fugiunt, & quantum in ipſis eſt, detrectant; ut ſcilicet ad Reipub. negotia ſe ingerant. Ac ne ſis neſciens, narro tibi ò Ieſumaſtix, quod mihi credas velim, Mortis inſtar Chriſti ſeruis accidere conſueuiſſe, quoties à ſermone Dei (ſiue enim orant, Deo loquuntur; ſiue legunt, Deus illis loquitur;) ad conſuetudinem ſęculi pertrahuntur. Sępe accidiſſe au

diui-

diuimus, vt nonnulli Germaniæ, Galliæ, Poloniæ quoq; nostræ Principes, datis ad Generales Iesuitarum præpositos litteris, diligentissimè postularent, vt aliquot è Societate & è suis contubernijs, in eorum aulis viuere paterentur? ad quorum aspectum & correctionem aularum assecla erubescerent, atq; ad officium reuocarentur. Scio quoq; sæpissimè negasse Præpositos quod petebatur: cauentes ne socij quę semel repudiarunt, secularibus sese vicissim negotijs immiscerent. Principes autem ad ipsum Romanum Pontificem Præpositorum Prępositum, litteras dedisse; rogantes, vt autoritate sua generali præciperet, quod ita valdè postulabant. Scio hos ipsos Generales in genua prouolutos supplicasse vicissim Pontifici, vt ne rem inuidiæ periculiq; plenam præciperet, neç vllos extra Societatem & contubernia viuere socios pateretur; sed repulsam esse passos: seriaq; mandata accepisse, vt Principum petitioni gratificarentur. Hæc tu vera esse credas oportet. Non enim isto loco Alcinoi Apologum, aut Asini mortes recitare decreuimus. Edam & Principum nomina: teq; rerum testimonijs, etiam si reluctteris, opprimam. Talis fuit in Germania superiore Archiepiscopus Moguntinus & Treuerensis, S. Romani Imperij electores: Talis Episcopus Bãbergensis, Basiliensis, Herbipolensis, Pasauiensis, Archiepiscopus Salsburgensis, Abbas Fuldensis.

Tales Serenissimi Archiduces Austriæ: Tales Serenissimi Bauariæ Duces, Albertus & Vilhelmus: Talis fuit in Germania inferiore Princeps Illustrissimus Ioannes ab Austria; & qui illi in gubernandi munere successit Farnesius Dux Parmensis. Talis fuit in Gallia Dux & Cardinalis Lotaringię: Tales in Hispania & Lusitania, omnes ferè Principes & Episcopi. Stephanus porro Rex Polonię Serenissimus, de cuius laudibus nulla vnquam ætas conticescet, nonne ex intima Italia virum doctissimum, Toletum, Belarminum, Gregorium de Valētia, euocare, ad aulam suam conatus est? Nonne qui felicissimè regnat Sigismundus tertius, accersito in arcem Cracouiensem viro venerabili Ioanne Paulo Campano Prouinciali, diligentissimè postulauit, vt ad aulæ suę comitatum, Petrum Scargam verbo & opere potentem adiungeret? non commemorabo Principes Illustrissimos Radziuilos, qui in aulis suis præcipua quædam ornamenta desiderari interpretantur, si nullos in comitatu suo habeant Iesuitas. Viuūt itaq; in aulis Iesuitę, sed coacti: loquuntur de Repub. sed interrogati. Iste inquam ipse, quem nobis opponis, sapientissimus Regni Cancellarius, tum à Nuncio Apostolico, tum à Prouinciali Regni Polonię, semel & iterum postulauit, vt sibi in intimam Russiam proficiscenti, aliquos è Societate comites adiungeret, quorum opera tum in

refutandis Schiſmaticis, tum in conuincendis Hęreticis, quoties ſe daret occaſio, vteretur. Sępè etiam Kniſsinium, & in alia loca, priuatę pietatis gratia, euocauit: eorumq́; potiſsimum opera in reuocanda ad Eccleſię ſocietatem Illuſtriſsima coniuge ſua Radziuila feliciſsimè vſus eſt. Peſtes ergo Zamoiſcius in Patrię perniciem aluit? peſtes ad ſuam conſuetudinem, peſtes ad menſam, peſtes ad conſiliũ adhibuit? Non cadit hęc immanitas in Heroicum illum animum. Faciliùs quiſquis iſta tua legerit, te mendacem eſſe perſpiciet, quàm hoſtẽ patrię Cancellarium. Sed quęſo te. An vnquam audiuiſti terrę fili, tam eſſe neceſſariam in aulis Principum viri boni prędentiam, quam eſt neceſſaria in Repub. lex bona. A ſpectu enim, viſu, vultu, nutu, inceſſu, fronte, oculis vir bonus vbiq́; prodeſt. & eſt aliquid in quo vel iacentem, ſomnoq́; ſepultum tibi proponas imitandũ. Quare id? quia qui pura mente Deo quotidie ſeruiunt, lympidiorem rerum omnium cognitionem aſſecuti exiſtimantur; ob eius cui ſeruiunt, & in cuius conſpectu & prędentia quotidie, mente, & animo obuerſantur, familiaritatem. Nam cùm homo facit quod vult Deus, facit viciſsim Deus, quod vult homo. Audi Scripturam. Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorũ exaudiet. Summi quiq́; & intelligentiſsimi Principes, ſummos quoq́; & intelligentiſsimos viros ad

 latus

latus ſuum aluiſſe, inq; ſummo honore habuiſſe, atq; ad conſilium adhibuiſſe, perhibentur. Creſus Anacharſim, Antiochus Phormionem, Dionyſius Platonem, Alexander Ariſtotelem, Reges Ægypti Menandrum, Antoninus Frontanum, Traianus Pruſſeum, Veſpaſianus Baſſum, Rex Vngariæ Mathias Volateranum, Rex Poloniæ Sigiſmundus.I. Mechouitam, Sigiſmundus II. Hoſium & Cromerum, Stephanus Socolouium, Muretum verò, Sigonium, Bellarminum vt haberet, laborauit; & qui nobis hodie fœliciſsimè imperat Sigiſmũdus Tertius, Scargam aulæ ſuæ ornamentũ, & quaſi quoddam morum frænum, diſciplinæq; domeſticę regulam putat. Ita maiores noſtri optimi & ſapientiſsimi viri, primos honorum & dignitatis gradus, tum in Senatu, tum in omni Repub. ſeruis Dei Sacerdotibus, & Epiſcopis deberi cenſuerunt. Scitum eſt illud quod Theodoſius cuidam interroganti reſpondit, Quibuſnam artibus aſſequi Principes poſſit, vt & optimus & ſapientiſſimus euadat, Si inquit, & foris & in Conclaui, & in cęna, & in ambulatione, & in pace & in bello, bonorum & intelligentiũ conſuetudine delectabitur, cum ijsq; quotidie viuat. Omnium verò pulcherrimè Diuinus ille Chriſoſtomus. Quod ſi quis, ait, exiſtit, qui admiretur laudetq; Sacerdotem eum, qui ſibi ipſe viuens domi ſe contineat; ac multorum conſuetudinem

vſumq;

vſumq; auerſetur, equidem hoc patientiæ ſpecimen aliquod eſſe dixerim, non tamen idoneum argumentum virtutis omnis eius, quæ illius animo ineſſe debet, affirmauerim. Neq; enim ſi cùm obdormirem, non deliqui; neq; ſi cũ non colluctarer, nõ cecidi; neq; ſi cùm non depugnarem, nõ percuſſus ſum, mirari oportet. Quamobrem etiam terreſtres illi Angeli, Dei contubernales, ex intima prodibant ſolitudine, inq; medias vrbes in ipſorum aulas Imperatorum penetrabant, cùm vim Chriſti, vim Eccleſiæ, vim fieri ſeruis eius cognoſcerent. Exprobrabat olim Valens Imperator Arianus Aphraati Monacho, quòd in ciuitatem ex ſolitudine venerit. At admirabilis Aphraates. Si pax, inquit, Chriſti ouibus eſſet, domi manerem, ibiq; quietè confidens pro Imperio tuo orarem. Sed cùm multa inſaniæ caligo loca omnia occupauerit, & maximus vbiq; ſubrepat timor, ne à feris oues dilanientur, neceſsitas mihi quoq; incumbit, vt vigilem, omnemq; funem moueam, ne quod grex Chriſti capiat detrimentum. Sic laudatus ille Iulianus, ocio & ſolitudine relicta, venit Antiochiam, vt aduerſariorum redargueret mendacium, & veræ fidei doctrinam deprædicaret. Ita fecit Flauianus Diodorus, & Secundus poſt Ioannem Eremicola Antonius eiuſdem Conſtantis temporibus.

Ita res habet ò bone, Sacerdos velut pædagogus huma-

humani generis existimatur. qui quantò magis Dei summi gloriam, proximiq; salutem amauerit, tantò propius, velut pius & misericors medicus ad lectulos ægrotantium sese adiunget, & læsas erroribus conscientias, quasi venam tangens, salutifera remedia, non solùm monstrabit, sed etiam admouebit. Sollicitus assidens, ad suspecta tempora occurrens; nullum illi ministerium oneri, nullæ cuiusquã voculæ aut calumniæ graues erunt: dummodo ciuium suorum vulnera, plagæq; sanentur.
Et licet passim omnibus operam suam prestare paratus sit, libentius tamen eius oculum curauerit, qui multis prospicit, excubatq; pro multis; libentius manum eius sanauerit, quæ pro patria, quàm quæ in taberna gladium stringit, sicut & naupegus, qui homo probus sit, cupidius clauum fabricaturus est, si eum Imperatoris nauẽ orbem Christ. defendentis, quam si piscatoris scapham gubernaturum cognouerit. & faber lignarius alacrius mensam, in qua Rex leges scripturus sit, quàm aratrum vel plaustrum compinget: ita & Philosophus, aut quilibet vir bonus faciet, etiam si omnes in vniuersum bona præditos esse mente velit: Principibus tamen viris se se libentius adiunget. quorum munus est bonas ferre, sceleratas leges abrogare: probos, præmijs; improbos, pœnis afficere: Statumque ciuitatis vniuersum tranquillum, &
æquabilem

æquabilem conseruare. Tales enim præcipuè expedit sapientes, tales iustos, tales fortes, tales esse moderatos; per quos, reliqui omnes iusti, intelligentes, & moderati sint euasuri. Sic Anaxagoras, ad Periclem se adiunxit. Sic Plato, cum Dione vixit. Sic Pytagoras, cum optimatibus Italiæ. Sic Cato, ex castris ad Athenodorum nauigauit. Sic Scipio Panætium accersiuit. Nam qui cum priuatis agunt, ait Plutarchus, quem te non legisse video, ipsos solos efficiunt iustos, lenes, moderatos. At qui Principis mores prauos, vel iniquam abstergit sententiam, dirigitq; ad officium: hic quasi omnes in officio continet, quasi totam in vno corrigit, moderaturq; Rempublicam. Per vnum prodest omnibus. Idq; te scire volui: ne deinceps tam improbè oscites, cùm Iesuitas, cùm Sacerdotes, & alios viros religiosos in Repub. versari, aut ad latus Principum viuere, florereq; conspexeris. Pico Medico viro doctissimo quę tribuis, agnosco. Scio quòd plurimis in patria vitam dedit: tibi verò si iam dudum Elleborum porrexisset, non tot insani capitis excrementa in pagellas vomuisses.

Voces hominum, viduarumq; querimonias memoras: easq; arte & ingenio Jesuitarum vasis argenteis & omnibus ornamentis aureis spoliatas, ais.

Nos contra asseueramus: Nullius nos vnquam hominis lachrymas, & eiulatus audiuisse; nullum

vas

vas argenteum & aureum in omnibus eorum contuberniјs, & cœnaculis aſpexiſſe, quod ereptum diceretur. Diligunt illi quidem cum Propheta decorem domus Domini : idq; ſummopere laborant quod Paulus præcipit, vt ea quæ Dei ſunt; omni adhibito ordine, ſumma qua fieri poteſt dignitate & cæremonia, Deo reddantur. Inde porrò fit, vt audientium & intuentium animi vehementiùs excitentur ad cultum Diuinum, aureis & argenteis ornamentis illuſtrandum. quæ equidem non dubito; quin veſtras Euangelicas cupiditates, illam inquam rapiendi clependiq; conſuetudinem magnopere irritent: cùm in templis & altaribus expoſita quandoq; vaſa videatis, quæ veſtra eſſe cuperetis. Mihi profectò cõtigit adhuc videre neminem, qui quidpiam apud Ieſuitas inuenerit, quod ſuum dicere poſſit. Lepidè quidam de Miniſtris & Apoſcopis Euangelicis dixiſſe perhibetur: Oculis eorum nil gratius occurrit, quàm mulier. Lingua nil loquitur expeditius, quàm maledicta in Papiſtas. Aures nil libentius audiunt, quàm rape, clepe, harpaga. Nares nil odorantur ſuauius, quàm exuſtorum Templorum & Monaſteriorum nidorem. Tactus ſolo tantum ſanguine Chriſtianorum delectatur. Nimis autem in patriam iniquus es iudex, nimis trux in eos quos appellas Senatores, cùm in tanta rapiendi conſuetudine, tantam in Senatoribus & ſubſellijs,

lijs, indulgentiam profiteris, & suum cuiq; ius reddi negas. Syluam tu vt video latrocinijs infestam, patriam tuam putas; non Regnum legibus descriptum. in quo sanè impudentissimè tricaris. quo nomine crede mihi, miniatum suo tempore funiculum non effugies. Tales olim gentilium philosophos extitisse Eunapius memorat, qui cultoribus idolorum persuaserant; Christianos in occultis antris, & intimis montium recessibus, vim ingentem auri & argenti asseruare consueuisse. At posteaquam data esset militibus omnia scrutandi euertendiq; potestas, pro celatis vasis, innumeras sanctissimorum virorum reliquias, quas idem Eunapius vocat, salita damnatorum capita; pro veste picta; horrida cilicia; pro cœnaculorum ornamentis, sacros libros, pro reliqua suppellectili, nodosos funiculos, ferratosq; cingulos inuenerunt. Nil quippe Sanctorum contubernia preciosius habent quàm paupertatem; nec inter illos quicquam carius videtur, quàm ipsi. De Roffensi Episcopo sanctissimo Christi martyre vtrum aliquid vnquam inaudiueris; ignoro. Is cùm esset Henrici octaui Angliæ Regis iussu in tetrum carcerem compingendus; Euangelici quidam Equites, tui similes, aurea & argentea Episcopi vasa spe deuorauerant. Cùm autem in eius conclaue furenter inuasissent ac ferre-

am ciſtulam reuulſiſſent, pro nummis aureis cilicinam veſtem, valde horridam; & aliquot funiculos nodoſos ſanguine imbutos, quibus corpus ſuum caſtigare conſueuerat, inuenerunt. Simile quiddam in exigua Hoſij Cardinalis hæreditate repertum fuiſſe, memoratur.

Quod ais: *Clamantur hæc in templis, in conſpectu Trinitatis, ante imaginem Christi, omnium Sanctorum & Sanctarum, ad commouendos Sanctos & Sanctas ab his qui religionibus Sanctorum & Sanctarum præſunt.*

Floſculi iſti, ô elegantiſſime orator, loquendiq́; moduli, non niſi Euangelicorum ſunt, è loculis communioribus Philippi, aut è Caluini inſtitutiunculis excepti: At olim in Iuliani capite meditati, & in ſchola Luciani vſurpati; quibus tunc, æquè vt nunc, vobis Euangelicis, ludus, iocuſq́; erat templa Dei, vocare lupanaria; Trinitatem, cerberum tricipitem; Chriſti imaginem, idolum Moloch; Sanctos & Sanctas, opprobrium hominum; eorumq́; reliquias Dijs inuiſas hominibuſq́;. Quàm egregiè porrò Amaſiam idoli Bethel ſacerdotem exprimis, qui & ipſe Amos Prophetę, verbum Domini ex ore Domini loquenti, rebellionem obijciebat: cùm ipſe Deo & mandatis eius apertiſſimè rebellaret. Sed ô fœlices Ieſuitas, quòd à vobis Euangelicis vituperantur, qui nihil vnquam niſi grande aliquod bonum, vituperare conſueuiſtis. Maximum innocen-

centiæ argumentum ſtatuo, accuſari ab Euangelicis. Non poteſt pietatis, non poteſt reus agi religionis; quem condemnat hęreticus.

Quod dolere te ſimulas plurimas ſcholas à Ieſuitis diſſipatas eſſe; & Academiam Cracouienſem celeberrimam, ſolitudine fœdam atq; ſqualidam; quæ literatorum iuuenũ quatuor millia aliquando numerabat, nulla antiqua ornamenta retinere.

Vtinam retineret. Sed quis iſtam fœdam ſolitudinem inuexit? Quis ſqualidam fecit? Quis antiqua ornamenta eripuit? Id quidem tu improbè diſſimulas, ſed ego præſultoris munere fungar. Florebat Academia Cracouienſis, quando patria vniuerſa Euangelicos tuos ignorabat: quando in ſinu & gremio tetri Cacodęmonis Euangelicorum magiſtri & miniſtri latitabant: quando nulli erant in patria noſtra Luteriſtæ, Caluiniſtæ, Anabaptiſtæ, Budneiſtæ, Volaniſtæ, Bieſagiſtæ, ſed omnes vno eodemq́; nomine & erant, & vocabantur Chriſtiani; vel, vt uos vocatis, Papiſtæ. At poſteaquam eiuſmodi ſectas, in patriæ perniciem cœpiſtis introducere, ſecta quoq; ac diſſipata eſt illa quam prædicas Academię integritas, ſectæ ſunt leges, ſecta ſunt iudicia, ſecta comitia, ſecta ſubſellia; omnia in patria ſecta, diſſecta, diſiecta, diſſipata videmus. Quid enim mali non videmus? Vos cœpiſtis, vos primi cœpiſtis, templum contra templum, cathe-

dram contra cathedram; altare contra altare erigere. consequens erat, vt scholæ quoq; contra scholas suscitarentur, & Academię Cracouiensis maiestas, & illa quam prædicas frequentia, minueretur. Qui sunt autem, qui scholas contra scholas erexerunt? Vos inquam Euangelici, teterrimi legum & regum euersores. Repete memoria, si quam habes, scholas Euangelicorum, Pinczouiensem, scholam Volensem, scholam Leuartouiensem, scholam Chmielnicensem, Brogensem, scholam Grodziscensem, scholam Posnaniensem; & id genus alias; in quibus ætas imbecilla, ad omne audaciæ blasphemiæq; genus instituebatur. Illæ inquam fuerunt, quæ squallidam solitudinem in Academiam Cracouiensem inuexerunt. Nam si quas scholas regendas Iesuitæ susceperunt, pro schola, non contra scholam Cracouiensem, instituerunt: cùm schola Cracouiensi in cultu veri Dei, & in orthodoxa veritatis conseruatione conueniunt: cum schola Cracouiensi præceptores & scriptores Hęreticos reijciunt: Philippos, Sturmios, Spangebergios, Erasmos, & istiusmodi alios. cum schola Cracouiensi, vitam pro religione profundere parati sunt. Vis rerum testimonia adiungam? Vestræ scholæ & Synagogæ pręceptores; vestri patroni & fautores; vestri magistri & ministri, autores & in-

cento-

centores fuerunt, vt schola Cracouienſis diſsip a e-
tur. Quid inſignes pleręq; Regni familię, Euangelico ſeu Lutherano ſpiritu de ſtatu mentis motę, (è quibus hodie, tãquàm è ſpinis, roſas proceſsiſſe videmus & gaudemus) contra Cracouienſem Academiam egerint, obſcurum non eſt. Vos acerbas & capitales ſententias, ſępè in particularibus, quandoq; in generalibus Regni comitijs; in homines innocentiſsimos Academię Cracouienſis Profeſſores, pronunciaſtis. Vos è priuatis oppidorum ſcholis Magiſtros & Baccalaureos Cracouienſes exturbaſtis: & in eorum locum externos homines, terrę filios ex Italia profugos, Geneuæ, Baſileę, Tiguri ob vim flagitiorum virgis cæſos, naribus auribuſq; truncatos, ſcelerum ſtygmata manu carnificis impreſſa circumferentes, ſubſtituiſtis. Vos Artium & Philoſophię Magiſtrũ Volſcium, nobiliſsimum ſcholę Cracouienſis membrum indigniſsimè enecaſtis. Vos exulem Stancarum in ſcholam Pinczouienſem recepiſtis: vos in ciuium locum externos homines neſcio quos Synagoniſtas, Theodori Bezæ ſymmiſtas recepiſtis: vos illum miniſtrum ob adulterium, quod in deſpectum Papæ (ſic enim facinus excuſabat) commiſerat, auricula mutilatum, vt angelum è cœlis delapſum, in veſtrum comitatum recepiſtis, eiq; liberos veſtros erudiendos tradidiſtis. Vos igitur eſtis, & veſtri Euan-

gelici

gelici magiſtri, & miniſtri, qui Academię Craco-uienſis ſolitudinem attuliſtis: & eam,quam deploras, illius faciem reddidiſtis;nec adhuc vnquam legibus illius, & inſtitutis, interitum machinari deſtitiſtis: quod tu,aut concede; aut abi; & ad Antyciras nauiga.

Quod ais habuiſſe Poloniam noſtrā ante iſtos Ieſuiticos monachos, viros erudiriſſimos, oratores vehementiſſimos, Philoſophos acutiſſimos, Jureconſultos prudentiſſimos, Theologos omni dicendi grauitate, copia atq; ornatu inſtructiſſimos.

Verè ais:ſed addere debuiſti, quòd ne nūc quidem habere deſijt; & habebit per Dei gratiam plures etiam; niſi vos curſum bonarum literarum totiuſq; pietatis progreſſionem retardaueritis: aut Regnum, quod abſit vniuerſum ſeditioſiſſimis conſilijs ad extrema pericula adduxeritis. Non omnia, ait Tacitus,apud priores meliora; ſed noſtra quoq; ætas,multa laudis & artium imitanda poſteris,tulit. Quædam, ait Seneca, initium ab alijs trahunt, & tamen initijs ſuis maiora ſunt. Principia enim ſua, ſemper ſequens magnitudo obruit.

De Luca & Leopolita Concionatoribus tu fortaſſe auditione accepiſti: ego ſępe vtrunq; pro concione diſſerentem audiui: & vtriuſq; conſuetudine ſum olim vſus familiariſsimè: quorum ſermone ſi dignus eſſes, reprehenderent te proculdubio ex ipſis bea-

ſis beatorum ſedibus, quòd cum illis omnes in patria concionatores mortuos putas.

De Hoſio verò nunquam ſatis laudato Cardinali, quem rectè quiſpiam ob doctrinæ ſublimitatem vt Areopagitam Chriſoſtomus πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ, id eſt volucrem cœli dixerit; deq; Cromero eius ſucceſſore videri tu quidem vis, quaſi eos ſummo loco habeas. Sed ſi magnus apud te eſſet Hoſius, non magnus apud te eſſet Fricius. Si Hoſium Eccleſiæ Romanæ lumen verè putares: Fricium Anathema, Maranatha, iudicares. Non me tenebo, quin tibi Hoſiani nominis amplitudinem explicem, quid de eo viro Itali, Galli, Germani, Hiſpani, Angli, Hungari, Scoti, Luſitani, Hiberni; quid in Aſia, quid in Africa, quid in ipſa quoq; patria noſtra, clarisſimi & ſapientisſimi viri ſenſerũt; atq; ad vniuerſę poſteritatis memoriam ſcriptum reliquerũt: vt ſi talem voles credere, qualem iſti faciunt, in illius quoq; de Ieſuitis iudicio, quod commemorabo, acquieſcas. Alij columnam Eccleſiæ vocant; alij ornamentum Collegij Cardinalium; alij ſplendorem curiæ Romanæ; alij Phœnicem Cardinalium; alij Polonicum Patriarcham; alij ſenem verè Abrahamicum; alij malleum hæreticorum; alij noſtri temporis Auguſtinum; alij alterum Poloniæ Staniſlaum; nouum Beſſarionem; Melchiſedechicum ſacerdotem; nunquam ſatis laudatum Eccle-

ſiæ defenſorem; rectæ fidei cuſtodem vigilantiſsimum; orbis miraculum; patrem patratum; Romani Senatus ornamentum; Apoſtolicæ ſedis propugnaculum; Chriſti fortiſsimum Athletam, formidabilem hæreticorum aduerſarium; ſenem ſuauiloquentem; alterum Numam; micans Latij lumen; alij ſinceræ pietatis magiſtrum; Dei interpretem; alteram Pauli manum; alij alijs laudibus celebrant & vſq; ad ſydera tollunt. Idq́; te ſcire volui, ne tam deinceps, vt nunc feciſti, ieiunè tam commemorabilis viri nomen vſurpes. de quo tu quidem vereris ne ex commemoratione illarum uirtutũ & eruditionis recrudeſcant vulnera, ex iſtorum hominum morte accepta. Ego uerò etſi Hoſium immortalem ſi fieri potuiſſet; eſſe uoluiſſem; fit tamen neſcio quo modo, ut illi uitam ereptam minus doleam: ne Volanum, ne Czechouicium, ne Budneum, ne cæteras quiſquilias, ne te, ne tui ſimiles alios, in Senatu, & ad Senatum de Repub. loquẽtes, & garrientes audiat. Mortem ille quidem timuit nunquam, ſed optaſſet etiam, ſi te tuiq́; ſimiles, clauum Reipub. moderaturos cognouiſſet.

Producis etiam Bembum, Sadoletum, Contarenum Polum, viros omni exceptione maiores. & infers: Quid horum ſimile habent Ieſuitæ?

Non es uerſatus in libris Theologicis, calumniator. Fuit magnus Bembus, ſed nec paruus To-

letus. Fuit elegans Sadoletus; sed nec infans Maphæus. Fuit doctus Contarenus; sed nec Canisius indoctus. Fuit Polus eloquens; sed nec Perpinianus mutus est. Fuit Nouicampianus solidus; sed nec Gregorius de Valentia vagus est. Fuit Melchior vehemens; sed nec Scarga remissus est. Fuit Zelans Lindanus, sed nec Belarminus tepidus est. Fuit Canus disertus; sed nec Bentius indisertus. Quo loco Turrianum, quo Maldonatum, quo Schererium, quo Pererium, quo Vuiecum, quo Grodicium habeas? facilè iam animaduerto. sed citius tu, orbis Christiani iudicio, & infans habeberis, & improbus, quam isti non magni.

Ais, *lucubrationes eorum ita refutatas ab Hæreticis, & ita profligatas, vt luculentam quoq; plagam tota Ecclesia nostra Romana acceperit.*

Ita profligatas? ita refutatas? Pudet me victoriæ vestræ, Euangelici: sic profligastis Iesuitas, vt reuerti in certamen possint: sic refutastis, vt tacere non possint. Velim impudentiæ tuæ, pudentiorem exitum quæsiuisses. Omnis quidem arrogantia odiosa est: sed illa de multarum rerũ cognitione multò molestissima. Languens es ineptissime Iesuimastyx, circa quæstiones verborum, & nihil sciens. Ecclesia Romana luculentam plagam à Iesuitis accepit? Hìc ego te profectò mentitum dicerem, nisi vererer ne putares (ita enim stupidus es)

me dicere te mente tota constare. Id quidem verum esse vellent Euangelici, vt Romanam Ecclesiam oppugnarent Iesuitę: sed interim ipsi eorum magistri & ministri, editis in vulgus libellis, & pictis propositis tabellis, in oculis omnium gentium confitentur; nutantem in Septemtrione Ecclesiam Romanam, Iesuitarum studio, labore, diligentia, ope omnium rerum sustineri. quas tu profectò oculis ipse tuis vsurpare in Euangelicorũ Bibliotecis potuisses; si in lucem aliquando è tenebris & puluere Leuartouiensi prodijsses. Sed tu, vt video, non solum es, sed etiam videri uis infans ineptissimus. Videris autem, quàm tibi rectè cum Volano tuo Zuingliocaluinista, conueniat; illo scilicet in Lituania succiplenæ cœnę structore. Is enim Iesuitas ait, tam obstinatè doctrinam Ecclesiæ Romanę defendere, vt nullum in ea prorsus, licet corruptissima, nęuum agnoscant.

Quod ais. *Ecclesia nostra Romana*. Vereor ne tibi inuito verbum hoc exciderit.

Aut ars Vulcanum, (ait ille) *aut forceps ignara fefellit.*
ὑρνίον voluit cudere, cudit ἔϊιν.

Sic tu vestra voluisti, nostra Romana dixisti: nisi fortè eo sensu voces nostram, quo pedem & nostrum dicimus, & lecti & scamni & carminis: quo canem & venaticum, & marinum, & sydus appellamus. Sed potesne tu esse Ecclesiæ Romanę membrum

brum, qui tantùm Hęretico Fricio tribuis, à Romana Ecclesia reprobato, vt hominē bob⁹ stabulādis, stercorandisq; agris deditum, propterea quòd de Repub. nescio quid garriat, Hosio & Cromero similē facias: qui ex nomine Sāctissimę Trinitatis & è Crucifixi imagine, Sanctorūq; & Sanctarū memorijs delitias tibi facis? Potesnè tu esse Ecclesię Romanę filius, qui religiosorū virorū statum, quos vulgo Monachos vocamus, tam vilia mancipia putas, vt Iesuitas, ignominiæ causa Monachos voces? Omnium est communis inimicus, qui hostis suorum, est. Nemo, crede mihi, sapiens proditori suorum vnquam credendum putauit. Eadem itaq; fide abs te dictum putabo, id quod fateris; qua illud, quod negas.

Facis disputationis Lublinensis mentionem inter Catholicos & Antitrinitarios, & Anabaptistas. Infantem te dixeram, nunc mendacem conuinco. Habita est ea disputatio in Ecclesia Lublinensi Societatis Iesu. Progressus in medium Czechouicius, Archiflamē illud Anabaptisticæ doctrinę, sesquipedalibus verbis professus est, se non contentionis studio, sed inueniendæ veritatis desiderio in arenam descēdere, Deumq; precari; vt quicunq; opprimendæ veritatis studio, & cupiditate inflammatus verba mendacij loqueretur, illicò prorsus obmutesceret. Quid autem consecutum est? Audi & iniurato crede, nec

quenquam tuis fabulis fallas. Cùm multa illa ſua Proſopopęia contra Deum, Eccleſiam, contra primatum Romani Pontificis, & Petri claues hinc & inde acta eſſent; nec acquieſcere veritati clamoſus Czechouicius vellet; ea protinus percuſſus eſt maledictione, quam erat comminatus veritatem oppugnanti. Subito enim hominem vox defecit: nec vllum amplius contra Ieſuitam potuit verbum fundere: ita vt à ſuis è media diſputatione languens abduceretur. cùm interim nil aliud ſentiret incommodi, quàm vocis defectionem. In eius locum ſucceſſit Niemoicuius, quem tu ais verbera ſenſiſſe: ego neſcio; aut, ſi ſenſit, ſcio virum nobilem nō libenter pugnos edere, multò minùs Ieſuiticos. Faciliùs ego tibi oſtendam ediſſe Petrum Scargam pugnos Euangelicos, cuiuſdam Oczunouij. nec ſatis hoc. Calumnijs etiam appetitum probabo, quaſi pro concione docuerit, omnes obuios Euangelicos in faciem conſpuendos: ſed nondum huius venit tempus ſermonis.

Quod libellum doctiſſimi viri Poſſeuini facem vocas ad excitandum incendium, eumq; , ais, omiſſis eruditionis ſuæ armis doctrinæq; inſtrumentis, ad barbaricam crudelitatem & feritatem decurrere.

Si eam Epiſtolam intelligis, quam vir ille zelantiſſimus Sereniſſimo Regi Stephano aduerſus Volanum inſcripſit, vbi ait, Hereticos ab antiquiſsimis Syno-

Synodis anathemate plexos, atq; vt putrida membra ab Ecclesię corpore resectos. Non Posseuinum (ô carissime) reprehendas necesse est; sed eos, quorum id quod dicit, decretis & autoritate confirmat, Theodosium, Valentinianum, Martianum, Carolum Magnum, Ludouicum Galliæ Regem: sed omnes orthodoxos Reges & Principes. Quid Reges? ipsum vas electionis Paulum, qui iubet eos abscindi, qui fratres conturbant. Quid Paulum? imò Pauli Dominum, & Pręceptorem Christum, qui vt Ethnicum & publicanum, habendum pronunciat, Ecclesiam qui non audierit. Nolles, sat scio (leges enim vt laqueos oderunt Euangelici) sanctissimi illius Korcinensis Decreti in Generali Parlamento, sub anno Domini 1438. contra Hęreticos promulgati, vllam isto loco fieri mentionem. Sed nec illius Constitutionis, quam in oppido Vielunensi Vladislaus Iagello promulgauit. cuius verba sic habent. Quicunq; in Regno Polonię nostro & terris nobis subiectis, hæreticus, aut hęresi infectus, vel suspectus de eadem, fautor eorum vel director repertus fuerit; per nostros Capitaneos, Consules ciuitatum, & alios officiales, ac quoslibet subditos nostros, siue in officijs siue extra viuentes velut Regiæ Maiestatis offensor capiatur, & iuxta exigentiam excessus sui puniatur. Hęc inquam tu omnia sempiterna sepulta obliuione cuperes, ne

te non

te non ſolùm Cæſareis; ſed Regum quoq; tuorum legibus & decretis reprobatum damnatumq́; audiamus. Sed veritas nihil aliud timet quàm taceri. Expedit tibi audire, quod auditũ nõ poſſis damnare. Obſtringit ſeſe illo Corczinenſi decreto Rex, & ordines omnes Regni, ſub fide & honore, quòd inſurgere vellent cõtra omnes ad eorũ deſtructionem (hæc enim ſunt legis verba) quicũq; in Regno errores hęreticales, tenere, fouere, promouere, manu tenere vellent. ex cuius tu legis laqueis, nunquam euades profectò, quam diu propemodum eris Eccleſię Romanę alumnus. niſi forte ita impudens eſſe perſeueres, vt ſicut Poſſeuini libellum, ſic hoc ipſum Regis & Regni ſapientiſsimum decretum, facem vocare libeat, ad excitandum incendium. idq́; ſine dubio verbum vomuiſſes, ſi Decreti huius fieri mentionem aliquando audiuiſſes.

Ais deinde: *Quamobrem Concilium non conuocatur? Cur publica diſputatio non inſtituitur?*

Quò longius progrederis, in plures te laqueos induis, quorum ex nullo (crede mihi) te vnquam expedies. Si coactum Concilium Tridentinum cognouiſti, cui illud ipſum patrię noſtrę lumen pulcherrimum, quem paulo ante dilaudaſti, Hoſius Cardinalis pręfuit; cur, quæſo te, de induſtria in odium offenſionemq́; veritatis incurris? ſi per ętatis imbecillitatem, perq́; occupationes adoleſcentiæ

tiæ, nihil audiuisti, ex me audias. Noli, quæso te, turpe ducere, quod diu non didicisti, discere. Si cum Romana Ecclesia sentires; si, quod fingis, matrem eam tuam putares: cõuocatum, coactum, publicatum, celebratum, perfectum, absolutum, exequutioni mandatũ Conciliũ Tridẽtinũ nõ ignorares. Sed vos rectè quidam Æ. sopo & Marcholfo similes facit, qui arborem inuenire nullam potuit, in qua sibi vitam vellet iniecto laqueo eripere. Euangelicorum proprij sunt isti fremitus. Fiat Concilium: libera cogatur Synodus. Postquam coacta est; aiunt non esse liberam: postquàm libera decreta est; aiunt ad Cæsarem, non ad Pontificem, ius congregandi pertinere. Postquam congregatum tamen est; armis illud hostilem in modum dissipant, & Concilium nationale, in intima Germania efflagitant. nec satis hoc. Colloquium publicum & disputationem in Comitijs Imperij decernunt. Vidimus, legimus, Comitiorum recessus; vbi ista, quę dicimus, per Euangelicos Principes, ab optimo Cæsare, & ab Ordinibus Imperij, Regalibus adiunctis minis, efflagitantur. Vidimus & leges Ratisbonę descriptas, è quorum sententia Vormatiensis disputatio, institui debebat: ex ea porrò pacem toti Germanię redditam iri sperabant Euangelici; sed natus est ridiculus mus. Nam cùm illi ipsi Euangelici Doctores, & Rabini, assessores, Iu

dices

dices & Notarij, conuenire inter se non possent; nullo facto operępretio, è medio cursu disputationis abierunt. Lepidè itaque facis, quòd Concilium congregatum ignorare te simulas: quod ni faceres; te Hæreseos conuictum, vt Hæreticum damnatum, Anathemate percussum, Sathanæ traditum nescire non posses. Fugis videlicet, vt ante diximus, illud audire, quod auditum non posses damnare. Molesta quippe est lippis oculis, solis claritas: dura sunt improbis animis, præcepta pietatis. Legeres quoq; in illo ipso Concilio, de ea quam scelerate laceras religione Clericorū Societatis Iesu, deq; pio eorum instituto à sancta Sede Apostolica approbato. Sed parcam stultitiæ tuæ, nec diutiùs in isto sermonis genere immorabor, ne nobis illud magistri tui occinas: Quid nobis & tibi? venisti huc ante tempus torquere nos.

Ais deinde: *Iuuentutem numerosam habent suis in scholis; quibus artibus eam colligant & retineant, metuo, ne serò admodum animaduertamus, & tum demum velimus ei malo remedium adhibere, cum non poterimus.*

Non miror quòd non videas, quibus artibus iuuentutem & colligant & retineant Iesuitæ. neq; enim pre iracundia, vel officij tui, uel periculi, vel pietatis, vel humanitatis, uel veritatis rationem habes vllam. At viderunt viri Dei, illa orbis Christiani lumina, Hosius & Cromerus; quorum alter

Socie-

Societatem primus omnium in Poloniam introduxit: alter etiam fouit. Vidit optimus Episcopus & Senator Noscouius, qui Pultouiense; Vidit Episcopus Posnaniensis Konarski, qui Posnaniense; Vidit Episcopus Valerianus, qui Vilnense Collegium, exædificauit: vt Nobilissima Regni iuuentutem, ab his, quos tu odisti, socijs & præceptoribus regenda & gubernanda susciperunt. Vidit, post istos omnes, sapientissimus Rex Stephanus, cuius inuicta virtus sola pietate superata est; qui Polocense, Rigense, Derpatense, Claudiopolitanum, Albaiuliense, Varadinense Collegium excitauit; in quo iuuenum animos, ad omne officij munus Societas erudiret. Vidit, & videt Illustrissimus Archiepiscopus Gneznẽsis Karnkouius, qui maximo suo sumptu scholã Calissiensem excitauit. Vidit, & videt Comes Rozrazouius Vladislauiensis Episcopus vigilantissimus, qui fœlicissima Nouensis Collegij in Pomerania iecit fundamenta. Vidit, & videt Illustriss. Princeps Olicæ Dux, Nicol: Christoph: Radziuilus, qui Niesuesense Collegium erexit. Vidit ad extremum is, qui nobis fœliciter imperat, Sigismundus tertius pientissimus Rex. Vidit sapientiss. Regni Senatus. Vidit ordo Equestris vniuersus, qui illud ipsum Iesuitarum Niesuesense Collegium, & attributos illi reditus in Regni Comitijs publico Senatuscõsul-

F to, ap-

to, approbauit; esseq; Iesuitis in Regno perpetuos voluit. Hos, si non vidisse, non intellexisse, non animo & cogitatione percepisse, dixeris; quibus artibus iuuentutem numerosam ad suas scholas colligant Iesuitæ, quibusq; retineant: dignus profectò es, qui in eas oras deporteris; vbi viuos homines mortui incursant boues. Congruit veritati ridere, ait Tetull. quia lęta est: de ęmulis suis ludere; quia secura est. Multa ridendo possunt reuinci, ne grauitate adorentur.

Vis audire quibus artibus iuuentutem numerosam ad suas scholas colligant Iesuitæ? Nil in discipulis præter discipulos amant. Quidquid docent; faciunt. (Æstimari autem pręceptoris magnitudo non potest, vita qui docet) Doctos facere discipulos, sed magis bonos contendunt. Ad vsum vitæ, non ad consuetutinem scholę loquuntur. Nouè multa, sed noua nulla docent. Nil habent melius quod optent, quàm vt discipuli Deũ & proximum diligant; & hoc solum auditoribus suis, ex omnibus quas profitentur litteris proponendum putant; quod virum bonum faciat. Vitæ in eo fructum statuunt; si quotidie studiosi Adolescẽtes, cœlum magis, mundum minus diligant: si amorem pecunię mentis bonæ venenum putent: Si diuitias ibi seruent, vbi perire non possunt. Si honorum studium fugiant: vel si inde petãt, ubi nemo indignus hono-

honoretur si laudis, si ambitionis, si potestatis immodicam cupiditaté fugiant: si suos putent omnes, quibus præsunt: si superbos minus curent; minimè sint: Si uitam inde petunt, ubi nulla morte finitur. Si salutē ibi quęrunt, ubi partæ nil timetur. Si in omni loco & tempore, in omni uitæ genere amicos aut habeant, aut habere laborent; si inimicitias uitent cautissimè, ferant ęquissimè, finiant citissimè: Si non peccatores, sed peccata abominentur: Si opem ferendam indigētibus putent, etiam qui lęserunt, etiam qui lędere uoluerunt: Si falsos doceant; fallaces caueant; si bonam mētem tota mente quęrant; si tam suis, quàm Sociorum studijs progressum et tranquilitatem optent. Si non tum se Beatos reputent, cùm auri, quod sitiunt, ponderibus abundant; cùm luce, quas possident gemmarum, delectantur: cùm illis in altero seritur, in altero metitur orbe: cùm esuriente stomacho, aridisq; faucibus ad fontem abundantem, cœnam instructam, niuesq; circumpositas reperiunt; cùm siue coniugum, siue amicarum corpora pro libito amplexantur; cùm aures cantu, tibiarumue strepitu oblectant; cùm inter rosas & vnguenta Arabica iaceant; cum intempestiuis ludis & iocis immodesto ornatu corporis; cum ocio somno; inertia pigritiaq; abundant. Si cùm pręsunt, & vitia vindicant, ne nimium sit, labo-

rant; ne parùm, cùm ignoſcunt. Summa eſt, ſi quod ſibi nolunt, alteri ne faciant.
Iſta illi præcepta in obſequentes animas; quaſi è tabulis æternę legis tranſcribunt: modò non ad pedes abiecti; quotidiè diſcipulis ſupplicantes. Si quid nobis amoris, ſi quid officij, ſi quid debetis necesſitudinis: ſi intelligitis, quantum vos diligamus; quanti faciamus; quantum nos cura morum veſtrorum exagitet; ſi noſtra ſtudia; noſtræ vigiliæ noſtra ieiunia, noſtri vos mouent labores. Si iſti quos quotidiè in prelectionibus videtis ſudores, & clamores. Si deniq; (Deo teſte) non mentimur, nil nos optare nobis, pluſquàm vobis; referte gratiam, rependite præmium. Si nos Patres, magiſtros & Præceptores vocare non dubitatis, reddite mercedem; Boni eſtote. Iſta porrò quotidie occinentes, non contenti ſunt viam ad pietatem quaſi protenſo digito monſtrare, manum admouent; ducunt, trahunt, dirigunt, comitantur, adiuuant. Non ſicut medici inter ægros, quos perambulant, ſine vllo affectu venam tangunt; & abeuntes, remedia diſponunt; ſed ſicut amici propria & peculiari cura, & ſtudio, dignum diſcipulum putant. In ſingulos, dum docent, animum & cogitationem dirigunt; vt quæ pro lectione proponuntur, non quaſi in medium proiecta manibus excipiant, ſed quaſi ſingulis porrecta in animum demittant. Operam

rani enim quam prestant, non tantùm ipsis præstant; sed tanquam ipsis. Nemo potest dicere; nullam habet cogitationem mei: non in sinu meo ponit; sed in medium proijcit verba. In turba enim multorum, precipuam de singulis curam habent. non tanquam publici partem, sed tanquam proprium cuiq; dantes beneficium. Laborem in docendo, & molestum illud tedium, quod oscitantes discipuli pariunt, sine supercilio deuorant: hortando, bonam indolem erigunt: laudando, animum addunt; monendo, desidiam discutiunt: ingenium latens & pigrum, iniecta manu extrahunt: nolentibus, timorem adhibent; nec ideo discipulis prosunt, vt prosint & sibi; aut eos faciant vtilitatis suæ instrumenta; sed omne laboris sui premium, in eorum profectu statuunt; ad suspecta tempora occurrunt: nullum illis ministerium oneri, nullum fastidio est. Profectum discipuli, vitam: mortem, inertiam putant. Præceptores profitentur; amicos agunt. Et quod in omnibus eorum studijs eximium est; cùm sciant paucis opus esse ad bonam mentem litteris, omnem simul sapientiam in compendio tradunt; TIMERE DOMINVM. Illud quotidie sine modo, & sine fine discipulis occinentes, in quo vno omnes disputationes, omnes litteras quorumlibet Philosophorum: omnes leges quarumlibet ciuitatum: omnia precepta Mo-

sis & Prophetarum: omniumq; diuinarum & humanarum disciplinarum summam contineri, dicit Augustinus; diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & proximum vt teipsum. Huc Grammaticam dirigunt: ostendẽtes minus ridẽdos, minusq; reprehendẽdos discipulos, cùm hominis vocabulũ, cõtra pręcepta Grãmatices sine aspiratione scripsissent: quàm cùm hominem contra Dei pręcepta sine cessatione odissent. Vel cùm per linguę errorem dicerent, inter hominibus; quàm per mentis furorẽ, hominem tollerent ex hominibus. Huc Phisicam dirigunt; quoniam omnes omnium naturarum causæ in Deo creatore sunt. Huc Ethicam; quoniam vita bona & honesta, non aliunde formatur, quàm cùm ea quæ diligenda sunt, quemadmodum diligẽda sunt, diliguntur; hoc est Deus, & proximus. Huc Logicam, quoniam veritas lumenq; animæ rationalis, non nisi Deus est. Huc Poeticam; huc ipsas illius fabulas conferunt; quibus antiquitati sublimiora queq; ingenia delicatissimè ingeniosissmèq; mentiebantur, ostendentes; (vt vnum saltẽ exemplũ; etiam ab Augustino notatum afferamus) in fœdis Pyrami & Tysbes amoribus, quãta sit vis puri synceriq; amoris; quo animę disciplinis dotatę, virtuteq; formosę copulantur intellectui, per Philosophiam; docentem esse vana omnia, quæ sub isto sole videntur, &

noxia

noxia, cùm amantur; ita vt non solùm mortem pro Christo & veritate non timeant, sed & optent. In laboribus etiam Herculis docentes, & ostẽdentes, fortes quosq; viros laborem, sudorem, sanguinem virum, militiam, olere: eoq; ire debere; vbi celsa magni (vt Boetius loquitur) ducit exempli via. Superata quippe fortiter tellus, sydera donat. In Fabula quoq; Circes, virum fortem & stabilem, etiam lacerato, etiam mutato corpore, sui esse debere similem, ostendunt; leuemq; esse nimium quamlibet magni hominis manum.

Nec potentia gramina
Membra quæ valeant licet
Corda vertere non valent
Intus est hominum vigor
Arce conditus abdita.

Ita Nimphas, ita Syrenes, ita Vulcani retia, ita Martis dolia, ita Parcas, Gorgonas, Prometheos, Gigis annulos, ita quandoq; istius modi fabulas, proponunt; vt auditores suos etiam per ficta exempla noxia detestari; & salutaria consilia suscipere; vel, vt melius nostræ scripturæ loquuntur, diuertere à malo & facere bonum, doceant. Non enim in eo discipuli profectum statuunt, quod certè nostri olim præceptores virgis armati laborabant, vt Deorum Genealogias memoriter recitent; aut Herculis labores in digitis

gitis numerent; aut Argonautas recenseant; aut Parcarum, vel Nereidum nomina statim edant; aut errores Æneæ cantitēt; aut Didonis mortē deplorent; aut quam manū Veneris Dyomedes sauciauerit, explicent; aut sitim Tantali; aut iecur Titij; aut quàm rectè Roscius Hæcubam in scena repræsentauerit, aut quàm rectè Pamphilus Heri sui libidini ancillauerit, illicò recitent. Aut vtrùm Palamedes litterarum & numerorum, vtrùm sementis Triptolemus, vtrùm Apiarij Corax primus author & inuentor fuerit. aut Ægyptiorum Deos anguipedes, canicipites, serpenticipites, Asinicipites, aut ipsum Iouem Ammonem veruecino capite, vt testatur Athanasius, vel cantent memoriter, vel effingant describantq; dulciter. Aut istos Ægyptiorum; illos fuisse Phænicum Deos. Ista Persarum, illa Syrorum; ista Indorum, illa fuisse Arabum numina recenseant; Istis canes, illis homines; illis pecudes, istis serpētes; Thura illis, istis mola salsa, litata immolataq; extitisse. Quod tamē si prioris sęculi pręceptores in patria docuerūt; si & isti adhuc docerēt, ausim dicere: minus reputari posse nocentes Poetarum fabulas, de Dædalo volante, de Aiace furente, de Parca fila ducente, de Tantalo sitiente, quàm Euangelicorum ministrorum Dei Verbo cerussatas phaleratasq; conciones; de sola fide iustificante, de vna Eucharistiæ specię, homi-

nem ad inferna damnante; de cultu imaginum, idololatriam redolente. & id genus, quæ blaterant. Huc etiam Rempub. referunt. Neq; enim conditur & custoditur optima ciuitas, nisi fundamento & vinculo fidei, firmęq; concordiæ. cùm bonum commune diligitur, quod summũ ac verissimum Deus est, atq; in illo inuicem syncerissimè se diligunt homines; cùm propter illum se diligunt; cui, quo animo diligant, occultare non possunt. Ad quem certè finem nisi omnis omnium artium & disciplinarum, omnium Doctorum & Præceptorum cursus dirigatur; scientia quæri potest, inueniri non potest. Hæ sunt artes, (ô bone) quibus animos capiunt. Hęc vestigia, quibus incedunt. Hæc offa, quam obijciunt. Hi sunt hami, quos inserunt. Hic viscus, cui discipuli inhęrescunt. Tales se planè Doctores isti noui & Pręceptores, Iesuitæ, exibent, quales esse iubet doctissimus Lirinensis cùm ait; O sacerdos, ô tractator, ô doctor, Si te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio: exercitatione, doctrina; esto spiritualis tabernaculi Beseleel: pretiosas diuini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adijce splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod antea obscuriùs credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum gratulabatur:

eadem tamen quę didicisti, ita doce; vt cùm dicas nouè, non dicas noua. Fas est etenim, dicit paulò post, vt prisca illa cœlestis Philosophię dogmata processu temporis exornentur, poliantur, limentur: sed nefas est vt commutentur; nefas vt detruncentur; nefas vt mutilentur. Accipiant licet euidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est, plenitudinem, integritatem, proprietatem. Vos porrò, o Triobolarij Doctores, quid vestros Sectatores, quid docetis discipulos? Dicam vno uerbo, quod olim Corax Atheniensis. Omnibus quibus vellent disputãdo aduersari: & omnibus quibus vellent, dicendo adulari.

Exclamas deinde: *Putasne, Senatores, disciplina Monachorum; iuuentutem, ad res rectè gerendas erudiri posse?*

Et hoc impotentis animi signum est, omnibus in vniuersum sine fine irasci. Sed tu de industria in Regum & Legum offensionem incurris. Tecumnè es? O quàm verè Paulus, nil scientem Hæreticum appellauit. Hîc ego te non verbis è Donato; sed legibus, sed Decretis, sed statutis, sed grauissimis Senatusconsultis è Regni Statuto cõuincam. in quo lex illa Sigismundi Regis laudatissimi legitur, quę Regni Polonię Abbates omnes obstringit, vt Nobilium filios in suis monasterijs ad oẽ officij munus, instituẽdos & erudiendos suscipiant. Verba legis

legis sic habent; Tenebuntur Abbates certum numerum puerorum Nobilium fouere in Monasterijs, & illos inibi hominibus doctis artibus liberalibus dare instituendos. iuxta quod vnicuiq; Abbati, Domini Episcopi illorum locorum consignabunt & nominabunt. De inde verò meminisse debebas Cazimirum Primum in Cluniacensi Benedictinorum Monachorum sodalitate educatum, & institutum, tanta cum pietatis & fortitudinis laude Regni Poloniæ clauũ tenuisse; vt Maslaum Masouiorum tyrannum deleret; rebelles Prussos reprimeret; acerrimos Iazuingas penitus extingueret: pacem Regno redderet: Dei cultum augeret: Domicilia multa Christi seruorum erigeret: & nomen ad extremum Instauratoris Pacifici cõsecutus esset. Stephanus quoq; Rex laudatissimus, ille inquam Rex, cuius virtutem hostes, misericordiam victi, fidem & prudentiam cęteri omnes perspexerunt, inter eos quos ex Italia in Poloniam euocabat, vt in optimis litteris Regni iuuentutem erudirent, Patrem etiam Aquarium Dominicani instituti religiosum esse voluit, præmiumq; non vulgare promisit. Camillum quoq; Tachietum Frãciscanum concionatorem suũ aulicum: & Annibalem Rosselli Bernardinum, in illa ipsa Academia Cracouiensi, cuius causam te agere simulas, tum Philosophicas tum Theologicas litteras profiteri voluit.

Iudicet lector, vtrum tibi garrulo adolescenti; an Regi sapienti, de Monachorum disciplina fidem velit adiungere.

Quæ tibi de moribus Italicis, Gallicis, Hispanicis in patriam inuectis garrire libuit; hæc quoq; præterijsses, si vnquam illud audiuisses, Regis ad exemplum totus componitur orbis. Reges enim & Principes externi, quos patria nostra intra hoc paucos annos ex Gallia, Germania, Vngaria, ad Regni gubernacula euocauit; non quatuor aut quinq; Religiosi in patriam inuexerunt; quicquid de maiorū nostrorum simplicitate & integritate detractum est. Facilius est si dicere fas est, ait Cassiodorus, errare naturam; quàm dissimilem sui Princeps possit formare Rempub. Sed non placet tibi scholas euerti. Bene est, aliter enim si diceres, verbis ego tuis lumbos defractos optarem. Placet autem veterem potius reuocare disciplinam,& patrium morem, premia magistris & præceptoribus proponi, eos gratitudinis,& vtilitatis spe,ad scholasticum laborem suscipiendum excitari; Assentior. Age itaq;, exoptatissime reformator, tabulas arripe, legem scribe, pœnam transgressori statue: iube tuos Euangelicos census retentos dissoluere: ereptos redditus reddere: decimas interuersas repręsentare: agros ademptos referre: pensiones descriptas comportare: assignata à maioribus pręmia illico dependere;

mox

mox videbis, crede mihi, Academię Cracouienſis Magiſtros & preceptores, ad ſcholaſticū laborem ſuſcipiendum, magis etiam atq; magis excitari. Sed vereor, vt tui ſimiles clependi rapiendiq́; conſuetudinem relinquant. mallent illi quicquid adhuc ſupereſt, de viuo detrahere, quàm erepta reddere: idq́; ſine fręno timoris & pudoris, vbicunq; poſſunt, impiè crudeliterq́; exequuntur.

Ais deinde: *Sed Ieſuitarum opera ſtudio & diligentia effectum eſt, vt Africa, Aſia, America, Perſia, Romanæ Eccleſiæ inſtituta & placita amplectantur.*

Id quidem tu, ſat ſcio, verum eſſe nolles ſed cùm rerum teſtimonia ipſa tua videat cōſcientia, etiam ipſa tua per ſe erubeſcit ratio, deficit interpretatio, obmuteſcit oratio: lege Surium, Maffeum: lege epiſtolas Indicas, lege Ribadeneiram, lege quotquot de rebus Indicis ſcripſerunt, & linguę tuæ modeſtię fręnos impone.

Quæris deinde: *Quinam ſunt illi viri? quæ eſt iſta pietas? quæ prudentia? quæ vitæ ſanctimonia? vt tantum bonum orbi Chriſtiano importauerit.*

Auſculta, & mea dicta deuora. Proprius eſt hic gentis noſtrę mos; conſilia ſua, non prçcedente ſapientia, ſed conſequente experientia, moderari. Doleo quòd ita ſis & tui & rerum planè omnium oblitus, vt ea ignores, quæ Gallia, Germania, Hiſpania, Luſitania, Vngaria, ipſe quoq; nouus orbis, &

bis, & vltimarum ſola terrarum non ignorant. At ſi tibi Senatoris & Conſiliarij munus ſuſcipere libuit, non diſcere iſta debebas, ſed didiciſſe. In omnibus, ô puer, (libet te Platonis verbis appellare) vnicum principium ijs qui benè conſulere volunt, eſt intelligere, quid illud ſit; de quo conſultatur: vel omninò ab errare neceſſe. pleroſq; verò latet, quod neſciant rei ſubſtantiam. Tanquam igitur ſcientes in diſpoſitionis principio non declarant, procedentes verò, quod par eſt, conſequitur, vt nec ſibi nec alijs conſentanea loquantur. Ne ſis ergo neſciens, aut in Repub. Chriſtiana peregrinus; narro tibi qui ſint iſti viri. Si Deum noſti; ſi cum Platone Geometrem agere omniaq; cõuenienter proportionatè & legitimè definire; ſi ſaltem illi res mortalium curę eſſe credis; inficias ire non poteris, etiam ſi ſis impudentiſsimus, apta eum & conuenientia remedia, ſingularum ætatum, & temporum, morbis atq; incommodis adhibere conſueuiſſe. Cogunt (ait Auguſtinus) multas inuenire medicinas, multorum experimenta malorum. Magnis olim erroribus Chaldæorum populi tenebantur, cùm rerum cauſas, ad motum ſyderum; non autem ad Dei potentiam, & voluntatem referebant. Sed miſericors Dominus ferre non potuit, vt in errore turpiſsimo conſumarentur. Suſcitauit enim oportuniſsimo illo tempore,

admi-

admirabilem illum Patriarcham Abrahamum, qui fuit illis quasi via rectę fidei, creatoris omnipotentiam ostendens, & à cultu & veneratione rerum creatarum auertens. Ægiptij mirum in modum erāt præstigiatorum artibus, & incantationibus, de statu mentis deturbati. Sed Dominus amicum suum illum magnum Moisen exhibuit, qui dęmonum fraudes detegeret; & Domini potentiam & gloriam per verba & miracula prędicaret. Israelitarum rationes valde erant in aliquo tempore cōturbatę. nullum enim certū Magistratum habebant, cuius imperio tenerentur. ecce subitò Samuel diuinus affulsit, qui magnum præsidium inclinatis rebus attulit; & sub vnius imperium, Dei iussu, subiunxit. Achab ille Rex impius, Deum Patrum suorum dereliquit, & diuinum cultum manufactis simulachris adhibuit; sed Dominus Eliam Thesbiten suscitauit, qui Regis impotentiam frangeret, atq; ad vnius veri Dei cultum reuocaret. Procedente tempore suscitauit Satanas in Asia Mamalucos: suscitauit Dominus Templarios. Suscitauit Sathanas Saracenos Ptolomeidem oppugnantes: suscitauit Dominus sex viros Lubecenses & Braunsuicēses primos eius ordinis autores, quem Theutonicorum appellant, strenuos terræ sanctæ defensores. Suscitauit Satanas Turcas Asiam infestantes: suscitauit Dominus nobilissimum ordinem Equitum Hiero-

Hierosolymitanorum illis obsistentes. Saraceni Belgicam occupauerant; magnaq; premebant seruitute: suscitauit Dominus in Lusitania Equites Iesu Christi; qui vim immanem barbarorú profligarent, & suos libertate donarent.

Magna fuit olim Christianorum vis in captiuitatem abducta; & statim Dominus ordinem S. Mariæ redemptionis captiuorúm, duce & auctore Iacobo Aragoniæ Rege excitauit. Sed longum esset omnia, omnium ordinum & religionum genera opportunissimis humano generi temporibus à Dei benignitate suscitata, memorare. Ipsa S. Francisci & S. Dominici familia, quàm opportuno Reipub. Christianæ tempore initium acceperit, obscurum non est.

Sic existimare debes suscitatá fuisse à Domino, isto nostro sęculo, eam quam iniquo odio tam acerbè oppugnas IESV Societatem, tanquam Antidotum quoddam earum pestium, quas Luterus in orbem Christianum introduxit. Ex omni namq; parte (ait Athanasius) Omnia semper remedia Deus prouidit & prouidet; vt homines ad finẽ ad quem creati sunt perueniant. Ipse quoq; dies & longioris æui diligentia, multa quotidiè in lucem extrahit è tenebris. Non pauca quippe natura posteris reseranda reliquit; nec tota sese adhuc prioribus sęculis aperuit. Græcia non nisi post multa sęcula stel-

lis nu-

lis numeros & nomina fecit. Vtrùm emergeret Iupiter (ait Seneca) an occideret, an retrogradus esset? ante paucos annos didicimus. Quæ sint quinq; stellarum stationes, quãdo in rectũ ferantur; quare agantur retro, qui matutini, quiq; sint eorũ vespertini ortus? modò cœpimus scire. id scilicet ipsa agẽte natura, vt aliquid veritati, posteri quoq; nostri cõferant. Adeò enim non omnia simul animus prospicit, adeò non omnia simul inuenit, vt adhuc ipse se quærat. Pax & tranquillitas, qua Ecclesia Dei longo tempore fruebatur, partim extinxerat, partim debilitauerat feruorem illum pietatis; quo maiorum voluntates inflammatę videbantur. Intermissus erat frequentior Sacramentorum vsus: obtorpuerat Confessionis & Pœnitentiæ studium: languere cœperat conscientiarum examen; contemplationum assiduitas, meditationum desiderium. remissa videbatur hospitalium cura; Catechumenorum instructio: xenodochiorum sollicitudo: captiuorum redemptio; fraterna correctio, Concionũ assiduitas; Sacrificij frequentatio: ciliciorum & macerationum vsus. dormire quodammodo in summa Ecclesię Dei pace videbantur homines; viuebant vitam habentem, vt Pindarus loquitur, μελιτόεσσαν εὐδίαν, mellitã tranquillitatem, contenti pręsentibus. Interim venit inimicus homo & superseminauit zizania, earũ Hęresum & pestium; qui-

bus orbem Christianum afflictum videmus, & dolemus. Sacram scripturam corrupit; Symbolum violauit: Sacramenta minuit: Trinitatem blasphemauit: Patres & Concilia contempsit; Imperia perturbauit; viam ad Atheismum aperuit. Quid autem mali non fecit? Has animarum ruinas, non ferens misericors & miserator Dominus: suscitauit admirabiles illos Ecclesię suę Ἰατροὺς καὶ πληκοῦντες προσέτας verbo & opere potentes, quorum ora, vos Euangelici, vestra vos remordente conscientia, in illa die tremenda nõ feretis, Eckios, Roffenses, Moros, Polos, Taperos, Hesselios, Sotos, Hosios, Croneros, Sanderos, Socolouios; Pouodouios, Gorscios, Nouicampianos, & mille alios. qui cùm egregiè suo munere, suaq; legatione functi, pro Christo fuissent; & pleriq; etiam vsq; ad sanguinem restitissent; quos vos igne, ferro, laqueo, equuleo, omni suppliciorum & crudelitatum genere laceratos obtrũcastis; & his præterea calumnijs onerastis: quasi quam profitebantur fidem, eam non ob amorem Christi, aut veritatis studium; sed ob Papæ metum, ob censuum, redituum, Episcopatuum, & id genus, amorem tuerẽtur; Visum est vicissim Domino, nouos homines suscitare, sine re, sine sede, sine Episcopatibus, sine Abbatijs, sine pera, & gladio: inermes, incomitatos; viles in oculis sęculi; nil timentes, nisi Deum; nil sperantes, nisi à Deo:
qui

qui mortē pro Christo, lucrum putarēt: occidi possent, uinci nō possent: quorū societas esset, vt Ioannes in sua Epistola loquitur, cum Patre & Filio eius IESV CHRISTO: eosq;, ceu quasdā auxiliares copias, in medias Euāgelicorū acies, in ipsa vestra viscere immittere. quę, vos in omnib⁹ orbis Christiani partib, quas veneno vestro infecistis, Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Polonia, Bohemia, Vngaria, Suetia, telis verbi Dei cōficerēt: veritatis spicula intorquerent; in vestris ciuitatib⁹, in oculis vestris vobiscum viuerent: ubiq; uobis etiam inuitis, & nolentibus occurrerent: nec solùm uoce & calamo, sed etiam aspectu silentioq; suo, uestrę uos perduellionis, & rebellionis admonerent. & illud quotidie, quod olim uestri similibus hæreticis Augustinus, occinerent; quod Dominus in cathedra unitatis, posuit doctrinam ueritatis. Cathedram autem unitatis in ea collocatam ostenderent, quę caput est orbis, urbe Roma: cuius fidem, Apostolica uoce laudatam esse scimus; in qua perpetuò conseruatam eam fuisse, quę est ab Apostolis, traditionem, refert Irenæus: cui totam doctrinam Apostolos unà cum sanguine suo profudisse, Tertullianus asserit. ad quam accessum habere perfidiam nunquam potuisse, testatur Cyprianus. quam ita semper incorruptæ Patrum doctrinæ fuisse tenacem; ut quoties Romana fides diceretur, Catholica intelli-

geretur, ex his, quæ scripserunt Hieronymus & Ambrosius, didicimus. In qua semper Apostolicę cathedrę uiguisse Principatum, narrat Augustinus. quàm hæretici fœtoris semper expertem permansisse, nec unquam in ea, qui contrarium sentiret, sedisse; quin potiùs Apostolicam gratiam inuiolatam custodiuisse, testatur Theodoretus. ad quam propterea de fidei causis iam inde ab ipsis Apostolorum temporibus, nunquam non relatum fuisse; qui sęculis aliquot fuit posterior, Bernardus asserit. quod ibi potissimùm sarcitũ iri damna fidei spes foret, ubi fides non posset sentire defectum. Idq; etiam inuitis & reluctantibus uobis, ipsis inferni portis frementibus, tanto cum fructu utilitateq; faciunt; ut omnis iste, quẽ fabricare orsi estis, Satanismus: in patria præsertim nostra, animam agere; & extremam partem deficientis Spiritus retinere uideatur. Dicentibus Heluetijs; Fides Luteri iam ultra Rhenum perijt: dicentibus Anglis, & ultra mare. Gallis, & ultra Alpes: Polonis, & ultra Istulam: Vngaris, & ultra Danubium. Dicentibus Italis, non transijt montes: dicentibus Hispanis, nec Pirenęos. Caluinismus enim velut nouus Iupiter successit, & garrulum Luterum, velut vetulum Saturnum explosit: sed & ipse iam nutat, & Trideismus exulat. His porrò omnibus extremam mortiferam plagam Atheismus intentat.

Illud

Illud Cyclopicum; modo non totidem verbis occinentibus eius magiſtris, & miniſtris.

Νήπιος εἶς ὦ ξεῖν ἢ τηλόθεν εἰλήλεθας &c.

Id eſt *Stultus es hoſpes, aut procul aduenisti,*

Qui me Deos iubes, aut timere; aut obſeruare.

Non enim Cyclopes bouem à capra nutritũ curant

Neq; Deos Beatos.

Aude negare. rerum te teſtimonijs non ſolum conuincam, ſed etiam obruam. quas ſi negaueris homo non eris. E veſtra ſchola, liber ille prodijt, de tribus mundi Impoſtoribus, Moſe, Chriſto (ſed horreſco referens) & Machometo. E veſtra ſchola perſonati illi emerſerunt. qui viuum infantem, recens è matris vtero eggreſſum, necdum baptizatum, in ſpectâte matre, in ardentem rogum iniecerunt; Bacchoq; Pariſijs ſacrificauerunt. E veſtra ſchola fuerunt 150. illi Diaboliſtę in Gallia, libro Pariſienſi teſte, duce Genomano Deſtaleo, qui libellum Societatis ſuæ nomine A. 1578. euulgarunt. in quo Solénes eiurãdæ Chriſtianę fidei ritus, & blaſphemias deſcripſerunt; & Baccho, Veneriq; vno aut altero ab vrbe miliari, thure in ignẽ iniecto ſacrificauerunt. Sub ueſtra ferula didicerunt; qui Deum Hebreorum Iehoua; Iouem Saturni filium intelligi debere docuerunt. In ueſtra ſchola didicit Ochinus in dubium vocare; An aliquis ſit adorandus Deus? & an illi curæ ſint res mortalium?

E ve-

E vestra schola, Puritanus ille ante annos aliquot in Anglia prodijt, nomine Rett, è prouincia Noruegensi, qui Christum in rerum natura fuisse negabat: & si daretur, eiusmodi Christum fuisse, qualis in Euangelio docetur, necessariò credenda esse omnia & singula, quę docentur à Papistis. E vestra schola, Valleus ille fuit publicus Atheismi patronus. E vestra schola fuit Heildelbergensis ille minister Neuserus, qui effracto ob Arrianismum carcere, Constantinopolim fugiens Mamalucus factus est ex Arriano. Ex vestra schola Concionatores illi fuerunt sub Electore Palatino, qui datis acceptisq; vltrò citroq;, à Deruisis & Cadis Turcicis litteris, Machometi doctrinã & cęremonias discere, seminareq; occeperãt. E vestra schola fuit ille Postelius, quem Henricus Stephani dicẽtem se audiuisse testatur; Fidem Christi meras esse nugas aniles. Sed aliam fingere formareq; religionem oportere è Mosaica, Christiana, & Alcorana doctrina; eamq; fore omnium absolutissimam. Ipsi Scotiæ ministri Caluinicolæ, testantur in Pręfatione suæ Bibliæ, multos in illo Regno è Caluinistis factos esse Atheistas, nouumq; sibi nomen sumpsisse rei consentaneum, vocariq; Gottles; id est, sine Deo, Deo vacuos. Quid illud consilium in quadam Rupellana synodo, ab insano ministro datum? Si inquit Papatum cupimus extirpare penitus, omne

quod dicitur Deus, negemus. Nam si talem Deum crediderimus, qualem fingunt Papistę, Creatorem, Omnipotentem, principio carentem, scelerata opera vindicantem, bona remunerantem, quicquid pręterea somniant Papistæ, tali dato Deo; consequetur.

Nostra videamus. Visæ sunt in Lithuania Theses sine nomine Autoris, euulgatę A. 1568: asserentes animas hominum vnà cum corporibus interire. Hanc doctrinam Domanovvski quidam minister Cacangelicus publicè contra Iesuitas defendit Polocię 1589. Interfuit & Budnæus, qui hac de re sententiam rogatus à Patribus Societatis; respondit, rem adhuc apud suos esse dubiam, & sub lite pendere. E vestro puluere Leuan ille minister prodijt in Lithuania, ex Iudeo, Christianus: ex Christiano, Zuinglianus: è Zuingliano, Atheus. Tędet omnes memorare. Eant iam ministri & se glorientur esse christianos: Aut sunt, aut erunt omnes Atheistæ. si non ore, certè quidem corde. Vnde apparet (vos appello ministri misera Lutheri Caluiniq; mancipia) Christum non esse vobis propitium, qui ne defensus quidem à vobis, vos à vestris hostibus Tritheistis, & Atheistis defendit; imò potius multos ad Papatum quotidie horum, quos persequimini, opera studioq; Patrū reducit. Quę rerum vestrarū inclinatio, sine pietate & pru-

dentia

dentia Antagonistarum, & sine singulari uitæ sanctimonia expectari certè, sperariq; non poterat. De quibus quia quęris, quęnam sint ista, vt tantum bonum orbi Christiano importauerint: Respondebo tibi. Paternus affectus laborem non metuit.

Scias uelim Societatis huius primum ac præcipuum esse institutum. Hæreticos, ab erroribus: Catholicos, à malis moribus; Gentiles, à falsis de Deo opinionibus reuocare: atq; ad unius ueri Dei cultum, pietatisq; studium ardentius complectendum adducere. Id autem ut efficacius pręstent, uerbo se prius uitęq; exẽplis in suis contubernijs instruunt. diligenter enim prius omnia discunt, antequam doceant: immo propterea discunt, ut doceant. Nulla enim res eos delectat, licet eximia sit, quam soli tantum scire uellent. Quippe nullius boni possesio iucunda sine sotio est: Prodesse uero cui potes, magnę mentis, alti animi argumentum est. Vitę porro sordes omnes lachrymis quotidie & oratione eluunt: carnis cupiditates comprimere, atq; sub rationis imperium subiungere contendunt; ieiunio, cilicio, humi cubatione, Dyamastygosi, & id genus alijs carni repugnantibus exercitijs. Scientes quod qui prius in arcem ueritatis & diuinorum Secretorum adyta penetrare contendit, quam uitæ maculas animæq; tabem sanauerit; ita illa luce

reuer-

reuerberantur veritatis, vt non ſolum pro ea laborandum non putent; ſed etiam nomen ab ea veritatis abiudicent. & cum quadam libidine. & voluptate miſerabili in ſuas tenebras, vt loquitur Auguſtinus, medicinę maledicentes, refugiant. Vnde etiam quotidie occinunt. Cor mundum crea in me, Deus, & Spiritum rectum innoua in viſceribus meis. Spiritus quippe rectus is eſt. quo fit, vt anima in veritate quærenda deuiare, atq; errare non poſſit. Ipſe porrò non prius in eam ingreditur, niſi prius cor mundum fuerit. hoc eſt; niſi prius ipſa cogitatio ab omni cupiditate ac fęcè rerum mortalium ſeſe cohibuerit, & eliquauerit. Anima porrò ad eum modum perpurgata; totos ſeſe ad rerum diuinarum contemplationem transferunt. in qua quò magis exercentur; eò magis hæc quæ videntur omnia, opes, honores, vitę commoditates, vt fumi vmbram, vel ſicut Paulus loquitur, vt ſtercora reputant. Quò magis autem, omnia iſtiuſmodi contemnunt; hoc magis in ſolius Dei amore exardeſcunt: hoc libètiùs meditationibus vacant. quas rectè quiſpiam conflictum eſſe dixerit, ſine ſanguine. Quem autem quis amat, omninò cauet ne vlla vnquam ratione offendat. Inde fit; vt in cuſtodia ſui ipſius vigilantiſsimi ſint, horasq; omnes auariſsimè ſeruent. Manè, diuina in ſe, & in genus humanum beneficia recognoſcunt. Meridie,

 & veſpe-

& vesperi exactissimam, cum animo suo rationem ineunt, quid horis singulis egerint; omnibus vestigijs accuratissimè scrutantes, si quæ illicita desideria mentem inuaserunt: si diutius hæserunt; si consensum extorserũt: si etiam voluptatem attulerunt. Ipsam deinde linguam ad iudicium aduocant, si quid loqui pro Dei gloria omisit; si quò verbo proximum læsit; si quempiam calumnia oppressit; si tacenda dixit, aut dicenda tacuit; Hinc manus & opera excutiuntur. Porrò si quę macula deprehenditur, dum paruula est, ad petram allidituṛ; lachrymarum balneo eluitur, Cataplasma confessionis applicatur, & vix in alteram horam medicina reseruatur. Ad eum modum dispositā vitæ ratione, compressisq; carnis cupiditatibus, animi culturam adhibent: seq; in diuinorum librorum, Sacræ scilicet scripturæ, Sanctorumq; Patrum lectione, & meditatione pene incredibili studio, & contentione exercent; volentes esse parati, iuxta Pauli pręceptum, rationem reddere omni poscenti, de ea quę in illis est, fide. Postquam autem caro rationi, ratio Deo subesse atq; obtemperare didicerit, postq̃ nil timere nisi Deum, nil sperare nisi à Deo consueuerit: postq̃ in seipsis experti fuerint quibus modis & artibus efficiatur in anima puritas, quibusue in eadẽ retineatur; quibus inquinata redintegretur; quibus redintegrata conseruetur; nec vnq̃ deinceps inquinetur

netur tum primum ab his qui præsunt, in vineam Domini emittuntur, atq; ad operas distribuuntur. Non enim in sola contemplatione: nec in sola actione vitę summam sitam putant: Sed quo Dei gloria, quo salus proximi, quo vocat Ecclesiæ necessitas; siue horum alterum, siue etiam vtrunq; adhibent. Alius itaq; confessionibus pœnitentium excipiendis vacat: alius Sacramentis distribuendis; alius ęgrotorum & debilium cura destinetur; alius in agone positos consolatur; alius in xenodochio languentes curat: alius è carcere vinctos liberat; diffidentes conciliat; vagantes per vrbium vicos ad templa congregat; per exiguas villulas & deuia oppidula Catechismum & doctrinam Christianam prędicat; egentes opulentis commendat. Alij sunt vicissim qui refutandis hæreticis operam nauant; in medias sese Hęreticorum acies proijciūt; & omnia simul & faciunt & patiuntur; vt Christi Dei nostri nomen glorificetur, concionando, scribendo, disputando. quales fuerant ante paucos annos in Anglia Campianus, Fordus, Briantus, Ceruinus, Personius & mille alij. Alijs non satis est orbis iste his nostris oculis obiectus, & his calcatus vestigijs; Oceanum vniuersum emetiuntur, nouas gentes, ignota orbi nostro Regna & Imperia, in vltimis terrarum partibus scrutantur, quibus Deū uerum annuncient. Qualis fuit Xauier, Criminalis, Con-

 saluus

ſaluus, Aquauiua, eius, qui totius Societatis prępoſitum agit hoc tempore Generalem, Frater, non corpore magis, quàm uitæ puritate germanus. Nulla deniq; eſt orbis uniuerſi ora, ſedes, locus, inter Chriſtianos, Machometanos, Hęreticos, Ethnicos, quo nō fuerit ſonus Ieſuitarum, CHRISTI nomen prędicantium, exauditus. Non remoratur eos Tyrannus, non impedit Oceanus, (& qui maior Oceano murus?) perſecutor non deterret, percuſſor nō frangit, quominus ubiq; Dei annuncient uoluntatem. Quam tu, ſat ſcio, pertinaciam, & zelum non ſecundum ſcientiam appellabis. Sed ſi tibi Dominus aliquando Spiritum humilitatis, quo omnes deſtituuntur Euangelici, dederit: Dabit autem, ſi in recta fide nihil hęſitans poſtulaueris; iudicabis profectò, nil nimium eſſe graue amanti. Tum & illud intelliges quod ab homine vinci nō poteſt, qui vitia ſua vicerit. Cæterum non eſt difficile diuinare, quid males. Illa tu ſtudia hymnis chorealibus efferres, in quibus ętatis tuę florem contriuiſti. In illis tu menſis & occupationibus Ieſuitas videre velles, in quibus nil agitur, quod foras proferendum ſit: vbi diurnę nocturnęq; perpotationes, π'αταγῷ τε κ' ἀλαλῆτῳ σκυθικεῖς peragũtur, in quibus te videre poſſent, vt Anacreon loquitur;

Juuenem in ſcyphis valentem:
Minimè in ſcyphis pauentem:

Lepidum

Lepidum in scyphis choreuten:
Cytaraq; concinente
Temulenta verba fundentem.

Vbi alius inter manus è conuiuio tanquam è prælio auferatur; alius tanquam occisus relinquatur; alij fusi sine mente, ac sine vllo sensu iaceant. quiuis vt cum aspiceret; non ingenuorum conuiuium, sed Orsensem aut Gruneualdensem cladem & pugnam videre arbitraretur. Sed solenne est, ijs qui in amore & voluptatibus adolescentiam suam collocarunt, hanc etiam vitam, atq; hæc studia dilaudare.

Quod ad iuuentutis institutioné attinet, quam bonis artibus & moribus imbuendam susceperũt. Si dixero; quòd Spiritus sanctus huius consilij & cogitationis initium Societati attulit, non ero similis tibi, mendax. Maiorem quippe curam, ait Augustinus, adhibere oportet, in educatione; quàm in procreatione liberorum. Non enim fœlicitas est habere filios, sed bonos habere. Plato quoq; nil accuratiùs admonet; quàm optimam, ac diligentem puerorum institutionem, ex qua vna salus pédeat Rerumpub. Magistratus enim optimos haud posse fieri, nisi ciues, uiri sint optimi: ex quibus Magistratus creantur. Viros porrò nunquam fore tales, nisi adolescentes, puerią; tales sint. Quamobrem etiam nutrices monuisse dicitur, vt ne

turpes

turpes ac friuolas fabellas pueris occinant, ne illorum animos statim ab initio, stultitia, & corruptis imbuant moribus. Plutarchus etiam paterna putat appellatione indignos, qui plus studij ac temporis ponunt in comparandis pecunijs; quàm in filijs, quibus pecuniam relinquunt, ad virtutem effingendis. neq; hoc aliud esse, quàm magnam calceorum sedulitatem habere, pedem verò ipsum paruifacere. Cicero nullum munus Reipub. afferri maius posse testatur, quàm si doceamus atq; erudiamus iuuentutem, ijs præsertim moribus atq; temporibus, quibus ita prolapsa est, vt omnibus opibus refrenanda, atq; coercenda videatur. Certè D. Paulus Timotheum suum hoc quoq; nomine commendat, quòd ab infantia sacras litteras didicerit. Hieronymus verò tantus Ecclesię doctor, non erubuit & docere, & scribere; de Pacatulę infantulæ educatione, déq; filiæ institutione ad Lętam. Facilis est enim ab improba vita, ad improbam fidem transitus. Vnde & Paulus loquitur, quòd multi repellentes bonam conscientiam, naufragauerunt à fide. Et alibi: Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide. Sapiens quoq; testatur, quòd in maleuolam animam non intrabit Spiritus sapientiæ, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinę effugiet fictũ, & auferet se à cogita-

gitationibus quę sunt sine intellectu. Vnde fit, ut insignis ille ortodoxæ ueritatis uindex Athanasius, uitam prauam, parentem seu anteambulonem hęresis appellarit; Basilius gradum ad infidelitatem: Bonam autem conscientiam, ubi mala sedem occupauit; aut temperantiam ubi cupiditas imperium obtinuit, quàm sit difficile animis hominum inserere; tu fortasse non nosti, qui in hoc contentionis genere uestigium nullum posuisti. sed norunt hi qui quotidianum certamen, cum carne, mundo, & sanguine suscipiunt. Longo tempore, ait Augustinus, magnis uiribus, diuersis artibus opus est, ut persuadeatur superbis, quanta sit uirtus humilitatis; ut persuadeatur cæcis, quanta sit gratia lucis: ut persuadeatur ebrijs, quanta sit uirtus sobrietatis. Adolescens enim, ait Salomon, iuxta uiam suam ambulans, etiam cùm senuerit non recedet ab ea. Et Salomone uetustior Iob. Ossa, inquit, eius implebuntur uitijs adolescentiæ.

Visum itaq; est Spiritui sancto tàm pios excitare Sacerdotes, ut exemplo; tam doctos, ut & uerbo iuuentutem erudirent: talemq; animã formarent, quam inhabitare Spiritus Sapientiæ non dedignaretur. Prior est, ait August. in recta hominis eruditione, labor operandi, quæ iusta sunt, quàm uoluptas intelligendi, quę uera sunt. Sed ea de re, nulla fortasse inter me, & te controuersia est. Volui tamen

men partes earum occupationum attingere, quibus distinentur Iesuitæ; quàmq; magna ratione adducti sunt, ut instituendę Iuuentutis in timore Domini curam susciperent. teq; eadem opera, & quinam sint isti uiri docere, & quænam sit eorum pietas, uitęq; sanctimonia, ob oculos ponere. Si mihi non credis, testes producam Romanos Pontifices. quos, si Christi vicarios putas, (id enim valde dubito) decretis eorum acquiescas necesse est.

Paulus tertius Pontifex Maximus, cùm Institutum Societatis breui formula comprehensum legisset, vehementer illud approbauit, & in eo Spiritum Dei inesse testatus est; seq; non tenues fructus sperare, neq; exiguas ex tam exiguo tenuiq; principio vtilitates ad Dei Ecclesiam peruenturas, expectare. quamobrem etiam illud Apostolica sua autoritate Anno 1540. approbauit.

Iulius verò tertius ipsam etiam formulam litteris suis inseruit, recepit, & approbauit. quam hic libet inserere. Quicunq; in Societate, quam IESV nomine insigniri cupimus, vult, sub crucis vexillo Deo militare, & soli Domino ac Ecclesiæ ipsius sponsæ sub Romano Pontifice Christi in terris vicario seruire, post solenne perpetuę Castitatis, Paupertatis & Obedientię votum, proponat sibi in animo, se partem esse Societatis, ad hoc potissimum institutæ, vt ad fidei defensionem & propagationē,

& pro-

& profectum animarum, in vita & doctrina Christiana per publicas prædicationes & lectiones, & aliud quodcunq; verbi Dei ministerium, ac spiritualia exercitia, puerorum ac rudium in Christianismo institutionem; Christi fidelium in Confessionibus audiendis, ac cæteris Sacramentis administrandis, Spiritualem consolationem præcipuè intendat:& nihilominus ad dissidentium reconciliationem, & eorum qui in carceribus, vel in hospitalibus inueniuntur, ministerium ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam & commune bonum expedire visum erit, exequenda; gratis omnino, & nullo pro suo in prędictis omnibus labore, stipendio accepto, se vtilem exhibeat;curetq́; primo Deum, deinde huius sui Instituti rationem, quæ via quędam est ad illum, quoad vixerit ante oculos habere; & finem hunc sibi à Deo propositum totis uiribus assequi.vnusquisq; tamen secundum gratiam sibi à Spiritu sáncto subministratam, & uocationis suæ proprium gradum &c.

Gregorius quoq: XIII. A. 1584. apertè confitetur, non immeritò fuisse ab antecessoribus suis Romanis Pontificibus multa huic Societati concessa, ob egregias, sic enim loquitur, virtutes, & dona diuinitus elargita. cum illius finis pręcipuus sit, Catholicæ Religionis defensio ac propagatio, animarumq́; in Christiana vita & doctrina profe-

K ctus.

ctus. tùm etiam proprium esse gratiæ eius vocationis testatur, diuersa orbis terrarum loca, ex Romani Pontificis, per Prępositos generales, directione peragrare; vitamq; in quauis mūdi parte agere, vbi saluandarum sua opera animarum copiosior prouentus, ad Dei gloriam speretur. His tu profectò si fidem non habebis, ego cur te Christianum putem? non video.

Sed adhuc quæris; *Quæ sit Iesuitarum prudentia?* Id equidem rectius ab Euangelicorum ministris, vel à Mexicanis & Iapponensibus Bonzijs, vel à Turcicis vel Scyticis Caddis, & Muleāmanis, quęsiuisses. Dixissent illi tibi, quod consilij genus adhibeant; quaue prudentia & solertia vtantur, Iesuitæ, cùm in medijs Euangelicorum & Paganorum vrbibus; cùm in oculis & auribus infestissimorum Principum, Christi Dei nomen intrepidè prędicant: Christi crucifixi signa statuunt: cùm quos illi Deos colunt, esse Dęmonia ostendunt: cùm Idola, cùm aras impias, euertunt: cùm templa Deo viuenti erigunt: cùm Reges sacro Baptismate tingunt: cum Bonzios, idolorum ministros, sub suaue Christi iugum subijciunt. Sed ad nostra veniamus. Quære ex tuis Superintendentibus, & scholarchis, vtrum lynceos oculos, aut emunctas nares habeant Iesuitæ; cùm artes eorum omnes, dolos, fraudes, technas, laqueos, & quas animis hominum fodiunt

diunt foueas, deprǽhendunt. Qua putas ſolertia opus habebāt, cùm Auguſtę Vindelicorum (quam quidam veſtrum nouam vocare Bethlehem propterea non dubitat; quòd in ea natum & approbatum ſit quintum hoc Euangelium, quod Auguſtanam Confeſsionem vocatis) ſedem figerent? cùm illam ipſam Auguſtanam perfidiam pro concione damnarent, collegia erigerent, adoleſcentes inſtituerent, veſtris Magiſtris & Miniſtris intrepidè vbiq; occurrerent? cùm animo vinci neſcio, ad certiſsimam mortem in intimam Angliam penetrarēt? cùm inuicta mēte ante Pręſides, & Tyrānos ſtarent, & Chriſtū Dei viuentis, & ſponſam eius Romanam Eccleſiam, Romanumq; Pontificem Chriſti vicarium, ad ipſos laqueos & eculeos ſemiuiui & ſemiuſti confiterentur? Qua prudentia ſedem Ratisbonę fixerūt, cùm Halberſtadiū, Erfortum, Magdeburgam; in ipſam etiam penè deploratam Scotiam, & alia permulta hereſi inquinata loca, mucronibus infeſta, & non niſi mortis contemptoribus peruia penetrarent? & Euangelicos omnes Chriſti inimicos, & Eccleſiæ Dei perduelles & libenter & liberè pronunciarent? Cùm deniq; in Ægypto, in monte Sina, in ipſa vrbe Conſtantinopolitana, Dei ſummi uoluntatem, omnibus inuitis Saracenis & Mamalucis annūciarent? & annunciant. Res tantę, Ieſumaſtix, non caſu, & for-

tuna, ſed mente firma, conſilio ſolido, diuina prudentia gubernantur: non prudentia carnis, quam tu ſolam ſapere forte putas; ſed prudentia, quam timor Domini inchoat, amor perficit.

Ais deinde: *Non tam benè refert Simia Simiam, nec ouum ouo, nec lac lacti tam ſimile eſt; quam Monachus Ieſuitæ; & Ieſuita Monacho.*

Profectò, ſi fatuo delectari uellem, nõ eſſet mihi longius abeundum. Te riderem. Sed miratur alicubi Plato, qui fieri poſſit; ut aliquis in his ſuperbè ſapiat & glorietur, in quibus nondũ quicquam ſapit. Tu quid ſit Monachus nondum ſapis; & tamen de Monachi nomine tibi delicias facis. Vide ne tua infantia, non ſcriptorum calamis; ſed pediſſequorum ſibilis explodatur. Nam ſi quicquam unquam, uel de Antonio, uel de Paulo, uel de Baſilio, Auguſtino, Bernardo, & alijs ſanctiſsimis Monachis auditione accepiſſes: ſi Chryſoſtomum de laudibus uitę monaſticę, ſi eam Homiliã, quam de Regis, & Monachi comparatione conſcripſit, & Cromerus noſter è Græca Latinam fecit, ſaltem inſpexiſſes; ſi ſcriptores innumeros, & Doctores, Monachos dilaudantes cognouiſſes; in Monachi nomine ita; vt facis, non luderes. Si tua inquam, mater eſſet Eccleſia Romana, quod tibi uerbum paulò ante, neſcio quo modo excidit; ſi tu eius eſſes, ut uideri uis filius, Monachorum appellatio-

nem probri loco non duceres. At tu præ stupore non consideras; quòd cùm Iesuitas Monachis facis similes; Paulo, Antonio, Augustino, Basilio, nolens similes facis. Vide quam sit potens veritas, & da honorem Deo. Etiam per hostium veritatis iugula, cùm ille vult, erumpit, nec magis quidquam timet, quam taceri; oditq; moras. Sed ego

Non dicta tanti ponderis tua æstimo,
Mortalis, vt perennia Deorum queas
Temerare iura, insculpta mentibus hominum.
Non hæc heri, aut sunt nuper admodum edita.
Vixere semper, quoq; tempore cœperint,
Scit nemo.

Quoniam autem conuitiorum tuorum semper incipit ex fine principium: manum tibi porrigam, vt ex isto quoq; cœno pedem extrahas. Dicam ego tibi, quid sit magis etiam inter se quàm ouum ouo, & lac lacti simile. Tu & tui Euangelici, Paganis & Machometanis longè estis similiores; quàm Monachus Iesuitæ; & Iesuita, Monacho. In hoc enim Iesuita Monacho similis est; quia Castitatem uouit, Paupertatem suscepit, Obedientiam promisit: at in habitu cultuq; corporis differunt. Ceterum Euangelicus omnis siue sit Luterista, Caluinista, Trideista, Anabaptista; siue cuiuscunq; tandem sectę discipulus; nulla prorsus in re, à Pagano & Machometano dissentit. Blasphemat Paganus Chri

stum

ſtum Dei viuentis; blaſphemat, & Trideiſta: Ridet ille Baptiſmum; ridet & Anabaptiſta: Fabulam reputat Eucharistiã, reputat, & Caluiniſta: Imagines ille reprobat; reprobat, & cõminuit Luteriſta. Sãctorũ inuocationẽ ridet Paganus; ridet, & Euãgelicus. Machometus ſacras Imagines deleuit, & Mechenſium quoq; ciuium ſuorum idola Aleth, & Tagot, comminuit; & Euangelici Chriſti crucifixi, omniumq́; Diuorum imagines aboleuerunt. Machometus nullum ferre iudicem voluit ſuæ doctrinę; prohibet etiam ne ſui diſcipuli, Iudęos aut Chriſtianos iudicare de fide patiantur; idem faciunt Euangelici. Machometus diem Veneris ut diem Dominicum haberi voluit; ita Euangelici. & inter eos Lutherus, diem Dominicum Paſchæ, in alium diem voluit immutari. & Carolſtadius nullum aliũ diem pręter Sabbatum, eſſe in honore uoluit. Machometani non circuncidunt, niſi ſeptem aut octo annorum pueros; Euangelici etiam adultiores uix baptiſant. Machometus Polygamiam docuit; Euangelici, Anabaptiſtæ liberaliter exequuntur. Hecerus enim tredecim vxores habuit: & Regiomontanus quidam è Carnifice miniſter, ſeptem uiuas in diuerſis locis vxores aluit. Machometus ut ſuis, piam in ſpeciem, uitam commendaret, negabat aliena cuiquam prodeſſe opera; Lutherus & cũ eo totus Euangelicorum cœtus, non modo Sancto-

rum

tum negat opera alijs vtilia;ſed noſtra propria omnia,facit peccata. Machometus ſacrorum & religionis ſuę, quaſi quoſdam Antiſtites aſsignauit, Muphtios, Caddeos & Talimeanos; Euangelici ſacrorum curã & myſteria omnibus in uniuerſum communia eſſe volunt.nec,vel uiliſsimos cerdones pelliarios, ueſpillones, lenones; imò nec ipſas fœminas ab ea repellunt. Machometani Chriſtianos faciunt impios; quod Chriſtum Deum ſuum ederent: Euangelici nos appellant θεόκτονας, ſiue Deicidas; quòd Dei filium deuoramus. Summa eſt. nec ouum ouo, nec lac lacti, ita ſimile eſt, vt Euangelicus Machometano: & Machometanus Euangelico.

Quod ais: *Vultum eos ad decipiendos homines habere accommodatum; os in latebris Jeſuiticis compoſitum; oculos & totius corporis habitum, atq; ipſam rationem ad ſimulandum, & diſſimulandum accommodatam.*

Quis malus Dæmon os tuũ impudens Trheijcis compunxit notis? Deus bone, quàm ineptus es, quàm tui ipſius amans, ſine riuali. De ſaxo ſcilicet in crucem. Pudoris exitium. Iam mare haud eſt mare. Tu mare mendaciorum acerrimum. Omnibus, ut video, ſanctitatibus bellum indixiſti. quando Modeſtiam, Temperantiam, Grauitatem, os non garrulum,oculos non vagos, inceſſum minimè præcipitem, & orationem maturam, conui-

tio & repræhensione dignam putas. An eos esse tuis ministris Euangelicis similes malles; qui non solum esse, sed etiam videri volunt impudentissimi. Sicut à Smidelino factum in comitijs Vormatiensibus legimus; vbi Lutheri verbum è loco superiore, cum sago & manica picturata, & uenatorio cultro ad latus prędicabat. Sed domum te reducam. Vilnę habebatur Zuingliana Synodus ante triennium. Ibi vnus ex Synodi ministris, in platea quadam vltra pontem Bernardinorum, à lictoribus castrensibus in adulterio captus; & in alieno habitu in arcem perductus est. Vis aliquid lepidum de fratribus vestris Anglicis Euangelicis audire? Tam sunt proiecti pudoris; tam sunt amici Castitatis & continentiæ; vt eos nō pudeat mulieres pro cōcione ad libidinem deligere. Cathedras enim ascendunt, modo non meretricia veste induti, lotiq; vnguentis, comptiq; crines. & vt forma placeret, oculos illiti. nec solùm ornatu, & subcrispo capillo; sed impudentia quoq; mulieres imitantes, libidineq; calescentes, vagis oculis circumspiciunt; vasaq; sibi necessitatis (sic enim appellāt) in ipsis templis assignant. Sed nec per vrbium uicos & plateas unquam transeunt; quin illis ubiq; delecta sit ad libidinem mulier. Accipe exemplum, & iniurato crede. Lecta est ante paucos annos in tribunali Londinensi schędula per quēdam ministrum,

strum, iudici Regio, sed per errorem porrecta; (aliam enim ad causam pertinentem offere decreuerat, quam in eodem sinu gestabat) in ea cuidam mulieri narrabat, quam ardenter in illam, dum concionaretur exarserit; quàm libenter oculos ad eius formam adiecerit. & id genus amores suos prędicabat, atq; ad libidinem sollicitabat. Huius autem lasciuię vehemēter puduit Regię potentiæ administros, nisi quod ita iam peruulgata est ministrorū impudentia, ut nullus esse locus animaduersionis videatur. Qui fit ergo, mi Actor, ut quam tui similes Euangelici in suis ministris modestiam & grauitatem requirunt; tu eam in Catholicis Sacerdotibus repræhendas? Sed accipe & aliud de Veneris Amasio Beza vestro, illa inquam putida mundi vessa, & digito compesce labellum: non meis illum verbis depingo; sed proprij Cænotaphij testimonio, conuinco. Visa fuit Geneuæ castissimi Bezæ statua in suo Mausolęo collocata: Ea porrò quatuor columnis sustinebatur. In prima columna exculpta videbatur opere cœlato candida Bezæ lupa, cum suo pharetrato Cupidine. aberat tum scilicet Audebertus. In secunda, Harphya. In tertia, Bellona. In quarta Chymęra. Quatuor scilicet Bezę vestri, virtutes Cardinales repræsentabant. Venerem, rapinam, bellum, & fraudem. quibus hic Apostolus miseram mactauit Galliam. Buchananus

illa Scotiæ pestis nocentissima, bis à suscepta Ecclesiasticæ vitæ professione apostatauit: ter publicè adulterij pœnas luit: semel ab Inquisitione stigmata suscepit. Poeticæ fidei professor in omni vita sua fuit. Reliquos non commemorabo.

Οἷσιν οὔτε βωμὸς οὔτε πίστις οὔθ' ὅρκος μένει.

Quibus nec ara, nec fides, nec iusiurandum manet.

Illud nõ dubitāter affirmauerim. Omnes quotquot sunt, quotquot erunt, Euangelicorum ministros, tam esse faciles ad omnes errores, ad omnes impietates suscipiendas; vt non dubitarem eos & Veneris, & reliquorum Deorum fore Sacerdotes: prĕter quam Magnæ matris, vbi tales castrantur. Minister ille vester Minscensis, nonne propriam filiam, vxore viuente, constuprauit? Id certè vobis Euangelicis notissimum est, qui ad huius rei memoriam adhuc erubescitis. Lutherus vester, nonne matrem illam, si modò sibi remissa peccata crederet, ad cœlos abire statim in Lypsia iussit? quæ ex suo filio filiam suscepit, eamq; porrò eodem inscio & patre, & filio, foris educandum emisit. Et cùm esset annorum 12. sub prætextu pietatis tanquam orphanam, fraudis ignaro filio, vicissim in vxorem dedit. idq; matrimoniū Lutherus esse legitimum vnà cū suo VVittembergensi Senatu, decreuit. Testis est Nasus. Finxerūt olim Poetę Iunonem Summi Iouis & coniugem & sororem, sed finxerunt tātum.

tum. Porrò si nunc viuerent, Lutherum profectò Ioue, maiorem Deum facerent, qui tam compendiosam humani propagandi generis artem calculo suo approbauit; vt vni viro vnius mulieris esse impunè liceat, & patrem, & fratrem, & coniugem.

Si igitur argumento est Iesuitas ob vultus, & vestis modestiam, & compositum in cessum, & oculos non vagos, Sycophantas esse; tu & ministri vestri, quos dixi, quosq; non dixi, qui lupas, & gladios, Cādidas, & Audebertos semper ad latus alitis: qui subcrispo capillo, picturata manica, vultu, vesteq; vtimini penè muliebri: qui de suggestu mulieres ad libidinem deligitis; fallaces, salaces, mendaces procaces, furaces, proiecti prostitutiq; pudoris homines censeamini, necesse est.

Quòd eos in Dei Sanctorumq; cultu imitari dicis superbas, stultas, atq; impudicas mulieres; quæ splendidius vestiri volunt quàm honestæ matronæ. & ea ratione oculos spectatorum in se conuertere, ac eorum cupiditates inflammare.

Mome maledicentissime, putas te crepidam Veneris Praxitelianæ damnare? Si Deum amares, si maiestatē diuini numinis, & quotidiana in genus humanum beneficia, cum animo tuo reputares; nullus vnquam tibi cultus, nullus ornatus, nullus splēdor ad honorem Dei collatus, satis esse magnus videretur. Sed tua superbia ascendit semper. In cœ-

 lum

túm enim os tuum ponis: Deum Patrum nostrorum per latus Iesuitarum reprahendis, qui tabernaculum byssinum, vestes purpureas, templum cedrinum, vasa aurea, quadrangulum precioso lapide distinctum, Sardio, Topazio, Smaragdo, Carbunculo, parari ad honorem suum præcepit. Dauidis quoq; autoritatem eleuas, qui sibi laudi gloriæq; duxit, quod decorem domus Dei dilexerit. & Paulo notam iniustam inuris, qui omnia in Ecclesia Dei fieri vult ordinatè.

Quòd Iesuitas Cabaonitas vocas. Insatiabilis est maledicendi cupiditas: Sed hîc quoq;, crede mihi, causæ tuæ sanguinem mittam. Nimis infans es in rebus Euangelicorum tuorum. Dicam ego tibi ex illorum sententia, qui sunt veri Gabaonitæ, Luterani, & Caluiniani. Cum enim Trideitæ surrexissent, (quorũ in patria nostra Prothomagister Gregorius Paulus Brzezinensis, Valentini Gentilis discipulus, extitit) accusareq; Luteranos simul & Caluinianos cœpissent, quòd quendam Deum Trinitatem colerent; quòd ὁμοούσιον adorarent, quòd personas in Deo, naturas, Substantias, Hypostases, processiones, & emanationes preter scripturã, & cõtra scripturã, fingerẽt. Illi verò ipsa nomina his ipsis verbis scripta, ostẽdere accusatoribus suis, in scripturis Canonicis nõ possent; ad Patres, Cõcilia, antiquitatem, vniuersitatem, receptum in omni Ecclesia

sensum

ſenſum & conſenſum recurrebant; & illorum authoritate fidem Trinitatis defendebant. At Trideiſtæ; Vetuſti ſunt (dicebant) iſti panni, quos vos primi laceraſtis in alijs articulis fidei. Gabaonitarum ſunt iſti exoleti ſacci, utreſq; obſoleti; & lacerata iamdudum calciamenta?

Quod Germaniæ incendium: Antuerpiæ direptionem: Angliæ Reginam veneno & inſidijs petitam: Scotiæ Reginam indigniſſimo mortis genere ſublatam, Ieſuitis tribuis: quaſi omnibus in locis motus excitauerint, claſſicumq; cecinerint.

Tua ſunt hæc, mi adoleſcens, non ueritatis uerba. Sed, ſoluam & hoc. Graue eſt debere cui nolis. Accipe. Germaniam Lutherus,& Pacimontanus, perturbauit: Galliam, Caluinus,& Beza. Flandriam, Spangembergius. Angliam, Martyr, & Bucerus. Scotiam, Buchananus. Tranſyluaniam Bládrata. Poloniam Stancarus,& Sarnicius. Si iſti Ieſuitæ fuerunt, & non Ieſuitarum hoſtes, & perſecutores teterrimi; hoc primum erit in omni tua actione uerum verbum, quod dixiſti. Ferendo, non inferendo iniurias iſta Regna peruaſerunt Ieſuitę. nec ſolum eam uim timuerũt nunquam, quæ ad corpus vitamq; peruenit, ſed nec eam quæ periculo mortis iniecto, animũ formidine perterritum loco ſæpe, & certo de ſtatu dimouet. Non eos, crede mihi, rotæ veſtræ, non radij, non ungulæ, non

rota-

rotabula, non lebetes, non Catastę, non Catapultæ, non frixoria, non digitoria, non pugillaria, non manus ferreæ, non subulæ, non succensoria, non ollæ æneæ, non sartago, non cruces, non scorpiones, non gladij, non equulei, non mille crudelitatis & acerbitatis genera (nil enim in vestra persecutione defuit, quod uel auribus, vel oculis posset terrorem incutere; quæ in theatro crudelitatum vestrarum, Liber Antuerpiensis, ostendit.) retardare potuerunt; quo minùs in obseruatione fixi consilij perdurarent, Deiq; vobis annunciarent voluntatem. Et tamen uobis vim fieri vociferamini, cùm vbiq; ita eos enecatis, non odij solùm, sed etiam ludibrij causa; vt & arçę, crucibus deesse; & corporibus, cruces videantur. Crocodili sunt istę lachrymæ. Tollat te, qui non nouit.

Progrederis longius. & sapientissimũ ac fortissimum Regem Stephanum, ijsdem Gabaonitarum (Iesuitas intelligit) procellis, & fluctibus, ita abreptum vociferaris; vt nisi postea consilium & moderationem adhibuisset; cum Riga nobis, & Rege Suetiæ, aut certè Daniæ bellum fuisset susceptum.

Aiacem te mente motum dixeram, futurum putans; vt odium tuũ in vniuersam Christi Ecclesiam solis Iesuitis flagellandis exsaturares: nunc te vocare ad pileum uideo, etiam Reges. Fortè, sicut Aiax inter Gręcos arietem, vt Vlyssem; sic tu inter ortho-

doxos,

doxos, Regem tibi Stephanum, ut magni Gregis Ducem, calumnijs & contumelijs vexandum suscepisti. Quo nomine vereor qui te non amauerit, ne lutulentum suem: qui etiam oderit, ne Cerberum tricipitem putet. Durum quod dolet, vt non doleat: ita tibi libet, cum omni mortalium genere volutari; ita uolupe est ad omnia adlatrare. quamuis non est hic latratus; sed morsus. Non queo diutius linguæ tuę procacitatem tolerare. Ipse quoq;

Juppiter, linguæ petulantis odit
Glorias.

Quamobrem ut Homerus loquitur;

Σόι δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν
Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.

Tibi ego cōtrarius vado, & si igni manus similes essent:
Si igni manus similes esset, robur autem ardenti ferro.

Tu furijs abreptus, tu fluctibus obrutus, Tu procellis implicatus, Tu Megęrę facibus accensus, Tu Cacodęmonis audacia armatus, audes notam incogitantis minimeq; meditati consilij ei Regi affingere; cui orbis vniuersus isto nostro sęculo primas sapientię, & fortitudinis partes tribuit? Audi Socolouium eius Academiæ, pro qua te pugnare simulas, olim alumnum & professorem, nunc vniuersę patrię præcipuum ornamentum; de Rege Stephano quasi omnium ore loquentem. Fuit ille in Ecclesia Dei plusquam sacerdos: in Repub. plusquam

Rex

Rex: in exercitu, plusq̃ Imperator: in acie, plusquã miles: in iudicio, plusquam Iuris consultus: in dicendis sententijs, plusquam Senator: in aduersis ferẽdis, plusq̃ vir: in publica tuenda libertate, plusq̃ ciuis: in amicitijs colendis, plusquam amicus: in conuictu, plusq̃ familiaris: in uenatione, plusquam Leo. Si sacerdotem, procellis abreptum; si Regem, fluctibus oppressum; si Imperatorem, timidum; si Senatorem, consilij inopem; si virum, viribus carentem, Regem Stephanum putas? non contendam cum tua pertinacia. Facilius enim te, quisquis sapit, à dæmone obsessum iudicabit, quam Regem Stephanum, manu & consilio fortem negabit. Vtinam autẽ in animos minus obstinatos optimi Regis conatus incidissent. *Rebellionis periculum denuncias, si sedem Iesuitæ Rigæ fixissent.* Sed quid quæso te? Iesuitę Gedani fuerunt, cùm Euangelici arma paricidialia in illum ipsum Regẽ & Dominum suum cœperunt? Quis ad eos Iesuita, quis Monachus facem in ciuitatem intulit? Quis Episcopus ad rebellionem armauit? Id quidem tu non solum de Sacerdote, sed ne de vllo Catholico homine affirmare poteris, etiam si sis impudentissimus. Euangelici fuerunt, & qui suaserunt, & qui bellum susceperunt. Nec enim fieri potest, VT DEO REBELLES, REGI SINT FIDELES. Aiunt Hosium Cardinalem sępè dicere solitum:

Qui

Qui non est Papista;non est Regista. De hæreticis, dixit olim Martianus,non de Catholicis; quòd malè parent Regibus suis. Catholici,Petro præceptore, & bonis obedire consueuerunt,& discolis. illorum bonitate ad consolationem vtuntur; istorum peruersitate ad probationem. pro utrisq; Deum deprecantur. Quis Iesuita Albertum in Prussia Principem,in Regem Sigismundum primum,armauit? Quis Archiepiscopũ Rigensem, in Sigismundum secundum incendit? Nonne Euangelici Magistri, & ministri? Quis turbas Derpati suscitauit? Quis Moscos ad illius obsidionem; atq; ad totius Liuoniæ vastationem è proprijs sedibus,exciuit? Nonne VVittembergensis ille pellio, scelerati Magistri Lutheri,pessimus discipulus. Non Iesuitarum illa sunt;sed Euangelicorum Epiphonemata: Euangelium sitit sanguinem. Et illud; Venit tempus, cùm sacrificium Deo placatũ fiet, ex capitibus Monachorum bibere. Addam aliquid de Scotia. Ministri fuerunt Hæretici, non Iesuitæ Catholici, qui Regem & Reginam domi,consilio;foris, omnibus castris & armis oppugnarunt; qui publicè decretis eorum in foro Edemburgensi restiterunt. Vis nomina edam?Robertus Pontus, & Gualterus Bacanquelus à Iacobo Lausonio irritati. Ministri fuerũt in Flandria,toti terrarum orbi conspuendi, qui legittimæ potestati resistendum docuerunt.. Mini-

ſtri in Gallia, qui in cœdem Regis,& Reginę ſiccariorum manus armauerunt, & audaciam aluerunt. Scis quid factum de Riga, deq; Dantiſco fuiſſet, ſi quid ibi Ieſuitę potuiſſent. Non ex triẽte,aut quincunce;ſed Regio ſuo iure,Rex in eos vteretur: Non ex ſemiſſe,vel dodrante; ſed ex aſſe, ciuitates illas poſſideremus.

Quòd tumultus Vilnenſes, perturbationumq; procellas, & ciuium atq; nobilium concurſum ad prælium committendum, à Ieſuitis ſuſcitatas memoras.

Hoc nemo alius, Deum timens,dixit vnquam, pręter te. Sed uideo quid velles. Euangelicis in Catholicos graſſandi,ſęuiendiq; liberam poteſtatem; Catholicis ne proprij quidem tuendi capitis facultatem relictam, velles.

Ais deinde: *Conſpiratione facta, cuius Jeſuitæ autores atq; duces extiterunt, magna vi atq; impetu in eam domum irruunt (Catholici) quæ Vna in tota vrbe monumentum antiquitatis extat Luteranis conceſſa, Rege atq; omnibus Senatoribus approbantibus.*

ἀτρείδη μὴ ψεύδε', ἐπιστάμενος σάφα εἰπεῖν.

Atride (ait Homerus) *ne mentiaris cum poſſis vera dicere.*

Profectò huius dicti tui,Orcus videri poſſet immanis opifex. O indolem impuriſſimam,(Modeſtè,non vt meritus es, ago tecum adoleſcens. Nam ſi tibi tuiq; ſimilibus Euangelicis iraſcendum eſſet,

non

non irascendum, sed insaniendum esset.) Vt animum fartum calumnijs, exonerare cupis? vt mentem mendacijs pręgnantem, excutere gestis? Equidem ita prõptus, & acutus es, ad omnes calumnias omnibus vestigijs persequendas; vt abs te nil aliud expectemus, quàm vt affirmes Iesuitas in paradiso serpenti persuasisse, Euam vt seducerent: aut Pilato authores extitisse, Christum vt in Crucem ageret. Quæ est per Deum hęc tanta calumniandi libido? Quę lacerandę famę cupiditas? quod intorquendarum calumniarum desiderium? Iam vereor, ne & Gręcis adfuisse dicas Iesuitas, cùm Helenam raperent. Nimium sapis Monocule. Nimium sapere, nimium malum est. Si bonus patrię tuę ciuis esses, pacis amans, & quietis; Reipub. vulnera, non refricares. Optima enim ciuilis belli defensio; obliuio est. Nemo catus furorem illum populi, nemo vim illatam; nemo flammas immissas probauit: legum & Regum vinculis, ac legitimi Magistratus autoritate, cohiberi illa vestra audacia debuit; qua vobis fas iusq; esse voluistis, ipsius Regni statutis prohibita, conuenticula agere. Templum, contra templum; altare, contra altare; cathedram falsitatis, contra Cathedram veritatis erigere. Quam pœnam, vobis nouatoribus Regni statuta irrogant, iam diximus. Extat illa sancta Confœderatio Corczinensis, in qua sese Rex, & Senatus, & uniuersa Nobilitas

obstringit, contra talem; siue tales insurgere ad eorum destructionem: qui errores hereticales in Regno fouere aut manu tenere cuperent. Sed hoc iam ante dictum est. Si Rex, si Senatus, si Equites ad istorum destuctionem insurrexissent; plebs non insurrexisset. Sed Sacerdotum, est Dei aperire mysteria. Voluit hic quoq; Dominus infirma mundi eligere, vt confundat fortia. Voluit ex ore infantium & lactentium laudem suam perficere. qui si & ipsi tacuissent; lapides locuti fuissent, aut suo se quisq; loco, & ordine mouisset. Sic Dauidi à cęde Goliati reuertenti, nō equitum turmæ; sed muliercularum agmina occurrerunt gratulantium & acclamantium; Saul occidit mille, & Dauid decem milia. Sic Hierosolymam ingredienti Christo, non Principes Sacerdotum, non Scribę & Pharisęi; sed pueri Hebręorum occinebant in via; Osanna filio Danid. Benedictus qui venit in nomine Domini. Sed non est huius tempus sermonis, nec tu diuina potes, per ętatis tyrocinium, mente & animo percipere mysteria. Non proijciam Margaritas ante porcos. tua hæc esse, aio, non veritatis verba; istiusmodi fulmina à Iesuitico esse numine profecta. Sed in eo quoq; vehementer erras. quòd nulla vnquam ante aduentum Iesuitarum talia pericula, ciuibus nostris acciderint. Infantem te dixi; nunc in patria hospitem, & peregrinum affirmo.

Nam

Nam si ætates,& tempora, diligenti studio persec utus fuisses; quod dicis,non diceres. Vbi gentium fuerunt Iesuitę, cùm Academiæ Cracouiensis studiosi, in Luteranorum cuneos in Ducali domo, vt uocant, Deum blasphemantes, irruerant: cùm extincti Hęretici cadauer ad sepulturam deportati, excusserant: cum Arrianorum Synagogam vexauerant; libros impios diripuerant: cum Euangelicorum cadauera exhumata, escam uolatilibus cœli obiecerant. Hîc profectò effugium inuenies nullum; quàm,ut ipsos Academię Cracouiensis Professores flabella seditionũ appelles; & earum quas ego commemoro, tu ignorabas,turbarum & seditionum incentores. Sed ego te docebo adolescens. Neminem esse tibi putes amicum, cui tu non es. Vos autem Euangelici cùm sitis omnibus erroribus amici: non potestis non esse,nisi solis non errantibus,inimici. Miror profectò, ne etiam ungues à natura Leoni datos gaudeatis, ut offendant: manùs homini attributas doleatis; ut defendant. Sed nouum non est Euangelicis, rerum & naturarum ordinem peruertere.

Arma ad extremũ irritas,classicũq; canis,cùm ais; *Erant quoq; maiores nostri Catholici. et tamen, arma contra illos Jesuitas Cruciferos sumpserant; et eos omni ratione persequendos existimabant, Sũmo Pontifice repugnante, & eius Legatis resistentibus.*

Iam

Iam te, uideo Veritas. iam, uox & ratio, & ipsa deficit oratio. Arma expedis; quando desunt argumenta. Pacem suades; bellum moliris. Altera manu, panem; altera, tenes lapidem. Quid si scuta ferres, quos proflares Spiritus? Id scilicet solenne est Euangelicis Hypocentauris, cùm ratione destituuntur, acre ferum stringere. uel potius omissa ratione; manum armis admouere. At tu μυρμηκίας δὴ κἰ περῶς λεὼν βρυχῶν. Formica sanè es; rugias licet ut leo. Obtusum telum uiri imbecillis, nullius precij. Narro tibi. non fore uobis difficile, non repugnantes uincere: Arma Iesuitarum spiritualia sunt; non carnalia. Hoc tamen moneo. Faciliùs fore Iesuitas perdere, quàm uincere. Sed quam tantam acerbitatis causam præbuerunt?

Quia, inquis, *maiores nostri arma in Cruciferos sumpserant. & exiguum sit discrimen, inter Cruciferos et Iesuitas: inter Crucem, et Iesum. Crux enim, et Iesus eandem propemodum vim habent pietatis, & modestiæ religionis.*

Sanusnè es? Vigilasnè? Miminè, an oratoris personam sustines? Ludibundus vt video de sanguine ciuium decernis: plane Syllano more. Vel sicut olim Herodias, in conuiuio petens caput Ioannis Baptistę. Arma in Cruciferos maiores nostri sumpserunt: Quia scilicet Cruciferi maiores nostros armis appetiuerunt: castris oppugnarũt: vrbes exciderunt; agros depopulati sunt: nec ipsos vnquam

Reges noſtros, pace & ocio frui permiſerunt. Id ſi faciunt Ieſuitæ, ad belli me ſocietatem, pro patriæ ſalute adiungam: ſigna ſi uoles præferam: calonis etiam munere & officio fungi non dubitabo; dum à ciuium ceruicibus extrema pericula depellantur.

De Hiſpanica Monarchia, de Religionis cuſtodia, de Regis Catholici crudelitate (ſic enim tibi libet blaterare) de miſera hominum illorum conditione, quæ ais.

Scapulatum, vt video, agis confidentia. Neſcio vtrum tibi tonſor iamdudũ vngues dempſerit. Mo neo te, ut caueas, ne Cantaber aliquis audiat, & perticam quærat. Poſtquam tuę ſcapulæ virgarum vim virtutemq́;, contempſerunt; Libẽter illi relinquam refutandi, corrigẽdiq́; tui, negotium. Iniquum puto alijs vacare bellis, cùm patria vaſtatur. Te verò valde miſerum ſtatuo, cùm re, tum hoc ipſo; quòd non ſentis, quàm miſer ſis. Bellum difficile ſuſcepiſti. Aut animo demas, O bone, aut viribus addas. Si Catholicus eſſes; & Regis Catholici zelum probares, & Inquiſitionis neceſſitatem intelligeres, & ſubditorum obedientiam, fœlicitatem potius quàm miſeram vitę conditionem, vocares. Fęlix (ait Auguſtinus) neceſſitas, quę compellit ad meliora. Quomodo autem, Reges ſeruirent Domino in timore; niſi ea; quę contra iuſſa Domini fiunt, religioſa ſeueritate prohibendo, atq; plectendo? Aliter enim Deo ſeruit, quia homo eſt; aliter quia &

Rex

Rex eſt. Quia homo eſt; ei ſeruit, viuendo fideliter. Quia verò etiam Rex eſt, ſeruit, leges, iuſta pręcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore ſanciendo. Sicut ſeruiuit Ezechiaz, lucos & templa Idolorum, deſtruendo. Sicut ſeruiuit Ioſias, talia & ipſe, faciendo. Sicut ſeruiuit Rex Niniuitarum, vniuerſam ciuitatem ad placãdum Dominum compellendo. Sicut ſeruiuit Darius, Idolum frangendum, Danieli in poteſtatem dando; & inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut ſeruiuit Nabuchodonozor, à blaſphemando Deo, lege terribili prohibendo. In hoc quippe ſeruiunt Domino Reges, inquantum ſunt Reges, cùm ea faciunt ad ſeruiendum illi; quæ non poſſunt facere, niſi Reges. Quis autem, addit paulò poſt, mente ſobrius Regibus ſuis dicat? Nolite curare in regno veſtro, à quo propugnetur vel oppugnetur Ecclesia Domini veſtri: Nõ ad vos ptineat in Regno veſtro, quis velit eſſe, ſiue religioſus, ſiue ſacrilegus; quibus dici non poteſt, non ad vos pertineat in Regno veſtro, quis velit eſſe pudicus, quis impudicus? Cur enim, cùm datum ſit diuinitus homini liberum arbitrium, adulteria legibus puniuntur, & ſacrilegia permittuntur? An fidem non ſeruare leuius eſt, animam, Deo; quàm fœminam, viro? Aut ſi ea, quæ non cõtemptu, ſed ignorantia religionis committuntur, mitius vindicanda; nunquid ideo negli-
genda

genda ſunt? Niſi,quod tu uiciſſim hîc clamabis: talem coactionem,non poſſe non uocari crudelitatem: cùm liberum ſit unicuiq; credere,uel non credere. Cui enim Chriſtus uim intulit?quem coegit? & id genus,quæ deblateratis. Ecce habes Paulum Apoſtolum: uel in hoc ſolo agnoſce Chriſtũ prius cogentem, & poſtea docentem;prius ferientem,& poſtea conſolantem. Cur enim non cogerentur perditi filij, ut redirent; ſi perditi filij coegerunt alios, ut perirent? Melius quidem eſt,doctrina homines ad Deum colendum duci,quàm pęnę timore uel dolore compelli: Sed cùm omnia Rex Catholicus fecerit, ut ſubditi eius prius docerentur quàm terrerentur; facere quoq; debuit, ut qui doceri noluerunt; cogerentur. Non enim quia meliores ſunt;qui docentes audierunt: ideo illi negligendi ſunt; qui non audierunt. Multis,equidem in Flandria profuit(quod omninò ſcimus)prius timore uel dolore cogi, ut poſtea poſſint doceri, aut quod iam didicerant,opere ſectari. Verbis (ait ſcriptura) non emendabitur ſeruus durus; ſi enim & intellexerit; non obediet. Nam tu quidem percuties eum,uirga;animã uerò,eius liberabis à morte. Meliores quidem ſunt,quos dirigit amor: Sed plures ſunt;quos corrigit,timor. Hîc,profectò,uereor, ne & Eliæ crudelitatem obijcias; qui 250. Baaliticos prophetas,perdidit. Et Ezechiæ qui lu-

N cos,

cos, & altaria dissipauit: Et Petro, qui Ananiam morte mulctauit, & coniugem. Pietas est, ô bone quam tu crudelitatem vocas. Fęlicitas est eorum populorum, quorum tu miseram conditionẽ putas. Quæ enim esse furentis maior fælicitas potest, quàm si nō permittatur perire? Quod maius à Principe præstari subdito beneficium potest, quam si in pace viuat temporali; & æternam non permittatur amittere? Quod charitatis officium, cùm ita studiosè, ita ardenter, ita libenter subiectis sibi populis Rex præstet Catholicus; vide vicissim, quid pro Rege Catholico faciat Deus? Glorificantem me (ait) glorificabo: & confitentem me coram hominibus, confitebor eum coram patre meo, qui in cœlis est. Vide quot Regnis imperat? sed magis etiam vide, quomodo imperat? Ille vitam vitalem nisi cum salute subditorum, non putat: subditi vicissim, nil cupiunt aliud, quàm vt sicut Rex suus; sic eos amet Deus. Rem magnam dico. pacem, non pacem, putat, nisi cum pace, Sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Vnam & solam fælicitatem arbitratur: Orthodoxis, imperare. Hanc illi Dominus esse summam voluit; qualem ab orbe condito nemini. Europæ, non omninò tertiam partem possederunt Romani; Africę, vix sextam; Asię, ne quadragesimam quidem. Americas porrò, Occidentales Indias, Oceani meridionalis Insulas, ignorabant.

bant. Ita vt si orbem vniuersum in pares partes diuidas, Catholici Regis Imperium latius hodie patere viginti partibus comperies; quàm olim Romanum. quippe quod in Septentrione, Rheno & Danubio: Ab Occidente, Oceano: A meridie, Atlante mari, desertisq; locis Africę. Ab Oriente, Tygri fluuio clauditur. Omnes enim oras Africę, quas aluit Oceanus, ipse possidet. In India cis Gangem propè omnes maritimas vrbes, & insulas. Malacę quoq; Regnum nobilissimum, & in conspectu positas Moluchas Insulas innumeras. Ad ostia maris rubri, Zacothoram insulam. In sinu Persico Ormūtium. cum plurimis simul in Arabia & Persia nobilissimis portubus. Adde Philippinas, nouę Guineę regiones: Americę loca vastissima, quę Oceanus ambit, interfluitq; ad fretum Magalianis. Vnde Brasilię petuntur, & his finitimi portus. Vnde Hispagnolam, Cubam, Canarias, Terçeras, ac deniq; quosuis Hispanię, Lusitanięq; regios portus petas. Inde si in Siciliam, regnū Neapolitanum, Mediolanum, & Inferiorem Germaniam perrexeris, vastum penè circūdederis orbem; & extra Catholici regis Imperium vix pedem aliquando extuleris. Quæ omnia ideo isto loco conmemoranda putaui; vt te pudeat, pigeatq; stultitiæ tuę; quod cum esse Regem inhonoratum cupias, quem Dominus tanti mole imperij honora-

uit; inq; eius potestate, tot esse propterea regna, tot imperia voluit; quod ipse in potestate Domini mente & animo semper fuerit; semper esse voluerit; & quoscunq; ad suum Imperium pertinere cognouit, eos Christo Saluatori uel lucrifacere contendit; uel lucrifactos, conseruauit. Sed sudes est in oculis uestris; bonus, pius, iustus, orthodoxus Rex. Trabes est in oculis uestris; pius, doctus, zelans, uigilans Episcopus. Reges, esse uelletis inermes: Episcopos, elingues: omnes orthodoxos, fungos: ut in ouile Dei tanto licentius grassari, flammas, undis miscere; ima, summis paria facere; homines, Deo; fortunas, hominibus eripere; nullo resistente, possetis. Ita te longè abripit furoris tui & iracundiæ impetus, vt cùm uerum gloriæ iter non teneas; Catholicorum Regum, & Principum, dignitatem & maiestatem, probris & conuitijs uexare gloriosum putes. At nihil profectò aliud assequeris; quàm ut qui hæc tua legerint, audiuerint, cognouerint; hominem te existiment improbum, conuitiatorem, maledicum, & ut impurum detractorem detestentur: non uirtute, & rebus gestis; sed sola linguæ petulantia, mentiendi libidine, & dicacitate, scurra digna, laudem & nomen quærentem. Sed si Hispanos improbas, quòd Christo & Regi fidem seruent; quòd obsequentes, & morigeri uiuant; Gallos certè & Flandros probabis, bella

ex bellis ferentes, quibus semper contentio grata *πολεμοί τε μάχαί τε*, bellaq; pugnęq; , ut ait Homerus. Sed à minis, accedis ad uerbera; machinasq;, muris admoues: & uelut ad festorum quandam solennitatem; sic, accedis ad prælia. Equidem ludere te paulò ante dixeram; nunc uideo decretum est omnia adijcere uastitati.

Ais enim: *Video vos, tantis sumptibus, tam firma palatia, præsidia & propugnacula erigere; quæ vos Monasteria appellatis, quæ, si verè, vt sunt, nominari debeāt, Domicilia scelerũ omnium atq; receptacula, appellari possint.*

Lues nefanda telluris succum omnē, ut uideo, maledicentiæ perbibisti. quæ iram posset, uel ipsis mouere cautibus. cęcas habes auresq;, mentēq;, & oculos. Tu quidem tuam affirmationem, pro fide ueritatis haberi uis; ego impotentis animi argumēta; imò cubilia immortalis odij, statuo. Domakus es, (ut patrię nostrę uerbum habet) procacissime Adolescens. Latinam enim, & urbanam appellationem barbara tua & inurbana, insolens & inhumana actio, non meretur. (nisi quod fortasse dices, Nil sapere, non dolens malum est.) Posnaniensem tu domum, arcem munitissimam putas. Iarosłauiense, & Lublinēse ædificium eiusmodi munitionem, tantorumq; præsidiorum arces, appellas, ut nō scholasticos docere; aut muliercularum peccata cognoscere; sed bellum gerere, uelle uideatur. Tu quidem

certamen suscepisse uideris; ut in singulis periodis impudentissimo impudentior uidearis. atq; ita nequitiam, ut uirtutem ostendere contendis. Quid diceres? quæ uerborum fulmina non mitteres? si Olomucense Collegium, si Augustanum, si Romanum, si Hispanica, si Lusitanica Collegia; si Goanas & Mexicanas domos, inspexisses. Non illi prę-sidia, non propugnacula erigunt recipiendis hostibus idonea; (proditio enim & dubia fides quorum esse propria consueuit, iam ostensum est) sed domicilia parant ad eas, quas profitentur litteras accomodata; & ijs quos erudiendos suscipiunt, nobilissimis adolescentibus consentanea. ad temporis diuturnitatem firma, & stabilia; & ad ignis & incendij pericula fugienda, lateritia. Non enim in illis heri, quod aiunt, & nudiustertius natas fides docent, aut eas quæ cum suis autoribus interitum subeunt (vt subijt Luterana, Muntzerana, Pacimontana, & id genus perfidia) sed quæ ea promissione nituntur, quam Petro Christus fecisse legitur, cùm dixit; Ego rogabo Patrem, vt non deficiat fides tua. Æternæ fidei æterna sunt, aut saltem diuturna domicilia statuēda. qualia statuerūt maiores nostri, optimi, & sapientissimi viri; quoties Templa, Collegia, Monasteria, Cœnobia, Xenodochia, & id genus pietatis, & necessitatis domicilia à fundamentis erexerunt. quibus tu profectò,
non

non bonam gratiam habes; si piam eorum æmulationem reprehendis, qui maiorum zelum & exemplum imitantur. Te moneo vt memineris, quam sis insolentis dicti tui rationem allaturus, cùm te Nobilissimi Equites Lublinensis Collegij autores; Macieiouij, Zebrzidouij, Tenczinij, apud fustitudinas, & ferricrepidinas insulas ad virgas & laqueos postulabunt; aut adassint ad suspendium.

Quòd vero illa ipsa quæ ædificant Collegia, & monasteria (tu Palatia & propugnacula vocas) domicilia scelerum omnium atq; flagitiorum receptacula, apellas.

Quid iam faciam tibi; vel quid non Faciam (ait noster Poeta Leopoliensis Simonides.)

Ægrotem potius quàm ægrotos
Curem? simplicior enim hæc labes.
Doleas, si ægrotes: si ægroto adsis;
Et menti, dolor; & manibus, labor.

Collegia Iesuitarum scelerum sunt domicilia? Collegia Iesuitarum sunt flagitiorum receptacula? Cinæde calamistrate, Frons meretricis facta est tibi. (Malo crudelis in animaduertendo, quàm in pretermittẽdo dissolutus videri) ne in tam quidem aperta & manifesta calumnia potuisti erubescere? Meritò te viperarum progeniem appellabo, ingratam in parentes, & benefacta malefactis rependentem. Os impudens, non es mentitus hominibus;

sed

ſed Deo; qui in his domibus & collegijs piè colitur. Poſſunt ne eſſe Domicilia ſcelerum, vbi quotidianis precibus numen diuinum placatur? vbi lachrymæ funduntur? vbi ieiunia exercentur? vbi cilicia? vbi flagella? vbi humi cubationes? vbi meditationes? vbi lectiones? vbi conciones? vbi confeſsiones? vbi ſacræ Euchariſtiæ quotidianæ fiunt diſtributiones? Poſſunt ne eſſe flagitiorum receptacula, vbi in horas prope ſingulas fiunt conſcientiarum examina? vbi ſilentij cuſtodia? vbi temporis parſimonia? vbi verbum ocioſum exulat? ſed omnia pietas, humilitas & manſuetudo, ac ſuper omnia timor Domini occupat. Si cupiditatum, carnificinam; ſi flagitiorum, peſtem; ſi frenum, furoris; ſi iuuentutis, cippos; ſi mortem cupiditatum & laſciuiarum omnium, Ieſuitarum domos dixiſſes; parum dixiſſes. Si itaq; calumniarum artifex, ſi mendaciorum architectus, ſi conuitiorum faber, ſi totius pietatis & modeſtiæ hoſtis teterrimus vocari non vis; ede ſcelerum & flagitiorum exempla; præfer autorum nomina; nota loca; ſigna tempora. Id quidem ſat ſcio tu præſtare nunquã poteris: vnde conſequens eſt; vt omnium, ab omnibus, mendaciorum & calumniarum pater, mater, frater, faber, ſator, artifex & opifex habearis. Equidem dubito, ne tu fueris illius fabulę Prothomagiſter, quę Poloniã vniuerſã, & ipſam etiam Germaniam perua-

peruagata est; Captos fuisse Cracouiæ Iesuitas in crimine pessimo, & in medio foro igne emẽdatos; optimi & sapiẽtissimi Regis Stephani imperio. At fabula cito in spongiam incubuit; & conficta criminatio apparuit. Extant ea de re impressę Archiepiscopi Moguntini ad Stephanum Regem litteræ, & eius responsum.

Quòd ais; *Iesuitas Hispano Regi diuinos cultus tribuere, præsertim si eo accedat Papæ autoritas.* Falsum est. neq; tu id à quoquã vnquam vsquam fictum, neq; pictum, neq; scriptum ostendes. Sciunt Iesuitæ & in omnibus scholis suis docent, esse quendam Deo soli debitum cultum; quem latriam Gręci vocant, & aliũ qui mortalibus, quóq; sine diuini numinis offensione, tribuitur; quem δουλείαν appellant. Huius generis cultum Regi suo tamquam præcellenti tribuũt, vt illud quod Apostolus pręcipit, impleant. Deum timete, Regem honorificate. & cui honorem, honorem: cui tributum, tributum. Sed Ecclesię mysteria, factaq; Dei narrare auribus indignis, horresco. At quàm tibi volupe est; Principibus Christianis allatrare; omnes ex omni parte carpere, mordere, suggillare? quod furentis & rabiosi Cerberi esse proprium, diximus. Papa ne suam autoritatem adhibebit; vt diuini cultus Hispaniarum Regi tribuantur? At ille ne sibi quidem istiusmodi honores debitos putat; sed Deo soli tri-

buendos iudicat. Augustinus certè proprium ac soli Deo debitum cultũ, vocat SACRIFICIVM, adeò vt, qui vnquam Principes sibi sacrificare, iusserunt; per hoc, se Deos haberi voluerunt. Si ostenderis itaq;, quis unquam non dico Iesuitarum, sed qui vnquam fuerunt mortalium, qui vel Papę vel Regi Hispano sacrificauit? te à veritate, contra falsitatem stare pronunciabo. Quòd multa in hoc genere præteris, bene facis. Te, labore; me, molestia leuas. Non ita; crede mihi, scribis; vt timeamus ne desinas? Nil enim aliud agis, quàm loquens, laceras diem.

Admones deinde Senatores, vt meminerint; Hispaniarum Regem non longo à nobis interuallo esse remotum. Antuerpiam à Dantisco sex dierum itinere abesse. ficus ex hostico recentes importari; & Hispanica poma maioribus nostris incognita, ceterasq; Hispanicas & Italicas delicias, in promptu haberi.

Vide mi lector & iudica, vtrum pumex non ęque sit aridus, atq; istius est oratio. Verbum isti, vt balista, iacitur. Non dirigit illud; sed proijcit. Prorsus difficile est diuinare, quas iste choreę partes saltitet, schema, dixim, phoram an paraphoram? Ego quidem Bachæ bachanti similiorẽ facio. Non enim existimauit probare se posse, sui similibus quòd esset hostis Ecclesiæ Catholicæ, nisi Regi quoq; Catholico esset inimicus. Rectè dixit quidã

Euan-

Euangelicorum ſectam non odiſſem: niſi tam turpes animos, in quibus habitaret, eligeret. Amator patriæ, uindex libertatis, cuſtos legum, ſpes vnica Reipub. quàm tibi volupe eſt, non ſolùm Ieſuitas, ſed omnes etiam Reges, & Leges, omnia in uniuerſum Regna & Prouincias, dente canino lacerare? Tu quidem videri vis, quaſi ſaluam Rempub. cupias. Ego uerò amiſſam puto: cùm vulneribus ſuis, tum his conſilijs & medicamentis, quę, iſto tuo zelo pietateq; parantur. Vtinam non maius eſſet patriæ noſtræ periculum à tuis Euangelicis Regum & Legum euerſoribus; qui flammas omnibus imperijs, quoquo ſe uertunt, inferunt: ima, ſummis paria faciunt: & tantò nocent efficaciùs, quantò licentiùs, & liberiùs per omnes Reipub. partes, peruagantur. Scit infelix Gallia; experta eſt Flandria: tota ab iſtis euerſa iacet Anglia. Sed cur Turcas & Scytas prętęris? An ab illorum potētia nullum periculum pertimeſcendum putas? An vnus ex illis es, qui cum barbarorum illa colluuie, fœderis ſocietatem, contra capita Chriſtianorũ, inierunt? aut fortè Bizantij in illius comitatu fuiſti; qui Baſſæ perſuadere conatus eſt; Euangelicorum fidē non maximo interuallo à Turcico Alcorano diſsidere; eorumq; eſſe caſtris & armis muniēdam. Non te latere poteſt; Euangelicos fuiſſe, qui in Comitijs, quæ prætereo, particularibus; Contributionem

ad bellum Turcicum conferendam negauerunt; ne quid contra sociorum, & confœderatorum fidem, facerent. Iam autem ostensum à nobis est, quanta sit fidei, religionisq; inter Euangelicos & Alcoranicos, consensio. Verum profectò dixit, qui vos Turcarum præcursores, seu anteambulones appellauit.

Carpis deinde quendam, plenis velis in Suetiam properantem. Alium sexaginta milliaria tribus diebus emetientem. Accusas etiam, pacificationem sibi non traditam sumentem. Id quidem tu tanta confidentia exaggeras, vt imperitorum inscitiam tua cauillatione decipias; tibiq; persuades, ex his tuis laqueis nō euasuros Iesuitas, etiamsi pennas sumerent. At non est difficilè diuinare, quos intelligas. Virum quippe laceras, cui matellam porrigere dignus non es; doctrina, pietate, prudentia, eloquendi elegantia, rerum pro Ecclesia gestarū gloria admirabilem, Antonium Posseuinum. Sed nil agis, Mastigia, vitrea sphęra non capitur vnguibus. nondum profectò tu videris assecutus, vel Obedientiæ vim: vel quantam in rebus gerendis habeat vtilitatem, celeritas. Tibi enim diei fortasse breuitas, conuiuijs; noctis longitudo stupris, & flagitijs, conteritur. Nescis Bernardum sanctissimum, cæcam obedientiam à religiosis viris requirere; ne curiosiùs rimentur cùm mittuntur, quę sint locorum interualla; alterum, an

istum

istum quem nouimus orbem adire sint necesse: Alpes superare, an Oceanum emetiri? syluas an flumina præteruehi? Fideles sint, an infideles? Christiani, an Pagani: Schismatici, an Hæretici, ad quos eũdũ ẽ populi? Quò vocat periclitãtis salus; quò vrget Christiana charitas; quò Reipub. necessitas impellit; quocũq; mittit legittimę potestatis autoritas; infracto eunt animo. nec piratas, nec prædones, nec vrsos, nec leones occurrentes pertimescunt. Gloriosa crede mihi obedientia, gloriosa res est humilitas, qua sese ipsa etiã palliari appetit superbia, ne uilescat. sicut vicissim accidia, ignauia tẽpestas est. vt ait ille, rerum omnium maxima. Illa omnibus domibus, illa agris affert grandinem. Illa rebus publicis perturbationem accelerat. Si tibi, scelus si vitium est Obedientia, si diligentia, si celeritas, si robur animi, si periculorum contemptio; nõ contendam cum tua pertinacia. Bachę Bachanti, si uelis aduersarier (ait ille) ex insana insaniorem facies. Profectò si tu vnquam rectè obedire didicisses; si proximi commodis & vtilitatibus mouerêre; melius nunc posses his cupiditatibus imperare, quę te transuersum agunt; deq; statu mentis dimouent, vt virtutem, vitium; obedientiam, infamiam; celeritatem, leuitatem putes.

Illud verò quod addis, quendam sibi non traditam pacificationem sumpsisse. Calumnia est. Extant mitten-

tis &

tis & pręcipientis litterę, possunt codicilli proferri: obsignatæ tabulæ ostendentur; si pertinax esse perseueraueris. Sed & huius insolentis dicti tui, magnas aliquando poenas dabis. Quas, ais? Maiores nō poteris. Senties quam bono viro nocere cōtenderis, fuerisq; infestus.

De libello contumelijs et maledictis in gentem nostram pleno; Tu ais; Ego nego. Tu te non explicas; ego non assequor, quid repræhendas; nec ex quo te errore, eruam. Scio magnam à Iesuitis adhiberi cautionem in libris edendis, & quicquid in lucé proferendum est, per manus intelligentissimorum hominum, qui iudicij maturitate excellunt, peruagari; omniumq́, ponderum examine ad libram reuocari, consueuisse. Sed si patieris me diuinare quid intelligas. Volani tu fortasse Zuingliocaluinisticę succiplenę cœnę structoris, & pharmacopolæ Lituanici libellum, contra Eucharistiam editum, intelligis. quem cùm inter Nobiles ad bellū Moscouiticum coeuntes spargeret; zelantissimus Rex Stephanus, audaciam Autoris detestatus, in familiari sermone cum eo, quem non nominas, doctissimo zelantissimoq; Sacerdote, cupere se ostendit; vt breui libello, quiriam esset eius, de qua agebatur, Cōtrouersię status ostenderet; & antidotum sparso veneno obijceret. id quod sine mora factum. Responsum Rex optimus approbauit; tu contumelijs

& male-

& maledictis plenum asseris. Sed alia in hoc genere, inferius persequemur.

Quòd delicate & suauiter viuant; magnos sibi deberi honores existimant. Magnifici appellari cupiant: omnibus artibus, multa prædia colligant, & opida exigant: Regni Senatores opibus superent: eosq; non tantum contemnere, verum iam ad cædem quosdam & animo et oculis suis & libellis designare incipiant. Lapides loqueris, ô Calumniator: nec iam deinceps dubitabo, quod sęua te mors squammigerq; protulit Draco. Sed,

Ne mihi, ne quæso hac in
Turba, exsensos sermones fere;
Qui te mentis captum infament.

Magna certè est hæc sermonis tempestas, magna mendaciorum farrago: quam vno hiatu deblaterasti. Ira te infesta pdit. Nimis illi, laxas habenas. Adolescentia tua libidinosa & intemperans, hæc te venena cogit fundere. & certè, qui semel fines modestiæ est prætergressus; eum gnauiter esse oportet impudentem. Ad singula breuissime respondebo. & ea erit, crede mihi, ex omni æternitate fluens veritas. Si mensas eorum aliquando, si contubernia, si victus rationem oculis ipse tuis inspexisses; aliter sentires. Delicias illi, voluptatesq;, ut maleficia vitant. Corpus abstergere mundicijs, probro ducunt. Amictus cultusq; corporis, omnibus in vniuersum par est: eum vero non mutant; nisi vsu longo ve-

go, vetustateq; consumptum. Ad cœnaculum, tanquam ad templum, conueniunt; vbi gustare quicquam fas cuiquam non est; nisi prius oratione expiatur. Cum silentio autem residentibus, condimenti loco lectio sacra recitatur; edendi verò potádiq́, modus; non saturitate, sed necessitate definitur. Alimentis enim vtuntur, vt medicamentis. Binis, ad summum ternis ferculis, famem frangunt. In fine refectionis, vota repetunt. Noctis partē, quam tu Veneri & Libero deberi arbitraris, votis & orationibus tribuunt. Asperiorem autem in victu, vestitu, lectuloq́; legem ordinariam propterea nullam statuunt; vt omni hominum generi, ætati, naturæ, valetudini, tanquam quędam communis & æquabilis viuendi ratio sit proposita; obseruatione facilis. Iracundiæ moderantur; indignationem cohibent: quod quis inter eos dixerit; iureiurando fortius habent: iusiurandum verò, periurio deterius vitant. Mendacij condemnatum arbitrantur; cui, sine Deo non creditur. Qui cæteris præsunt; rem indignam Christi seruo arbitrantur; abuti viribus potestatis, ad contumeliam subiectorum. Sed neq; veste, aut ambitioso ornatu reliquis eminent. Deprehensos in peccatis, & spe emendationis destitutos, à sua congregatione repellunt. & qui fuerint ad eum modum reliquorum calculis condemnati; infœlicem vt plurimùm vitam agunt; aut in-

digna

digna morte consumuntur. Id si putas suauiter delicateq; viuere; nescio quo nomine luxum, quo diffluis, appellabis. Velles fortasse, ut sicut Bonsij Iapponensium Deorum sacrificuli, papyracea tunica tecti, cum descripta Amidæ vita, ætatem agerent; aut, vt Synarum Hoxiones, Chiam calidam haurirent: vel, sicut Brasilienses, carbonibus subiectis in extenso reti, cubarent: vel, vt Deruisę Turcici, stigmata sibi inurerent; aut acutis nouaculis corpus frustatim discinderent.

Ais: *Quòd magnos sibi honores deberi existimant; & Magnifici appellari cupiunt.* Profectò tu cerebrum in calcaneis depressum habes. Nil enim aliud agis, quàm concenturias Sycophantias.

Ostende mihi Iesuitam honoribus aut dignitate eminentem, Cardinalem, Episcopum, Abbatem, Canonicum, & id genus. Ego tibi ostendam, leges eorum fixas; quibus sibi scientes & volentes viam intercluserunt ad omnes honorũ & dignitatum gradus; etiam sponte oblatos. De Magnifici titulo. apparet te versatum inter illos non fuisse. Patres & Fratres illi se inuicem, & Socios; nõ Magnificos appellant. Magnus enim cuiq; honor est, integritas sua.

Ais, *Omnibus artibus multa prædia colligunt, opibus eminent.*

Non quibus tu putas opibus, Mome. Anteit opes

 recti-

rectitudo consilij; solaq; eos seruata fides, pietasq; ditat. Cęterum tu, Codrus omnium egentissimus videris; qui decem aut duodecim prędia, in tanta Regni vastitate à pijs attributa, multa vocas: e quorum reditibus, puto viuunt nō minus personę 350. Aut etiam Apostolos non accusas, quòd precia possessionū ad pedes proiecta, receperunt? Cur non eodem Apostolorum Principem condemnas crimine, quòd ob fraudatum precium, maritum morte mulctauit, & coniugem? Infirmi animi est, ò bone, pati non posse diuitias. Sed vos recte Theologus, fures illos apellauit; qui furto facto, fugientes æque ac illi, qui insequuntur, clamant: Ecce fur, tene furem. Ita vos: cùm & sacerdotibus, & pupillis, & viduis, & quicunq; modò, vestro furori resistere nequiuerunt; omnia clepseritis, harpagaueritis: ob tria vel quatuor pdia a pijs oblata, fures & raptores Iesuitas vocatis. Quod pterea addis. quosdam Senatores ad cœdē designasse animo & oculis; nondum te ita puto effrontem & impudentem, vt de cœde corporis intelligas. Si cœdem errorum, Schismatum, hæresum, nequitiæ & impuritatis intelligis; Herbam trado, tecumq; pronuncio. eos ad eiusmodi cœdem non Senatores tantùm, sed omnes in vniuersum mortales designasse. ut erroribus omnibus extremam mortiferam plagam imponant; & omnis impietas sempiternū interitum

subeat

subeat. Sed in eo quoq;, toto, quod aiunt, cœlo erras; quòd putas nobilissimas Regni familias turpi ignominia notatas, quòd ex illis nonnulli malunt inter Monachos, vt ais, quàm inter Nobiles Patricios viuere. Quę quęso te res? quæ spes? qui animi motus ad hæc dicenda incitat? nil vt uideo pretermittis, ut ineptissimus uideare. Auxerunt illi suam familięq; suę dignitatem, non minuerũt cùm sese in summi Regis obsequium tradiderunt. Quęso te, Matthęus illis suis opibus & illa sua dignitate relicta, Christo se adiungens, auxit ne an minuit dignitatem? Iozaphat regno relicto, vllamne ignominię notam subijt? Vos appello Nobilissimi Equites Rozrazeuij, vos Varseuicij, uos Visocij, uos Kostka, vos Melecij, uos Radziminij, uos Gavvronscij, qui studia uestra soli Christo dedicastis, qui nomina uestra inter Iesuitas retulistis, mentem huic Equiti impetrate meliorem. Profectò is terrenos Reges, & Principes Deo omnipotenti preferendos putat, ita ut laudes & præmia cõsequatur & familiam illustret, qui Regi; vituperium autem ignominiam, turpitudinem subeat qui Deo soli, se addixerit. Caue ne tibi infamię actionem, Nobilissimæ familię intętent: aut ad pœnam talionis (penè dixeram Tantali, quàm sat scio adolescentiæ tuę futuram fuisse grauissimam) condemneris. Non erit tibi difficile, ob tua mendacia,

P 2 conui-

conuitia, maledicta, infamię notã inurere; & ignobilem; si modo is es quem teipsum facis, pronunciare; & è Regni finibus ad exilium condemnare: nil enim te prorsus delectare uidetur, quod aut per naturã fas sit, aut p leges liceat. Sed spero, ut primũ per ętatem iudicium facere poteris, aliter senties.

Gartis pręterea, cùm ais; *Sacerdotes ætate & morbo confectos, sedibus suis eiectos: villas Parochorum ereptas: Nobiles exterminatos: opimas et fertiles Rutheniæ partes inuasas; viduas bona relinquere coactas; hæredes patrimonio priuatos: patriam violatam.*

Ad hæc tua tam crassa mendacia, præ dolore oculum, crede mihi, lachryma perpluit: ita me piget pudetq; stultitię, temeritatisq; tuę.

Sed si hęc omnia, quę dicis, ita ut dicis, patrant & designant Iesuitę; cùm ita sis in calumnijs faciendis intemperantissimus; puto non futurũ te fuisse temperantiorem, in tam multis & acerbis iniurijs à sociorum capitibus, depellendis. Ferrum primus stringeres, clientellas cogeres, omnia in oppressores Iesuitas armares. Paulò ante libellum editum dolebas; plenum contumeliarum in gentem nostram, ex quo exterarum nationum homines, existimare possint; nullam in Patria nostra esse pietatem, nullam rationem, nullam uirtutem, nullum ordinem. At quid, te teipso, esse potest in tuam patriam contumeliosius? in qua ais, vim uiris, uim

fœmi-

fœminis, vim uiduis, uim pupillis, vim liberis, vim hęredibus, vim Parochis, vim Sacerdotibus ſine fręno furoris inferri. Aliter res ipſa, aliter per Dei gratiam loquitur veritas. Mihi quidē iſtum concurſum plorantiū, ac tempeſtatem publicarum querelarum videre, nunquam licuit. Adeſt Rex Sereniſſimus Sigiſmundus Princeps, Deum timens: (maiorem Principis laudem non inuenio) innocētium omnium, & viduarum & pupillorum tutor, & Sacerdotum acerrimus defenſor. Adeſt ſapientiſſimus Senatus: fixa ſunt tribunalia: patent ſubſellia: libera ſunt iudicia: neq; tamen in illis actiones ullę de ui, & iniuria Ieſuitis intentatæ audiuntur; non leguntur, non videntur. Quę te res purum, putum Calumniatorem, & conuitiatorem conuincit; & patriam vniuerſam ea, quam illi affingis, nota liberat. Cur enim ſecures datæ? Cur excitata tribunalia? cur prę́ſidet iudex? cur carcer ędificatus? cur tot ſupplicia in raptores & oppreſſores conſtituta? Aliter viri boni, tibi diſſimiles, de ſtatu & conditione patrię noſtræ, loquuntur τρηχεῖ, vt Homerus loquitur, ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. Aſpera illa quidem ſed bona iuuenum altrix: Eſt in ea (ſit Dominus benedictus) iuſtitiæ locus: ſunt virtuti prę́mia ꝓpoſita: ſunt deſcriptæ ſceleribus pœnę: eſt ſui Senatus ſimilis. In deliberationibus centum; in ſententijs vnum videres: ſtant fixę maiorum noſtrorum

ſtrorum leges: Iudicum integritas incorrupta: diſtrahendarum controuerſiarum ratio expedita: libertas in dicendis ſententijs impunita: ſcelerum animaduerſio parata: verborum lenocinia ſuſpecta: ambitionis ſtudia languida: pecunię ſitis moderata: pactorum, & Conuentorum fides maxima: Amicorum inter amicos conſenſio fidiſſima, inimicitiæ mortales; Amicitiæ immortales; ſimultates remiſſę. bona fide reditur in gratiam: Coniurationis, proditionis, veneni nomina, prodigij loco ducuntur. Populi in vniuerſum, natura fortes armis nati, & ſimplicis veritatis amici. nec aliam ob rem fortaſſe infœlicitate digni, quàm quòd Euangelicorum progeniem, qua perturbantur ac modo non euertuntur omnia, in patrię viſceribus tolerant. Niſi enim vos eſſetis Euangelici, qui patriæ pacem, Regni Maieſtatem, Regis authoritatem, iudicij integritatem, audacia & impudentia veſtra perderetis; integra Deo, ſalua Eccleſię, tuta Reipub. eſſent omnia.

Ais deinde; *Stephanus Rex adiurauit ſe, omni ratione pacem eſſe conſeruaturum inter eos; quorum in religione ſunt diſcrepantes ſententiæ: quamobrem igitur homines noui & peregrini in regnum noſtrum ſunt recepti?*

Equidem apparet multas te in Euangelicorum ſcholis ferulas contriuiſſe: ita omnes illorum artes perbibiſti, vt ſcurras omnes dicacitate tua ſuperare

voluiſſe uidearis. Iam de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Solenne eſt Euangelicis ex ſcriptura, non ſcripturam; ex non ſcriptura, ſcripturam facere. Tu quas uis, quaſq; libet, leges in patria fixas eſſe uis, quas non libet iugulas. Corczinenſem illam Cōfœderationem ſanctiſſimam, qua vos hæretici ad cœdem & deſtructionem poſtulamini, ut Macedonum caſtra refugis; & quicquid illud eſt, quo de pace Religionis apud VVarſzauiam Interregni tēpore ſcriptum eſt, ſanctum eſſe iubes. At nos dicimus, illam quam uos Confœderationem uocatis, magis iratorum hominum ſtudia; quàm conſtans Senatus Concilium fuiſſe. An non audiuiſti, qui contra illam Orthodoxorum ſtrepitus, qui Eccleſiaſticorum fremitus, quę Maſouiorum Catholiciſſimorum proteſtationes, & denunciationes extiterunt? Vidimus in Comitijs Coronationis eius qui nobis fœliciſſimè imperat, Sigiſmundi tertij Regis potentiſſimi, multorum Senatorum manus. Vidimus eorum Nunciorum, quos terreſtres vocamus, ex decem Regni Prouincijs ſeu Palatinatibus ſubſcriptiones; quibus ſe pro antiquis patrię legibus, contra Confœderationem illam nouam, Interregni tempore, ſublato metu poteſtatis, contra omnes leges, (ſic enim dicebant) & quaſi capta Republica, caſtris & armis tentatam, inciſam per uim, impoſitam per audaciam, nullo ſcriptam more,

re, ſta-

re, ſtare profitebantur. Sed patiare me hoc tempore in ſuam ſententiam deſcendere. Si pax eſſe debet omnibus Lutericolis,& Caluinicolis,& Volanicolis, & Bieſagicolis, & Budneicolis, & alijs ſimilibus, quos colitis Idolis: Cur pax eſſe non debet, Chriſticolis Ieſuitis? Si patet acceſſus externis non hominibus, ſed hominum monſtris, Stancaris, Ochinis, Liſmaninis, Vigandis, Blandratis, Socinis, Ribaldis; & neſcio quibus Caluini & Bezę Helueticis Synagoniſtis, quos ſe in patriã ſubmiſiſſe gloriantur; quos certè non ſolùm religionis iudices, ſed nec ſocios ad epulas; nec hoſpites in domo habere quiſquam uellet, ſcelerum magnitudine,& conſcientia maleficiorum coopertos; cur non debuit patere uiris optimis & doctiſſimis, Sõnierio Hiſpano, Arturo Anglo, Campano Italo, Roberto Scoto, Stephano Vngaro Societatis eius quàm dilaudas (uituperari enim Catholicum ab Hæretico laus eſt) Sacerdotibus? Illi ſunt, crede mihi, non enim te fallo, ſic Chriſtum mihi in illa die propitium precor, non te fallo: Illi ſunt, non Ieſuitæ; qui quotidiana ſerunt diſcordiarum, bellorum ciuilium inter nos,& contra nos, ſemina. ita etiam viuunt, vt cuticulam ſuam curent; pecuniam colligant; quicquid eſt pretioſi in alicuius Equitis domo, illud ad ſe pertrahant; in fraude,& ex fraude viuant. Cur inquam iſtæ in patriam receptæ

ſunt

ſunt peſtes? cur Confęderationis præſidio, & tutela muniuntur? Ieſuitę Orthodoxi, Catholici, Papiſtæ violantur? Nimis tibi ſumis adoleſcens, oblitus es ætatis tuæ; Intempęrantiùs hac tua lingua abuteris & calamo: dum ad te putas legum interpretationem pertinere: vt ij, quos tu uoles, legis pręſidio gaudeat; quos nolis, & cenſoria tua virgula miniataq; cerula confixeris, non gaudeant. Nimis etiam ingratus es iniuſtusq́, ciuis; qui cùm te ſcias armorum pœnarumq; periculo liberatum, armatum tamen in reliquos ciues animum retines. Scis qui, magnus ille Cromerus, Confederatione hanc ſimilem volebat? D e m S m e h e r r v a g e n; ſic enim loquebatur. hoc eſt pici ſeu cuipiam pinguedini, qua curruum axes inunguntur. Quatuor ſcilicet rotæ, quatuor ſunt huius ſæculi præcipuę ſectę; Luteriſtę, Caluiniſtæ, Trideiſtę, Anabaptiſtæ. quæ ſi Confœderationis lenitate inungantur; citò eò perueniunt, vbi fiunt Atheiſtæ. Accipe exēplum. quo olim hæreticorum veſtri ſimilium audacia, ob impunitatem proceſſit. Res horenda dictu; ſed expedit uobis audire; quod auditum, nō poſſitis non damnare. Narrat Epiphanius, Gnoſticos Hęreticos ante ſuam Synaxim promiſcuos concubitus exercere conſueuiſſe; liberorum tamen generationem vehementer auerſatos. Sed ſi pręter ſententiam accidiſſet, vt pręgnans mulier efficeretur, de-

Q tractum

tractum quacunq; ratione ex vtero fœtum, in mortario quodam, pistillo tundebant; & admixto melle & pipere & alijs quibusdam aromatibus & vnguentis, ad auertendam nauseam; omnes fiebant participes contusi pueri: atq; sic humanę carnis esu peracto, preces deinde fundebant ad Deum; & hoc perfectum Pascà, dicebant. Horruisti, sat scio. sed eadem fuit, & est vbiq, Hæreticorum rabies. constat sibi omnibus in locis illorum impudentia. Si nihil eiusmodi apud uos adhuc accidit, accidet: nisi vestra audacia legum ac pœnarum vinculis, constringatur. O si videri posset oculis corporis hæc immanitas, & crudelitas vestra, qua Corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, in mille minutissimas partes, ausi estis conscindere; ipsi profectò miraremini, quomodo terra sub pedibus vestris aperiens os suum, uos & socios vestros non deuorauerit. & eam immanitatem, quam in Christi corpus exerceris, longe ea maiorem, & immaniorem cęseretis; quàm in Corpus infantis admissam à Patribus vestris Gnosticis hæreticis, audiuistis. Nunc ea leuiora putatis quę Dei; grauiora hęc, quæ diximus, quia mortales oculos offendunt. Sed quid vnquam nō ausi sūt hæretici? quid vos nō audebitis Euāgelici? si modo licebit. verū nō ē huius tēpus querelę.

Optas patriæ pacem, Reipublicę trāquillitatem. Hæretici tibi sunt & Schismatici Ecclesiasticorum sangui-

sanguine iam pridem saginati, proscribendi; quocunq; tandem nomine vocentur. qui dum in Regni visceribus hærent; cùm errorũ omnium sunt amici, vt ante dictum est, non possunt esse nisi solis non errantibus, hoc est Catholicis Ortodoxis, & vt uos vocatis, Papistis inimici. Vidit olim idipsum Sigismũdus Augustutus Rex sapientissimus, Vidit etiam prudentissimus Regni Senatus: viderunt Prouinciarũ & Nobilitatis Nuntij, in comitijs Parczouień: Quamobrem etiam Decretum saluberrimum promulgauit, vt omnes externi & peregrini Euangelicorum Superintendentes & Ministri, Regno excedere cogerentur. quod si fuisset executioni demandatum: hęc, quę vidit mala patria charissima; non vidisset. An tu illam legẽ mortuam putas? nisi quod valdè vereor, ut esse magna possit eius Senatus authoritas, in quo tanta luxuria adolescens, sententiam capitis audet in viros bonos pronunciare. deq; bello & pace, deq; commodis, & incommodis Reipub. statuere. qui eum Regni statum esse vellet in libertate; quem cęteri vix tolerarent in seruitute.

Progrederis longius, & ais; *Cur nõ retinetur Authoritas Concilij illius amplissimi, & sacratissimi Lateranensis, quod vetuit: ne in posterum noua aliqua Monachorum familia, à quoquam insinuatur?*

Tu quidem isto loco acutus videri velles; & ali-

quid tandem cùm authoritate agere. Iam non possum, te nil sapere, dicere. Sed interim verum est: quod oculis tuis nil lætius possit occurrere, quàm Iesuitarum ruinę. Omnia colligis; in omnia te vertis; arma ab aduersarijs petere non erubescis; vt Orator magnus videare. qualis si esses, magna cloaca esses. Iane bifrons, Protee leuissime, quas tandem formas induis? Quousq; istũ Gygis annulum torques & retorques? Nulla, vt video, tibi parata gutta, certi consilij est. Tu Pontificis Decreta contempsisti; cùm Iesuitas, quos ille probat, odisti. Tu maiestatem eius irrisisti; cùm illum Regi Catholico Philippo, diuinos honores permisisse aisti. Tu Concilium Tridentinum neglexisti: cùm ab illo Societatem probatam, improbasti: & nunc ad Concilium Lateranense recurris; in eoq; tuę præsidiũ libidinis statuis. Ego verò, tibi dico Gabaonita, vetusti sunt isti panni, quos vos primi lacerastis in alijs articulis fidei: cùm omnium simul Conciliorum & Decretorum fidem, & authoritatem eleuastis. Sed tu, quod Euangelicorum proprium esse dixit Vincentius Lirinensis, prima, taces; extrema, ponis; media, preteris; omnia inuolis. de scriptura, ludum; de scriptura, tibi Proteum facis; oblitus quod pulchrè scriptum Tertull. reliquit. Sicut si in tibiam flaueris, non propterea hominem tibiam feceris, quanquam de anima tua flaueris; ita si

verba

verba Concilij, Canonicaq; decreta flaueris; non propterea seruos Dei damnaueris.

Fili Sathanæ (nam & ipse è Scripturis, Scripturarum authorem Christum opugnabat) video quòd non intelligis, quàm difficilè est Dei seruos expugnare, cùm nullum certum habeas Deum: quo nomine nullam tibi pœnam acerbiorem deposco; quàm vt aliquando tamen intelligas, quàm viris bonis nocere contendas. Si posset hæc tua ætas rerum grauitatem sustinere, audires ex me: quòd non solùm Lateranense Concilium sub Innocentio tertio, sed etiam Lugdunense sub Gregorio decimo, repetita constitutione districtiùs inhibet. sic enim legimus. Ne aliquis decętero nouum ordinem aut Religionem adinueniat, vel habitum nouę religionis assumat: cęterum tu, quę sequuntur, hæreticorum more pręteris. In eodem enim ipso Gregorij decreto illę Religiones perpetuę prohibitioni subijciuntur; & quatenus processerant reuocantur; quæ nullam approbationem Sedis Apostolicę meruerunt. At IESV Societas non vnius sed quinq; Pontificum Romanorũ approbationẽ meruit. quod iam antea audiuisti. Sed ipsius etiã Generalis Concilij Tridentini authoritate, firmata est & cõstabilita. Multa tibi vt video sunt dediscenda, omnia discenda.

Quæ de dubia Sixti Pontificis in Societatem voluntate

tricaris; Id facis, non quòd uerum putes, sed quòd impudentia abundes. Iratis animis quodcũq; occurit, telum est. Gratulor quòd sic habeas omnia explorata. fortè nec illud ignoras, quomodo Iuppiter Iunonem duxerit. Iste quoq; Spiritus non nisi Euangelicorum est: qui sese in Dei consilium admissos, & intimæ voluntatis interpretes & Internũcios arbitrantur. Platoni certè iocari videtur, qui se omnia scire profitetur. Sed hoc tibi persuadeas velim; ita Iesuitas esse legitimæ potestati obsequẽtes: vt quod Pontifici, quem Christi vicariũ agnoscũnt, visum fuerit, ad Societatis conseruationem adiungere; vocem eius, tanquam Christi loquentis vocem, audiant. tum quod ita Christianos omnes, qui se modo eos esse meminissent, affectos esse oporteat; tùm quòd fidem & obedientiam suam Romano Pontifici non vulgari illo modo, neq; solita ratione; sed præcipua quadam pietate, & deuotione, quod tu forrasse nesciuisti, obstringunt. Ego verò existimo etiamsi verum esset quod prędicas; quòd immortale tuum in seruos Dei odium rabiemq; tricipitis Cerberi, ne hoc quidem quod dicis, exsaturaret. Omnium tu vnus cruces spectare in eadem area velles. cũ puluisculo, quod aiunt, euersam, extinctam, è rebus humanis sublatam Societatem cuperes: vt gubernatore sublato; sicut de Romano Pontifice loquitur Hieronymus, facilius

in Ec-

in Ecclesię naufragio, tu & tui Euangelici grassentur. Sed aliter Ecclesię sponsę suę Deus prouidit. dedit militem, qui vidit hostem: dedit custodē, qui vidit furem. Nihil est mali, (ait Cicero) canes ibi quamplurimos esse, ubi permulti fures. multa obseruāda, multaq; seruāda sunt. Non sit fortissimus, & sapientissimus Rex Stephanus, (sed hîc tu quoq; fluctibus abreptū vociferaberis, homo abrepticie) qui tātum præsidiū constitutū putabat ad Reipub. tranquillitatem, in rectè instituta iuuentute, atq; ad omnem moderationem conformata; vt, quod ante quoq; dictum est, magnis propositis prēmijs, uiros doctissimos ex intima Italia euocaret, Marcum Antonium Muretum, Flamminium Nobilium, Sigonium, Vrsinum, & Fogletam, Historicos; Gregorium de Valentia, Toletum, Belarminum, Iesuitas; Patrem Aquarium Dominicanum Theologum. Tu ais monachos instituendæ iuuētuti incommodos: at Rex magnus aliter. qui laborem ueniendi fortasse suscepissent, nisi istos tuos, & tui similium, Scyticos fremitus contra alienigenas & externos, cognouissent. Neq; tamen propterea deesse Rex optimus vtilitati subditorū uoluit: sed illi ipsi iuuentuti Albense & Claudiopolitanū, & Varadinense in Transyluania; Rigense & Derpatense, in Liuonia, Polocense, in Lituania, Collegia erexit; in quibus tenera subditorū ætas ad omne of-

ne officij munus Iesuitarũ studio & opera formaretur. Parum est. Vide, quæso te, uim desiderij incredibilem. cũ cæteris omnibus, in iuuanda re Christiana satis superq; fecisset, sibi ipsi satis factũ non putabat; nisi etiam è sepulchro, ea qua liceret ratione rei Christianę succurreret. Testamentũ conscripsit, plenum in rem Christianam, & in ipsos Iesuitas amicissimæ uoluntatis. cuius particulam ex me si audieris, saxeum te putabo, nisi nobis diuinam aliquam cecineris Palinodiam. Ait ille. At nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilant qui custodiũt eam. proinde ipsum Principem Sigismundum, omnes deniq; Senatores, status & ordines Regni Transyluanię oro & obtestor, per salutem animarum suarum, Reipub. tranquillitatem; simultates deponant, pietatem colant, auitam sanctam Catholicam fidem recolant; aut saltem per me fratremq; meũ introductam postliminio, æquo animo ferant. Collegium Iesuitarum in Kolozvvar, & Kolosmonostór fundatum, bonisq; dotatum; partim iure Regio, partim pecunia & aliorum bonorũ permutatione, bono iure acquisitum: tueantur, conseruent, & augeant. Sic etiam Albense, Varadinense, non solùm conseruent; sed augeant, ad ipsumq; incrementum adijciant. Alioqui si violentas inijcient manus, implebũt modios irę diuinæ, quę retribuit talibus secundum immundi-
tiam.

tiam cordis eorum. O diuinum diuini Regis testimonium. ô memoriam suę in Societaté voluntatis sempiternam. Stabunt hęc,& in arce locabűtur. Tu,& Actio tua prima,& secunda,& tertia,& quotquot voles scribere,in Saturni podice submergentur. Tu tamen,Osce lepidissime,in tanti Regis exemplo & authoritate audes ludere? non miror. Ducebatur olim Athenis ad supplicium Aristides, cui quisquis occurrebat deijciebat oculos, & ingemiscebat: non tanquam in hominem iustum; sed tanquam in ipsam iustitiam animaduerteretur. inuentus est tamen,qui faciem innocentis conspueret. Deinceps te moneò ne tam improbè oscites. non est hoc promere verba;sed proijcere.Non magis contemni putés Regem Stephanum mortuű, cùm illustria Principis facta dente canino laceras; quàm cùm ædium Sacrarű ruinæ calcantur. quas, quicunq; sunt religiosi, æquè ac stantes adorant.

Porro illorum qui sceptra tenent,
Haud quaquam est violanda authoritas.
Si magnus vir cecidit, magnus iacuit. inquit ille.

Nisi quòd te iamdudùm,spontanea perdidit ira. Quid de reliquis orbis Christiani Regibus & Principibus dicam? quorum tu nunc os,& oculos erubesceres. Quò magis illi Regnorű suorum pacem amabant; quò magis populorum salutem & quietem appetebant; eò magis IESV Societatem; ac

 alios

alios viros doctissimos omni officio, ac pietate & liberalitate in suas ditiones euocabant, fouebant, ornabant: Aude inuictissimo & sapientissimo Cęsari Carolo Quinto, notam præcipitis consilij inurere; qui Panormitanum Collegium exædificauit, in Sicilia: Aude fratri eius Ferdinando; qui Viennense, Pragense, & Oenopontanum erexit: Aude Ioanni tertio, Sebastiano & Henrico Lusitanię Regibus, exprobrare; qui Conimbricense, Vlyssiponense, Goënse, Iaponense etiam & Basiliense in India, excitarunt. Faciliùs profectò efficies, vt te qui audierint, mancipium flagris natum putent; quàm tantos Principes, imprudentes. Non commemorabo Carolum Archiducem Serenissimum, Gręcensis Collegij authorem: Nil dicam, de Magdalena Serenissima sorore eius; quę Hallēse, erexit: Nil dicam, de Bauarię Principe Catholicissimo; qui Monachiense, & Ingolstadiense: Nil, de Philiberto Sabaudię Duce, qui Taurinense & Chiamberense: Nil, de Florentinis, Ferrarieñ, Mantuanis, Parmēsibus, Lottaringis, Guisijs, Niuernensibus, Niesuiesensibus Ducibus, & Collegijs afferam; res ipsa loquitur. Quæ si non vides, talpa es: si uides, & vituperas, scurra es: si vituperas, & non erubescis: iniquus, impius, & conscęleratus detractor es. Dies me deficeret, si Principes Ecclesiasticos Societatis, & Collegiorum authores & fautores enumerare

merarē uellē. Farnesius, nunquā satis laudatus Cardinalis, Collegium in monte Regali in Sicilia; Romę verò magnificētissimū templū Societati, erexit. Otto Truchses, atlas ille Religionis in Germania, Dilingæ: Turnoneñ, Turnoni: Lottaringus, Mossiponti: Boromęus, Mediolani; Corneus, Perusię; Hosius, Braunsbergę. Deinde verò, & ipsi S. R. Imperij Electores, & Archiepiscopi Ecclesiastici, Moguntinus, Moguntiæ; Treuerensis, Treueris; Toletanus, Toleti; Granatensis, Granatæ: Gneznensis Kalisij. Hos ponè sequuntur Episcopi & pietate & prudentia cōmemorandi. Noscouius, Pultouię. Valerianus, Vilnę: Konarski, Posnanię: alij alibi. Sed, nec priuati Nobiles desunt. Paciecus, Villaretanum in Hispanijs; Nouellarense, Gonzaga. Lublinense quorum opibus surrexerit? non ignoras. Sed, nec matronas Nobiles prçteribo. Barchinoneñ, Maria Mariques de Lara: Complutense, Maria Mendozia: Villagarzinum, Magdalena Viloa: Iaroslauieñ, Sophia Palatina Sendomiriensis: Nolanum, Nolæ comitissa excitauit. Quę, tu me isto loco, duabus ex causis, commemorare putabis; tùm vt intelligas (si modò per animi angustias potes) magnam te & difficilem causam suscepisse repræhendendi eius consilij; quòd summi Consilij Cæsares, fortissimi Reges, sanctissimi Cardinales, intelligentissimi Principes, Deo dilecti Episcopi, cor-

dati Nobiles, Matronę deuotissimę, pro subditorum vtilitate susceperunt: & quæ à pietate Societatis expectabant, vera esse exitu probauerunt: & in eorum potius authoritate, quàm in tuo errore cõquiescas; tum vt memineris 5000. Nobilium, ad tuam perniciẽ in istorum Collegijs educari, quorũ profectò nemo, te poterit sine suspirio aspicere: & si quisq; semel conspuerit, eris rana Seriphia venustior. nec cuiusuis, crede mihi, aquę aspersione, hæc vnguenta elues. Certum enim est, quòd qui in vita hominis fidem in Deum sanctissimã putat: non poterit eum æquanimiter tolerare; qui fidem ex animis hominũ tollere, Ecclesiam Christi scindere, ministros eius oppugnare, opprimere, obtruncare, templa spoliare ausus sit. Qui pudorem & pudicitiam colit; non potest ęquo animo, quotidiana Euangelicorum adulteria, Sacrilegia, stupra, incestus, meretriciamq; disciplinam aspicere; & qui proximorum iniurijs, Rerumpub. vastationibus doleat; quomodo potest istos Euangelicos, non hominum; sed belli ciuilis vultus: istas fauces, per quas non Dominicæ, quòd mendaciter iactitant, sed Lapitarũ cœnę & conuiuia transeunt, sine motu mentis relinquere? Qui Romani Pontificis, Episcoporum & Sacerdotum iura, dignitatem, libertatem, authoritatẽ sanctam apud omnes haberi vult; ijs quomodo potest nõ plus etiã quàm

inimicus esse, qui ad istum ordinem euertendum, ad tollendam Ecclesiastici imperij maiestatem, opprobria, conuitia, maledicta, verbera, cruces, tormenta, supplicia, fixa parataq; se habere gloriantur. Admurmuret ad ea dicta, qui uolet; laceret qui uolet. Malo me Ecclesia mortuum, quàm viuũ desideret. Nec est, quod sis de Scriptoris apellatione sollicitus. Si sanitatem desideras? Quere, & inuenies. Sanis recta salus. Bonũ enim est à veritate vinci: cum à quocumq; dicatur, à Spiritu sancto sit. Duobus autem in locis impune loqui possumus: uel, cùm nobis; vel, cùm veritati obest silentium. Vellem tibi contingeret, vt eorum aliquando vultum, & oculos, qui hanc tuam Actionem legerint, intuerere. Quoties te mendacem? quoties mente captum, quoties inertẽ, quoties iratum, quoties furentem, quoties cœcum, & impium appellabunt? quoties per illas ipsas fenestras, quæ legentibus lumen ministrabunt, deijcient? optare vt debeas, eum, quem edidisti libellum sempiternis tenebris latere; ne stultitię & impudentię tuæ extet, apud vniuersam posteritatẽ tam illustre monumentum. Certè consideratius consilium suscipere debueras. Cùm olim Deorũ delubra Teophilus Alexandriæ euerteret, & simulachra in lebetes conflaret; vnam imaginem certi alicuius Dei omnium turpissimam seruari iussit; eamq; in loco publi-

publico erexit, vt Gentiles progrediente tempore, ire inficias nō possent; se tam turpes & inanimatos Deos, coluisse. Hoc porrò Teophili factum, Ammonius Grammaticus Gentilis, præ cęteris tulit ægerrimè; quòd illa quoq; tam turpis statua conflata cum alijs non esset: sed ad Græcorū Religionis irrisionem, reseruata maneret. Sic futurum puto; vt te, & tuos Euāgelicos valdè pœniteat, extare cum hoc libro tuo in oculis vniuersę posteritatis, stultitię & impudentię tuę non uestigia, sed cubilia. Sed non est difficile diuinare, quid metuis. Impendere fortè vides ab hac seruorum Christi acie, his quos seuistis Euangelicorum Atheismis, interitum. Non enim ita delicatum oculum habere te puto, ut si in eū incurrat Iesuita, statim effluat. Sed hoc agis, hoc conaris; vt pietatem, industriam, diligentiam, litteras, quas saluis Iesuitis proscribere nō potes; cum Iesuitis simul eijcias. imò verò hoc agis; (fortasse ne tibi mors molesta accideret) ne quid post te in patria integrum, ne leges, ne litterę, ne pietas vlla relinquatur. Velles ante te Rempub. perire. At ista quę suscipis, Maximiana sunt & Iuliana consilia; quę tantò minus succedent; quantò magis ab illorum abes potestate.

De Maximiano scribit Eusebius, quòd post omnia acerbissima tentata contra Christianos cōsilia; cùm non quantum vellet cursum fidei Chri-

stianæ

ſtianæ retardaret; librum conſcribi iuſſit, cui nomen dedit; Acta Pilati, innumeris mendacijs & contumelijs in Chriſtum, abundantem: præcepitq́; vt Pręceptores omnes ac puerorum Magiſtri diſcipulis illum ſuis explicarent; & ipſi diſcipuli memoriter addiſcerent; ac impietatem in Deum à prima ſtatim infantia combiberent. De Iuliano verò his uerbis ſcribit Nicephorus. Ne Chriſtianorum pueri Græcis diſciplinis erudirentur, aut Poetas, ſcriptoresq́; eorum legerēt, ſcholaſuè publicas frequentarent; lege cauit. Ne linguis eorum, inquit, acuminę perpolitis; facilè diſputatoribus noſtris reſiſtere, & ſacra quidem ſua amplificare, Religionem autem noſtram refellere facilè queāt. Quę crudelitatis & impietatis teterrima conſilia, ſi quod optatis, tu & tui ſimiles in patrię uiſcera inuexeritis; quaſi ſphæra ad cētrū; ſic ad Atheiſmum deuoluentur omnia. Luteraniſmi enim perfectio Atheiſmus ē; & Epicureiſmus. Reliquę ſectę, quorum numerus ad ducentas ferè & quinquaginta aſcendit; uelut gradus quidam ſunt, quibus itur ad impietatis faſtigium; vt dicat impius in corde ſuo; Non eſt Deus. Nemo enim repentè fit ſummus, ait Bernardus; aſcendendo, non volādo aprę henditur ſcalę ſummitas. Sed ego non perorandi, ſed reſpondendi partes ſuſcepi. Hic itaq; reſpondendi finem faciam, vbi tu finem interrogandi fe-

ciſti.

cisti. Veniet, qui tuas calumnias pleno modio verborum refutabit. Ipsi quoq; mellisonorum hymnorum fabri, tuas ineptias statim persequentur. Interim hic meus sermo erit tibi correctio, si uelis; testis autem corā Domino, etiamsi nolis. Vasa irę, ait August. ad hoc permittũtur in Ecclesia garrire, vt tanquam de negligentię somno excitentur vasa misericordiæ: & studio respondendi pestilentibus maledictis, adhibeant curam salubribus dictis. Et alio loco; Sicut habet suam hilaritatem ipsa cantatio, etiamsi ad eam nemo sua membra mouet, cui pleno gaudio cantatur; ita suum præmium habet admonitio; etiamsi non obtemperat, qui monetur. Hieronymus verò planè rem nostrā loquitur, cùm ait: Qui Æthiopem inuitat ad balneum, & si nigredinem non auferat illi, pecuniam tamen accipit sibi: & licet in illius candore non gaudeat; certè vel in suo lucro lætatur.

Sed te ad extremum Patria charissima, vosq; sapiētissimi Senatores appellabo; ut istiusmodi Euāgelica consilia, è patrię finibus in vltimas terras facessere iubeatis. Nil enim isti siue Euangelici, siue Politici consiliarij uolunt; quàm vt iterum ad illam barbariem reuoluamur, quę ante susceptam fidem Christianam, in patria nostra videbatur; vt simus & mente, & religione destituti. idq; singulari Dei prouidentia statutum stabilitumq; arbitremur;

mur, vt ſanandis nouis morbis; nouum medicorum genus exſurgeret: nouas remediorum ſpecies; nouam curationis rationem afferret. Non ſit nouitas moleſta, (ait Caſſiodorus) quæ proba eſt. Patet omnibus veritas: nondum eſt tota occupata: omnibus proxima eſt: omnibus ſempiterna. non fit minor, in tempore; non diſtrahitur, à multitudine. non excludit venientes: non deſerit abeuntes. Multùm ex illa, poſteris quoq; relictum eſt. Nullo loco eſt: nuſquam deeſt: nullę in ea anguſtię: nullus in ea defectus. Omnes amatores ſuos ſine inuidia recipit, & omnibus communis eſt: & ſingulis caſta eſt: Nemo dicit alteri: recede, vt accedam & ego: remoue manus; vt & ego amplectar. Omnes illi inhærent; omnes illam tangunt. Cibus eius, nulla ex parte diſcerpitur: nihil de ipſa bibit vnus; quod alter non poſſit: ſi modò perſeuerans adſit fruendi voluntas. Receperunt olim in patria, maiores illi noſtri optimi & ſapientiſſimi viri, Robertos Italos, Paulinos Gallos, Adalbertos Bohemos: nec ignominiam duxerunt ab illis diſcere, quę neſcierunt. Procedente tempore, receperunt & D. Auguſtini Africani, & D. Franciſci Itali, & D. Dominici Hiſpani, & Diui Baſilij Gręci, ſocios, & diſcipulos; quorum alij nos ab impio idolorum cultu, ad vnius veri Dei, & filij eius Domini noſtri IESV CHRISTI cognitionem, verbo & exemplo ad-

duxerunt, alij pietatis & sanctitatis exemplis, orationumq; presidijs, Regnum hoc florens & incolume, in confessione veræ & indiuiduę Trinitatis, cuius hodie memoriam agimus, sine vllius erroris admixtione, totis ferè septingentis annis ita conseruauerunt; vt cùm vicina nobis regna & imperia ab vnitate Ortodoxę fidei, vel Hæresi vel Schismate distraherĕtur; Moschi & Rutheni, Græco; Bohemi & Moraui, Hussico; Traces & Bulgari, Machometico; nostra, per Dei gratiam, Polonia, nullum vnquam malum ex vicino malo traxerit. sed sicut rosa inter spinas; sic illa sese, eorum quos dicimus præsidio, virginem castam exhibuit Christo: & quàm par erat, Deo vero, constantiam reprę̆sentauit, vsq; ad hæc infœlicia tempora; cùm Lutherus odium illud Dei omnipotĕtis, (& si homines odissent quos oportet, etiam omnium hominum peste) è vicina Saxonia, ante annos quinquagintà afflauit. Si patriam à minimis initijs in hanc quam videmus amplitudinem & maiestatem excreuisse gaudetis, vt à palude Meotica, ad mare vsq; Balticū pertingat; & uicissim à Borysthenė vsq; ad Oderę littora extĕdatur: tam sanctis legibus descriptam tamq; pijs moribus constitutam; cogitare debetis, hæc omnia cum illis quos diximus, dicerem & per illos, nisi militis alicuius fremitum timerem (nam maiora sunt orationum, quàm armorum prę̆sidia)

nobis

nobis à Domino contigiſſe. Nihil vt eſſe pertimeſcendum videatur, ne nouum hoc Religioſorum virorum genus in patria deſtruat; quod Robertus, quod Adalbertus,quod Auguſtinus,quod Baſilius, quod Fräciſcus,quod Dominicus ędificauit. quin potius,huic qui maiorũ inſtituta p̄turbant, hæreticorũ cuneo, has Ieſuitarũ acies obiectas & oppoſitas, putate:nõ caſtris,& armis,ſicut olim Cruciferi, quorum adhuc nomen horretis, inſtructas; ſed timore Domini, ſed amore proximi, ſed zelo, ſed bonis litteris, ſed exacta rerum diuinarum ſcientia & cognitione,munitas. Non illi veſtra vobis eripiunt, vt falsò accuſantur; ſed diuina tribuunt. Verumtamen ſi vobis ſpiritualia ſeminant, quid magnum eſt, vt aliquando veſtra carnalia metant? Si res nouas & maioribus noſtris inauditas,ſi fides, ſi mores, ſi ignotas prioribus ſęculis ſanctitates in patriam inferrent, cauſam non dicerem. Sed cùm veterem illũ pietatis & ſanctitatis ſplendoré, quaſi quodam ſitu, & ſquallore coopertũ; cum illis ipſis, quos fertis in oculis, Hoſijs, Cromeris, Patricijs, Orichouijs, Gorſcijs, Socolouijs, Pouodouijs inſtaurãt;(Libet hac vti ſimilitudine) dum illi altaria & Diuorũ imagines p̄poliunt;iſti etiã tẽpli pauiméta,& viliſsima quęuis periſtromata p̄purgare non negligunt;omniaq; ſiue parua,ſiue magna & audét & agũt, quęcũq; tandem requirit pereuntis ſalus;

Quid causę esse possit, vt homines salutis vestrę cupidissimos; patria pulsos, & omnib⁹ infortuniis dignos arbitremini? nō video: idq; iterū atq; iterū affirmo, qui hęc vobis furoris & amentię plena, Scytica planè, barbaricaq; cōsilia suggerūt; eos, nō tā Iesuitarū; quā totius Religionis Christianę odio ardere; quod si verbis negāt, re & veritate præstant. Quorsū Trinitas venerādà, blasphemiis lacerata? Quorsum maiestate sua, Iesus Dei viuētis, spoliatus? Quorsum furta Sacramentorū, quę populo Dei sine fronte & mente Euāgelici clepserūt? Videte, quęso uos, Templorum parietinas; Altariū rudera, Imaginum euersiones. Videte martyria Episcoporū, exilia Sacerdotum, contemptū Sanctorū. Cur in Germania 20. millia tēplorū, spoliata? Cur in Anglia 10. millia, diruta? Cur in Gallia 300. millia Catholicorum, trucidata? Cur in Flandria in legitimā potestatem arma sumpta; ima summis paria facta? Cur, diuersis in locis, 200. millia Sacerdotum, excarnificata? Cur in Scotia Reges oppressi? Cur in Gallia ad cędem postulati? Cur à Turcis perfidia, ad uniuersæ Christianitatis perniciem, petita? Dies deficeret; si furores omnes Euangelicorum, & ab illis suscepta consilia recensere vellem. quorum hæc summa, hic solus & vnus scopus est; vt aut Leges, aut Reges pereant. Sed & in patria nostra. quorsum Iurisdictione sua spoliati Episcopi? Quorsum ereptę decimæ?

cimę? Quorsum confœderatio extorta? Quorsum Clerus vniuersus, ad bellicas expeditiones postulatus? Quorsum Ecclesiastica iura, in exilium acta? Non Iesuitarum capita, credite mihi Senatores, nec inuisa multis Ecclesiastici ordinis maiestas, istis cõsilijs petitur; sed per Ecclesiasticorum latera, Christianæ Religionis iugulum, ad necem postulatur. quæ si vnam ceruicem haberet, eam certè Euangelici præcidere non dubitarent. Nunc autem quos violenta non possunt; lenta quasi morte conficere cupiunt. vt si fieri posset, sine sensu doloris pereamos. atq; ad extremum sine Deo, & sine Christo eius maneamus. simusq; sicut habet Esaias; quasi à principio; quando Deus non dominabatur nostri; neq; inuocabatur nomen eius super nos; Lelicolæ, Polelicolæ; Piorunicolę; Serpenticolę, Babicolæ, amissaq; luce veritatis, ad baratrum redeamus infidelitatis. Idq; vnum prorsus & agunt & faciũt; isti malorum turbines, ministri; quamuis aliud ore fateantur. Sed rectè eos liber ille Gallicus, Aduertissement, religionis pestes, regum carnifices, legum euersores, belli ciuilis vultus, vocauit. qui vitam vitalem, nisi in turbata Repub. non putant. quib9 illicò febris est, quando reb. Ecclesiasticis vngulas inijcere non licet: quos Dei templa, nisi flamma conflagrata non delectant: nec, post vinum, quicquã magis exhilarat, quàm tosti ædium sacrarũ parietes:

rietes: qui pactum,non pactum: non pactum,pactum putant, quodcunq; libet. Gloriosi, ventosi, furiosi, linguas habentes lacteas,corda felle plena, atq; acerbo aceto. Suę negligentes,alienę expugna [illegible] pudicitię. Homines (si modo homines) sine r[illegible] spe, sine fide, sine sede; ore, manu,lingua, vi[illegible]i inquinati.qui,non nisi sanguine ciuium sagi[illegible]r:atq; ad omne scelestum facinus, dolos frau[illegible] calumnias, cedes, mortes, ita prompti sunt, & expediti; vt quicunq; aliquem flentem in Galliā viderit,ab illis iniuriam passum putet. Quos Orcus,vt puto,(hæc enim sunt libri verba) ad se recipere propterea omnes nō vult,ne illius quoq; loci pacē & quietē,bellis & motibus infestent. Tales vobis,ô Senatores,ministros;tales animarū vestrarū & conscientiarū moderatores obtrudere;eiectis Iesuitis,cuperet Equiso iste: Eques enim in equitem ita, vt iste, nunquā esse posset iniquus. nec tam dira mala,in charissimę patrię viscera,immittere desideraret. Auertat ab illius capite infaustū omen hoc, Deus. Absit ab hæreditate tua,Christe,quā tuo sanguine redēptam per 600. annos in Ecclesiæ sponsę tuo gremio fouisti.Credebāt,ô Senatores,in Deum maiores illi nostri sine Serueto & Gētili; sine Blandrata,&Gregorio;habebātSacramēta,sineLuthero: Sumebāt corpus Christi sine Caluino: Baptizabātur,sine Pacimontano, & Cechouicio: Iustificabā-

tur ſine, Oſiandro; Matrimonio iungebantur, ſinè Ochino;Manebant in Eccleſia,ſine Fricio.aut ſi ipſi ſeducti,nosſeduxerũt;(quod abſit vt cogitemus)culpa oĩs tua erit ô Chriſte;qui è ſinu ſummi Patris nimis citò deſcendiſti: nimisq́; citò Apoſtolos tuos ad Euãgelij prędicationẽ dimittere, pperaſti. Nam ſi iſta Lutheri & Caluini tẽpora expectaſſes; longè, quàm Petrũ & Paulũ, fideliores diuinæ tuæ voluntatis interpretes & internuncios habuiſſes. Fruſtra ergo nos Adalbertus &Staniſlaus docuit:fruſtra sãguinẽ fudit.Fruſtra Boleſlai,Caſimiri,fruſtra Iagellones,fruſtrà Sigiſmũdi,baptiſma receperũt;bella pro Chriſto geſſerũt; tẽpla erexerũt; Collegia cõſtituerunt;ſeruos Dei auxerũt;xenodochia ſuſcitarũt; redditus attribuerũt;Fruſtra Sacramẽta ſumpſerũt. Quicunq; hæc de optimis Regibus, deq́; maiorum pietate exiſtimãt;eãt, ſicut habet Athanaſius,& oſſa eorum è monumẽtis eruãt, ut ab omnibus intelligatur: & illos fuiſſe ſeductores, & iſtos parricidas eſſe. Sed tu Chriſte da mẽtem iſtis hominibus meliorem, ut aliquãdo tãdem doctrinam ueritatis,in Cathedra unitatis collocatã, intelligant. Ego uerò finem facio;ſi uos adhuc monuero,Senatores.Euangelicos, & reliquum orbem Chriſtianum; ſtare ſimul non poſſe.

LAVS DEO.

Imprimatur.

Ard. Biandrà Vic. Gen. Neap.

F. Cherubinus Theologus Archipiscopatus Neap. vidit.

Ioh. Franciscus Lombardus deputatus vidit.

M. Philocalus Pharaldus Carmelita Dep. vidit

NEAPOLI.

Apud Iosephum Cacchium. M.D.XCII.